

Załącznik do uchwały Nr XXXV/205/2018

Rady Miejskiej w Surażu

z dnia 26 marca 2018 r.

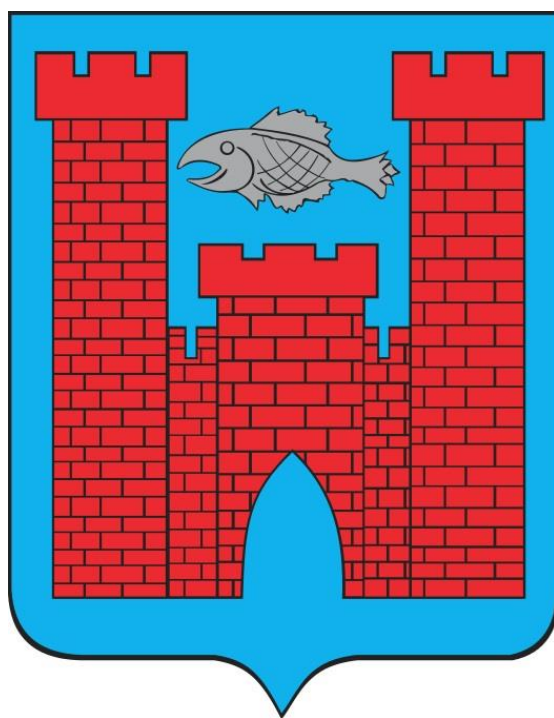

**Fundusze
Europejskie**
Pomoc Techniczna

Unia Europejska
Fundusz Spójności

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017-2023

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY	6
1.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SURAŻ DO ROKU 2019	6
1.2. GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE SURAŻ NA LATA 2007-2019	10
1.3. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY SURAŻ	13
2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	13
2.1. METODYKA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI	14
2.2. INFORMACJE OGÓLNE O MIEŚCIE I GMINIE SURAŻ	16
2.3. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI – BADANIA ILOŚCIOWE	17
2.3.1 ETAP 1 – WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO (OZ) NA TERENIE GMINY SURAŻ – ANALIZA WSKAŹNIKOWA SFERA SPOŁECZNA	17
2.3.2 ETAP 1 – WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO (OZ) NA TERENIE GMINY SURAŻ – ANALIZA WSKAŹNIKOWA POZOSTAŁE SFERY	48
Sfera gospodarcza – ANALIZA WSKAŹNIKOWA	49
SFERA TECHNICZNA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA	51
SFERA ŚRODOWISKOWA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA	54
SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA	56
POZOSTAŁE SFERY – PODSUMOWANIE WYNIKÓW ANALIZY WSKAŹNIKOWEJ	59
2.4. BADANIA ANKIETOWE Z MIESZKAŃCAMI GMINY NA TEMAT REWITALIZACJI	61
WSTĘP	61
2.5. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI – PODSUMOWANIE WYNIKÓW	72
3. OBSZAR REWITALIZACJI W GMINIE SURAŻ	80
4. WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI	99
5. CELE REWITALIZACJI ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ	101
6. LISTA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH	104
7. POZOSTAŁE PROJEKTY I PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	126
8. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI	135

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

9. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE.....	152
10. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH W PROCES REWITALIZACJI	159
10.1. PROCEDURA USPOŁECZNIEŃ NA ETAPIE PRZYGOTOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ.....	160
10.2. PROCEDURA USPOŁECZNIEŃ NA ETAPIE REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ	166
11. SYSTEM REALIZACJI Lokalnego PROGRAMU REWITALIZACJI dLA GMINY SURAŻ ORAZ MONITORING	167
Spis tabel	174
Spis Map	175
Spis wykresów	176

WSTĘP

Gmina Suraż przystąpiła do opracowania programu rewitalizacji zgodnego z wymaganiami wynikającymi z Wytycznych Ministerstwa Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Podstawą formalnoprawną podjęcia prac nad uchwaleniem niniejszego dokumentu jest art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446z późn. zm).

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie lokalnego programu rewitalizacji.

Definicja rewitalizacji podkreśla kilka istotnych zagadnień i wyzwań związanych z procesem wychodzenia ze stanu kryzysowego obszaru kryzysowego.

Po pierwsze proces rewitalizacji powinien być realizowany w sposób kompleksowy, tj. w taki sposób, który nie tylko rozwiązuje lub eliminuje wybrane zagrożenia i problemy, ale także w sposób pozwalający na wykorzystanie mocnych stron nie tylko obszaru rewitalizowanego, ale całej gminy, jak również potencjału otoczenia zewnętrznego, traktowanych jako szanse rozwoju. Takie kompleksowe podejście do rewitalizacji oznacza, że działania podejmowane na rzecz wychodzenia ze stanu kryzysowego powinny wpisywać się w szerszy nurt realizacji polityki rozwoju całej gminy i jego otoczenia, w szczególności otoczenia powiązanego funkcjonalnie z gminą.

Po drugie proces rewitalizacji powinien być prowadzony w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, tj. być ukierunkowany na wieloaspektowe podejście oraz rezultaty. Kluczowe dla właściwego zdiagnozowania skali poszczególnych problemów, a tym samym wybór zawężonych terytorialnie obszarów do rewitalizacji powinien być poprzedzony rzetelną diagnozą. Diagnoza powinna wskazać stany kryzysowe na obszarze gminy zarówno w sferze terytorialnej, ale przede wszystkim w sferze kategorii problemów. Ostateczny wybór obszarów do rewitalizacji powinien być wyborem najefektywniejszej ścieżki działań, w kontekście oczekiwanych rezultatów, tj. wynikać z rangi lub znaczenia wybranych zagadnień/obszarów rewitalizacji dla polityki rozwoju całej gminy.

Po trzecie, istotną rolę w procesie tworzenia i realizacji programu rewitalizacji odgrywa partycypacja społeczna, która obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy. W toku przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji dąży się, aby działania skutkowały wypowiedzeniem się przez wszystkich interesariuszy.

Interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze,
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt.1
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Oznacza to, że sam proces powinien być tak zaplanowany, aby umożliwić czynny udział wybranych grup społecznych i animatorów rozwoju lokalnego. Udział interesariuszy powinien zostać zaplanowany zarówno na etapie tworzenia programu rewitalizacji, jak również na etapie jego realizacji, w tym ewaluacji. Na etapie tworzenia programu rewitalizacji wskazany jest udział interesariuszy zarówno na etapie diagnozy, jak również planowania poszczególnych celów i działań rewitalizacyjnych.

Program Rewitalizacji Gminy Suraż zostanie wykonany zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowanymi przez Ministerstwo Rozwoju (MR)¹.

¹ Wytyczne dotyczące rewitalizacji z dnia 02 sierpnia 2016; Ministerstwo Rozwoju

1. OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI GMINY

1.1. STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY SURAŻDO ROKU 2019²

Program Rewitalizacji dla Gminy Suraz wpisuje się bezpośrednio w założenia Strategii rozwoju Miasta i Gminy Suraz i jest zgodny z jej założeniami. Zostały w niej zdefiniowane 4 cele strategiczne:

1. Aktywizacja gospodarcza obszaru dla tworzenia nowych miejsc pracy oraz wzrostu dochodów mieszkańców i budżetu gminy.

Dla realizacji tego celu strategia przewiduje wdrożenie 19 programów społeczno-gospodarczych:

A.1. Kumulacja zasobów pod kątem zabezpieczenia kompletności oferty inwestycyjnej Gminy.

A.2. Pro – inwestycyjna polityka Gminy.

A.3. Polityka przestrzenna sprzyjająca lokalizacji działalności gospodarczej.

A.4. Uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą.

A.5. Zagospodarowanie obiektów nieużytkowanych na terenie Gminy.

A.6. Rozwój agroturystyki.

²„Strategia rozwoju Miasta i Gminy Suraz do roku 2019”, przyjęta uchwałą nr XXI/103/04 Rady Miejskiej w Surazie w dniu 7 września 2004 r.

A.7. Kreowanie postaw przedsiębiorczych.

A.8. Zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej.

A.9. Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.

A.10. Rozwój samorządu gospodarczego.

A.11. Poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

A.12. Rozwój sieci instytucji obsługi rolnictwa.

A.13. Zdynamizowanie procesu zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych.

A.14. Tworzenie grup producenckich.

A.15. Rozwój gospodarstw ekologicznych.

A.16. Rozwój produkcji mleczarskiej.

A.17. Rozwój produkcji integrowanej.

A.18. Zrównoważona gospodarka leśna.

A.19. Racjonalna eksploatacja złóż surowców mineralnych.

W ramach tego celu strategicznego spójne z celami Programu Rewitalizacji są następujące programy: A5 Zagospodarowanie obiektów nieużytkowanych na terenie Gminy, A6 Rozwój agroturystyki, A15 Rozwój gospodarstw ekologicznych.

2. Poprawa dostępności do infrastruktury społecznej oraz tworzenie warunków dla wszechstronnego rozwoju osobistego mieszkańców.

Dla realizacji tego celu strategia przewiduje wdrożenie 13 programów społeczno-gospodarczych:

B.1. Wyznaczenie i urządzenie szlaków turystycznych pieszych i rowerowych oraz pól biwakowych.

B.2. Poszerzenie kalendarza imprez kulturalnych i sportowych.

B.3. Budowa sal gimnastycznych na terenie Gminy.

B.4. Rozwój współpracy zagranicznej.

B.5. Utworzenie Domu Opieki Społecznej.

B.6. Rozwój form kształcenia mieszkańców.

B.7. Rozwój bazy noclegowej i żywieniowo – gastronomicznej.

B.8. Rozwój kapitału ludzkiego.

B.9. Modernizacja stadionu i kompleksu małych boisk.

B.10. Rozwój sektora pozarządowego.

B.11. Wsparcie samoorganizowania się młodzieży.

B.12. Kształtowanie i ochrona lokalnego układu przyrodniczego i krajobrazowego.

B.13. Rozwój systemów prawnie chronionych.

W ramach tego celu strategicznego spójne z celami Programu Rewitalizacji są następujące programy: B.1. Wyznaczenie i urządzenie szlaków turystycznych pieszych i rowerowych oraz pól biwakowych, B.2. Poszerzenie kalendarza imprez kulturalnych i sportowych, B.7. Rozwój bazy noclegowej i żywieniowo – gastronomicznej, B.11. Wsparcie samoorganizowania się młodzieży.

3. Poprawa warunków życia mieszkańców i funkcjonowania przedsiębiorstw poprzez rozwój infrastruktury technicznej.

Dla realizacji tego celu strategia przewiduje wdrożenie 10 programów społeczno-gospodarczych:

C.1. Modernizacja dróg gminnych.

C.2. Budowa kanalizacji sanitarnej w zabudowie zwartej na obszarach wiejskich.

C.3. Budowa zagrodowych oczyszczalni ścieków we wsiach, w których nie jest przewidziana budowa kanalizacji sanitarnej.

C.4. Budowa stacji uzdatniania wody w Surażu.

C.5. Gminny system gospodarki odpadami.

C.6. Modernizacja i rozbudowa oświetlenia ulicznego na terenie Gminy.

C.7. Gazyfikacja Gminy.

C.8. Rozwój budownictwa komunalnego.

C.9. Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej, w tym udostępnienie mieszkańcom Internetu.

C.10. Likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.

W ramach tego celu strategicznego spójne z celami Programu Rewitalizacji są następujące programy: C.1. Modernizacja dróg gminnych, C.10. Likwidowanie barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych.

4. Sprawne zarządzanie gminą dla zapewnienia wysokiej jakości usług komunalnych.

Dla realizacji tego celu strategia przewiduje wdrożenie 10 programów społeczno-gospodarczych:

D.1. Pozyskanie funduszy pomocowych

D.2. Wieloletni Program Inwestycyjny

D.3. Budżet zadaniowy

D.4. Wdrożenie metod zarządzania jakością

D.5. Racjonalizacja siatki szkół i przedszkoli

D.6. Zintegrowane systemy wodociągowe

D.7. Estetyzacja Miasta

D.8. Opieka, konserwacja i utrzymanie pomników przyrody i zabytków.

D.9. Wzmocnienie sił porządkowych

D.10. Polityka promocyjna Gminy

W ramach tego celu strategicznego spójne z celami Programu Rewitalizacji są następujące programy: D.1. Pozyskanie funduszy pomocowych, D.7. Estetyzacja Miasta, D.8. Opieka, konserwacja i utrzymanie pomników przyrody i zabytków.

1.2. GMINNA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE SURAŻ NA LATA 2007-2019³

Dokument w dokładny sposób przedstawia sytuację w gminie Suraz w zakresie pomocy społecznej, polityki prorodzinnej, ochrony zdrowia i edukacji publicznej. W szczegółowy sposób analizuje przyczyny zjawisk, wskazuje wnioski i przedstawia cele i sposoby na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów. W rozdziale II Pomoc społeczna i polityka prorodzinna jako podstawowe problemy społeczne w gminie wymienia: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność, potrzeba ochrony macierzyństwa szczególnie

w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizm i bezdomność. Pomimo faktu, że

³Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Suraz na lata 2007 – 2019

dane służące do opracowania tego dokumentu pochodziły z roku 2006, nie odbiegają one znacznie od tych które posłużyły do opracowania diagnozy na potrzeby niniejszego dokumentu (dane za rok 2016). Jako cel główny w tym zakresie strategia określa: „Stworzenie odpowiednich warunków życia dla rodziny, jej prawidłowego funkcjonowania i spełnianie przez nią wszystkich ważnych społecznie funkcji⁴”. Jako cele operacyjne ujmuje natomiast:

1. Minimalizowanie skutków ubóstwa – jednym z zadań do realizacji tego celu jest współorganizowanie wypoczynku letniego dla dzieci i młodzieży.
2. Zmniejszanie zjawiska wykluczenia społecznego osób bezrobotnych – w tym zadania: wspieranie szkoleń zawodowych, promowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży, wspieranie grup samopomocowych.
3. Wzrost aktywności osób niepełnosprawnych i starszych w społeczności lokalnej w tym zadania: wspieranie likwidacji barier architektonicznych, wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osób niepełnosprawnych, pomoc w zachowaniu samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych intelektualnie i fizycznie, wspieranie rodzin, w których występuje problem niepełnosprawności w szczególności z dzieckiem niepełnosprawnym, adaptację budynków istniejących na terenie gminy bądź też budowę nowego służącego jako ośrodek wsparcia, rehabilitacyjny lub inny.
4. Podniesienie świadomości opiekuńczo-wychowawczej i wzmacnianie relacji rodzinnych poprzez wspólne spędzanie wolnego czasu – w tym zadania: promowanie aktywnego wypoczynku, organizowanie imprez kulturalno-rozrywkowych i organizowanie zajęć pozalekcyjnych oraz kół zainteresowań, tworzenie wiejskich świetlic środowiskowych.
5. Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu – w tym zadanie promowanie zdrowego stylu życia.

⁴ „Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Gminie Suraż na lata 2007-2013” – str. 28.

6. Przeciwdziałanie i profilaktyka rozwiązywania problemów alkoholowych i ograniczanie zjawiska narkomanii – w tym zadanie rozwój zajęć pozalekcyjnych w szkole i poza szkołą.
7. Zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie – w tym zadanie wspieranie działań dotyczących zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Zgodnie ze strategią rozwiązywania problemów społecznych polityka prorodzinna powinna być ściśle powiązana z organizacją pomocy społecznej. Wszelkie inicjatywy i działania podejmowane na rzecz rodziny muszą uwzględniać troskę o jej trwałość, samodzielność w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz w wychowywaniu dzieci.

Uwzględniając powyższe zasady polityka prorodzinna prowadzona przez gminę za pośrednictwem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Suraziu skupia się na:

- 1) wspieraniu rodziny w prawidłowym funkcjonowaniu – udzielaniu pomocy w odbudowywaniu prawidłowych relacji pomiędzy jej członkami oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych, poprzez szeroko pojętą pracę socjalną,
- 2) działaniach na rzecz rodziny opartych na zasadzie pomocniczości, polegającej na pomocy skierowanej na wykorzystanie zasobów własnych rodziny,
- 3) podejmowaniu działań prowadzących do usamodzielnienia się osób i rodzin poprzez przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych z udziałem tych osób i rodzin,
- 4) zapobieganie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu poprzez udzielanie świadczeń pomocy społecznej w taki sposób, aby aktywizowały i pobudzały osoby i rodziny do pozytywnej zmiany,
- 5) systemowej pomocy rodzinie polegającej na pracy socjalnej uwzględniającej interdyscyplinarne podejście do rozwiązywania problemów.

Program rewitalizacji dla Gminy Suraz podejmując jako podstawowy element rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców obszaru rewitalizacji. Zarówno w założeniach ogólnych jak i w rozwiązaniach szczegółowych Program rewitalizacji dla Gminy Suraz jest spójny ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Suraz na lata 2007-2019.

1.3. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY SURAŻ⁵

Studium określa podstawowe kierunki polityki i rozwoju przestrzennego Miasta i Gminy Suraż jako jednostki samorządowej. Zapisy Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż są zbieżne z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W Studium zostały określone cel rozwoju, kierunki ochrony przestrzeni, rozwoju podstawowych sfer życia, polityki przestrzennej, uwarunkowania realizacji kierunków polityki przestrzennej w zakresie systemu transportowego i infrastruktury technicznej oraz kierunki polityki planistycznej. Studium uwarunkowań jako jeden z celów planistycznych gminy „tworzenie warunków do rozwoju urządzeń usługowych w zakresie handlu, gastronomii, rzemiosła oraz urządzeń obsługi turystyki i wypoczynku⁶”. Innym ważnym powiązaniem pomiędzy dokumentami jest przewidziana w studium ochrona obiektów zabytkowych i o wartościach kulturowych⁷. Wszystkie zapisy ww. kwestii nie pozostają w sprzeczności z zapisami Programu Rewitalizacji.

2. DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

⁵ Uchwała nr XXII/132/2001 r. Rady Miasta i Gminy w Surażu z dnia 26 lutego 2001 r. w sprawie uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Suraż.

⁶ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Suraż – str. 78.

⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta i Gminy Suraż – str. 73.

2.1.METODYKA DELIMITACJI OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, **można wyznaczyć jako obszar zdegradowany** w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- *gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw*
- *środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska*
- *przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych*
- *technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.*

W celu określenia obszaru gdzie występuje stan kryzysowy a z kolei do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji została wykonana dogłębna analiza sytuacji w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej a na jej podstawie została postawiona diagnoza występowania tych czynników i zjawisk.

Przedmiotowa analiza została wykonana zarówno w zakresie ilościowym (analiza statystyczna) i jakościowym (badania społeczne z mieszkańcami). Ze względu na miejsko-wiejski charakter gminy, a co za tym idzie bardzo zróżnicowany charakter zabudowy oraz skalę występowania różnych zjawisk, ważnym elementem w prawidłowej ocenie rzeczywistej sytuacji odegrała analiza jakościowa. Zwrócić należy uwagę, że Gmina Suraż, należy do najmniejszych w Polsce, na koniec roku 2016 zamieszkiwało ją 2007 osób, z czego połowę stanowili mieszkańcy samego Suraża. W związku z tym badania ilościowe ze względu na jednostkowy charakter niektórych danych, mocno zakrzywiały rzeczywisty obraz. W celu uzyskania prawdziwego obrazu i postawienia prawidłowej diagnozy posłużono się dodatkowo wynikami analizy jakościowej.

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych polegała na przeanalizowaniu zjawisk negatywnych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiska, funkcjonalno-przestrzennej i technicznej dla całej Gminy Suraż w oparciu o możliwe i dostępne dane źródłowe.

Istotnym elementem diagnozy było obiektywne stwierdzenie, czy za pomocą dostępnych danych można uznać, czy dane zjawisko ma charakter zjawiska problemowego (stanu kryzysowego).

W kolejności zestawiono ze sobą wyniki obu badań i określono obszary w których kumulują się negatywne zjawiska kryzysowe.

2.2. INFORMACJE OGÓLNE O MIEŚCIE I GMINIE SURAŻ

Gmina Suraż jest gminą miejsko - wiejską o wyjątkowych walorach przyrodniczych i kulturowych. Położona jest w 30% na terenach należących do Narwiańskiego Parku Narodowego i Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Narwi, które wchodzi w skład Obszarów Natura 2000.

Na terenie miasta Suraż wokół dwóch rynków ustanowione są strefy ochrony konserwatorskiej. Na terenie gminy znajduje się około 200 stanowisk archeologicznych oraz kilkanaście obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Najciekawsze zabytki ruchome można zwiedzić w czterech muzeach w Surażu.

Gmina ma charakter rolniczy nastawiony na hodowlę bydła mlecznego i drobiu. Ważną funkcją gminy jest turystyka z powodu wybitnych walorów, dużej liczby miejsc noclegowych oraz przebiegających tędy ponad 10 szlaków turystycznych. Funkcje usługowe pełnią instytucje znajdujące się w Surażu i obsługujące całą gminę.

Miasto i Gmina Suraż należy do najmniejszych w kraju zarówno pod względem powierzchni jak i ludności. Zajmuje obszar o powierzchni 76,6 km² (7660 ha). Blisko połowę terenu gminy zajmują grunty miejskie, w które miasto zostało bogato uposażone w XV-XVI wieku. Liczba ludności gminy oscyluje wokół zaledwie 2000 osób. Suraż znajduje się na przedostatnim miejscu w kraju pod względem liczby ludności na blisko 900 miast.

Gmina Suraż sąsiaduje od zachodu z Gminą Łapy, od północy z Turośnią Kościelną, od wschodu z Gminą Juchnowiec Kościelny, od południa z Gminami Wyszki i Poświętne. Gmina wchodzi w skład Powiatu Białostockiego, największego w kraju i Województwa Podlaskiego.

Gmina Suraż jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Górnej Narwi oraz Stowarzyszenia N.A.R.E.W z siedzibami w Turośni Kościelnej. Współpracuje również z gminami w ramach Białostockiego Obszaru Metropolitalnego. Posiada także podpisane porozumienia o współpracy z partnerskimi Surażami w Republice Białoruś oraz w Ukrainie.

Obszar Gminy wg stanu na dzień 31.12.2016 roku zamieszkiwało 2007 osób, w tym blisko połowa to mieszkańcy miasta Suraż. Wierni z terenu gminy należą aż do pięciu parafii; rzymsko-katolickich w Surażu, Rynkach, Turośni Kościelnej, Strabli oraz do parafii prawosławnej w Kożanach. Obszar gminy podzielony jest też na trzy diecezje

2.3.DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI – BADANIA ILOŚCIOWE

2.3.1 ETAP 1 – WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO (OZ) NA TERENIE GMINY SURAŻ – ANALIZA WSKAŹNIKOWA SFERA SPOŁECZNA

W celu jednoznacznego wskazania na jakim obszarze Gminy występuje największa koncentracja negatywnych zjawisk, poszczególnym problemom przypisano odpowiadające im wskaźniki. Punktem odniesienia terytorialnego był podział Gminy na SOŁECTWA, przyjęto że jest to najważniejszy podział dla badania sytuacji wewnątrzgminnej.

Procedura wyznaczania obszaru zdegradowanego opierała się na następujących założeniach:

- 1) Na wstępnym etapie prac diagnostycznych zaproponowano, aby do celów agregacji danych opisujących stany kryzysowe dokonać podziału Gminy na sołectwa/miejscowości. Założono wstępnie, że działania rewitalizacyjne powinny rozwiązywać komplementarnie problemy obszarów spójnych przestrzennie i funkcjonalnie, dlatego też przy tworzeniu stref próbowano zachować podział Gminy na takie obszary.**

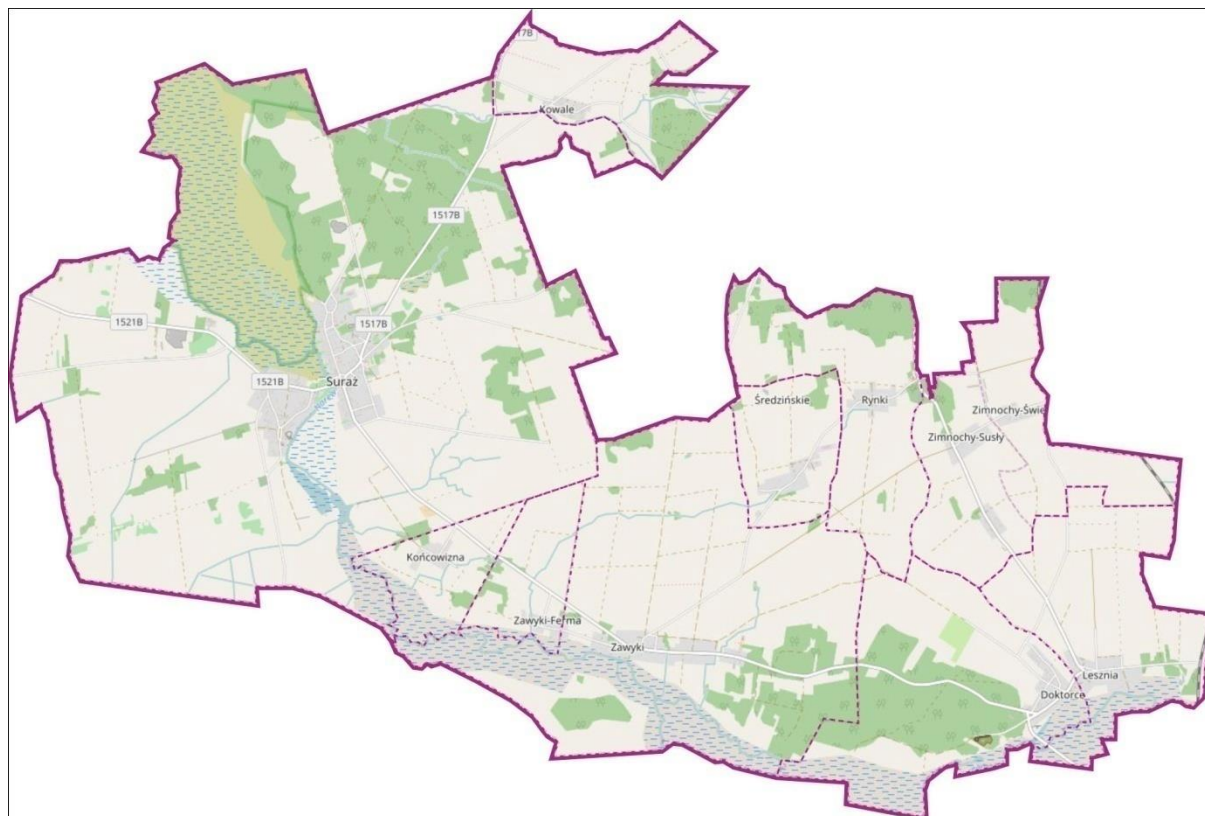
Tabela 1 Podział Gminy na sołectwa/miejscowości

Nr	Gmina Suraż
1	Suraż
2	Doktorce
3	Końcowizna
4	Kowale
5	Lesznia
6	Rynki
7	Średzińskie
8	Zawyki
9	Zawyki Ferma
10	Zimnochy*

Źródło: UM Suraż

***Uwaga –Nazwa Zimnochy obejmuje dwie miejscowości Zimnochy Świechy i Zimnochy Susły, w celu agregacji danych obszar będzie analizowany wspólnie pod nazwą „Zimnochy”. Numeracja sołectw będzie używana (stosowana) w dalszej części opracowania.**

Mapa 1 Podział Gminy na sołectwa

Źródło: udostępnione przez UM Suraz

- 2) W celu ustalenia koncentracji negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach wybrane wskaźniki opisujące stany kryzysowe (ze względu na skalę jak również natężenie zjawiska) zostały poddane transformacji liniowej w przedziale 0-1. Następnie wyniki te zostały zsumowane i ponownie poddane transformacji liniowej. Uzyskano w ten sposób sumaryczny wskaźnik wystandaryzowany opisujący koncentrację negatywnych zjawisk poszczególnych sferach na badanych obszarach.

Normalizacja wskaźników przeprowadzona została w oparciu o wzór:

$$W = \frac{x - \min}{\max - \min}, \text{ gdzie:}$$

- W – wystandaryzowana wartość wskaźnika
- X – wyjściowa wartość wskaźnika
- Min – minimalna wartość wskaźnika
- Max – maksymalna wartość wskaźnika

Cząstkowy wskaźnik wystandaryzowany – wynik liczbowy związany z normalizacją pierwotnej danej statystycznej za pomocą liniowej transformacji danych typu min-max. W efekcie normalizacji wartości wszystkich wskaźników początkowych sprowadzone zostają do przedziału od 0 do 1, gdzie wartość 0 została przypisana danej o najmniejszej wartości, a wartość 1 została przypisana danej o największej wartości.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Syntetyczny wystandaryzowany wskaźnik – wynik liczbowy stanowiący średnią arytmetyczną wskaźników częściowych dla poszczególnych sfer problemowych, ujętych w postaci wskaźników wystandaryzowanych częściowych.

W celu określenie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, występujących w Gminie Suraż, przeanalizowano dostępne wskaźniki je opisujące.

Tabela 2 Wskaźniki przyjęte do określenia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych w Gminie Suraż

Nr	Problem	Wskaźnik
Wsk.1	1. Depopulacja	<ul style="list-style-type: none">Dynamika zmiany liczby mieszkańców 2016/2011 – natężenie zjawiskaUbytek liczby ludności – skala zjawiska
Wsk.2	2. Starzenie się społeczeństwa	<ul style="list-style-type: none">Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem 2016 – natężenie zjawiskaLiczba ludności w wieku poprodukcyjnym – skala zjawiska
Wsk.3		<ul style="list-style-type: none">Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011 – natężenie zjawiskaZmiana liczby ludności w wieku poprodukcyjnym – skala zjawiska
Wsk.4		<ul style="list-style-type: none">Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016 – natężenie zjawiskaLiczba ludności w wieku poprodukcyjnym – skala zjawiska
Wsk.5		<ul style="list-style-type: none">Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016 – natężenie zjawiskaLiczba ludności w wieku poprodukcyjnym – skala zjawiska
Wsk.6	3. Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none">Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem 2016 – natężenie zjawiskaLiczba osób bezrobotnych – skala zjawiska
Wsk.7		<ul style="list-style-type: none">Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016 – natężenie zjawiskaLiczba osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia – skala zjawiska
Wsk.8	3. Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none">Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej spośród mieszkańców 2016 – natężenie zjawiskaLiczba osób korzystających z pomocy społecznej – skala zjawiska
Wsk.9		<ul style="list-style-type: none">Odsetek osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016 – natężenie zjawiskaLiczba osób długotrwale bezrobotnych – skala zjawiska
Wsk.10		<ul style="list-style-type: none">Odsetek dożywianych dzieci 2016 – natężenie zjawiskaLiczba dożywianych dzieci 2016 – skala zjawiska
Wsk.11	3. Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none">Odsetek ludności korzystający z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem 2015 – natężenie zjawiskaLiczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności – skala zjawiska

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wsk.12	4. Bezpieczeństwo i przestępczość	<ul style="list-style-type: none"> Liczba wystawionych Niebieskich Kart na 1000 mieszkańców 2016 – natężenie zjawiska Liczba wystawionych Niebieskich Kart – skala zjawiska
Wsk.13	5. Aktywność kulturalna i społeczna	<ul style="list-style-type: none"> Liczba aktywnych organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców 2015 – natężenie zjawiska Liczba organizacji pozarządowych – skala zjawiska

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UM Suraż

Poniżej w tabelach oraz na mapach zaprezentowano wyniki dla poszczególnych sołectw/miejscowości wg poszczególnych ww. wskaźników:

Wskaźnik nr 1.

Tabela 3 Wskaźnik społeczny nr 1 Dynamika zmian liczby ludności (depopulacja) 2016/2011

		sfera społeczna - wskaźnik nr 1					
		średnia gminna	-3,60				
Nr	Gmina Suraż	Dynamika zmian liczby ludności (depopulacja) 2016/2011	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (zmiana liczby ludności)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu

Sołectwa

10	Zimnochy	-13,71%	0,78	-17	1,00	1,78	1,00
4	Kowale	-15,19%	0,84	-12	0,76	1,60	0,90
3	Końcowizna	-18,92%	1,00	-7	0,52	1,52	0,85
9	Zawyki – Ferma	-13,95%	0,79	-6	0,48	1,27	0,71
6	Rynki	-10,34%	0,64	-9	0,62	1,26	0,71
1	Suraż	-1,49%	0,27	-15	0,90	1,17	0,66
8	Zawyki	-3,10%	0,34	-10	0,67	1,01	0,57
5	Lesznia	-2,60%	0,32	-2	0,29	0,61	0,34
2	Doktorce	-0,44%	0,23	-1	0,24	0,47	0,26
7	Średzińskie	4,94%	0,00	4	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 2

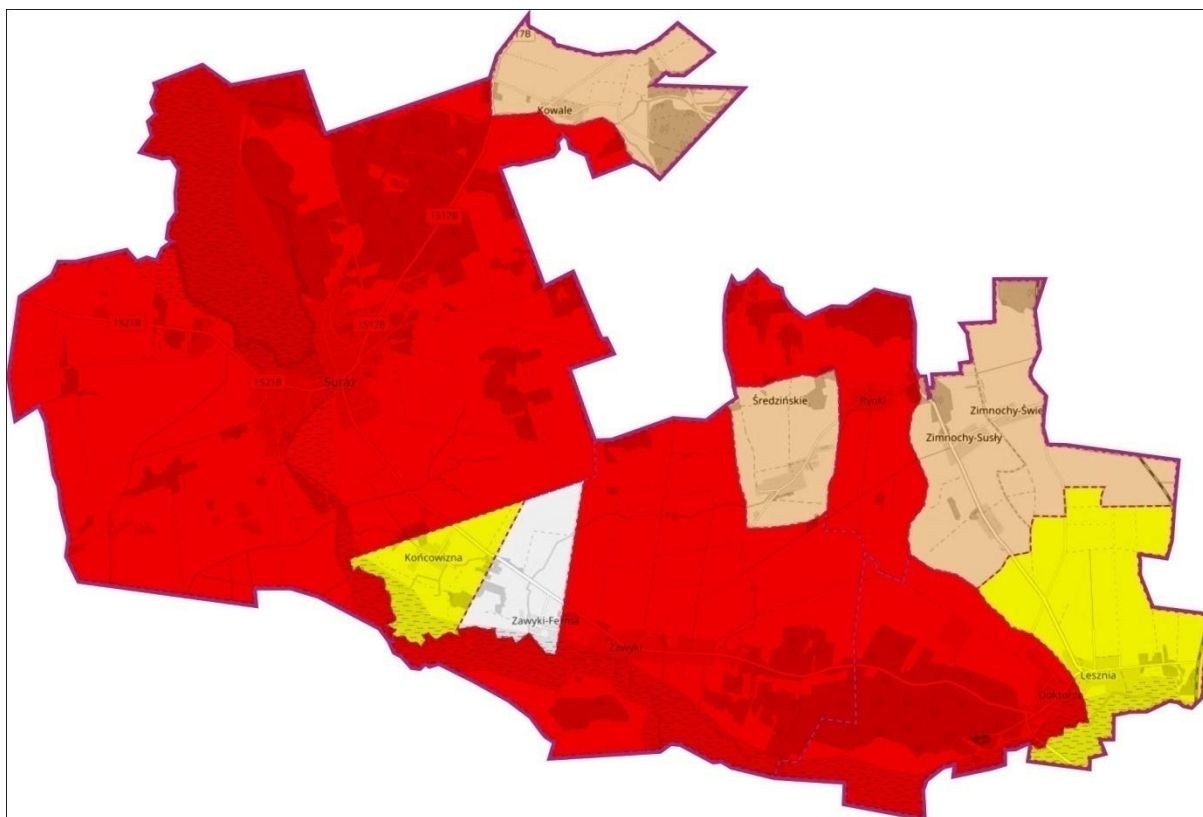
Tabela 4 Wskaźnik społeczny nr 2 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem 2016

		sfera społeczna - wskaźnik nr 2					
		średnia gminna	17,82%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczby ludności w wieku poprodukcyjnym)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji i problemu
	Sołectwa						
2	Doktorce	25,00%	0,77	56	0,37	1,14	1,00
6	Rynki	28,20%	1,00	22	0,12	1,12	0,98
1	Suraż	14,31%	0	140	1,00	1,00	0,86
8	Zawyki	20,77%	0,47	65	0,44	0,91	0,77
5	Lesznia	21,33%	0,51	16	0,07	0,58	0,44
3	Końcowizna	20,00%	0,41	6	0,00	0,41	0,27
10	Zimnochy	17,75%	0,25	19	0,10	0,34	0,20
7	Średzińskie	17,64%	0,24	15	0,07	0,31	0,17
4	Kowale	17,91%	0,26	12	0,04	0,30	0,16
9	Zawyki – Ferma	16,21%	0,14	6	0,00	0,14	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja zjawiska starzenia się społeczeństwa w całej Gminie Suraż objawia się w miejscowościach Doktorce i Rynki, gdzie wystandaryzowany wskaźnik przyjmuje wartości o 1,00 do 0,98, nieco mniej widoczne to zjawisko występuje w sołectwie Zawyki i mieście Suraż (wskaźnik odpowiednio 0,77 i 0,86). Najmniejsza koncentracja problemu depopulacji występuje w sołectwie Zawyki-Ferma, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

Mapa 3Wskaźnik społeczny nr 2 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 3

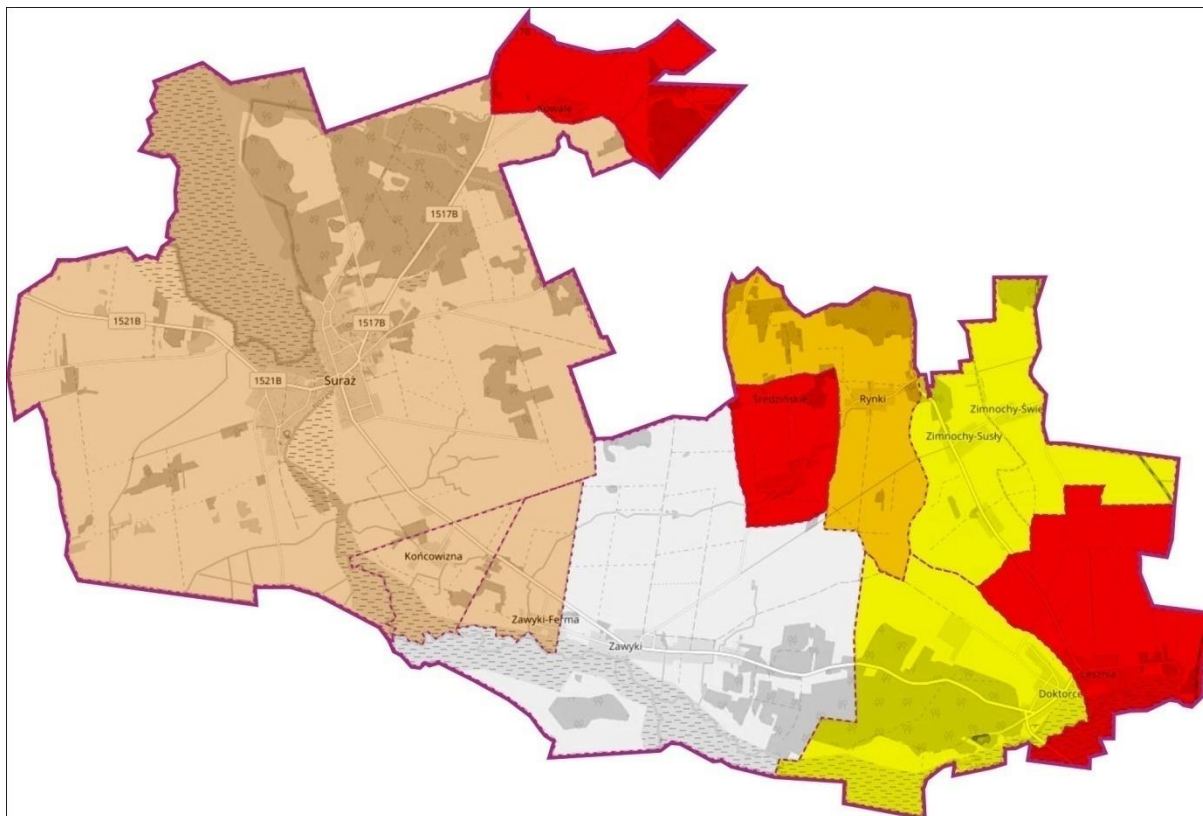
Tabela 5 Wskaźnik społeczny nr 3 Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011

		sfera społeczna - wskaźnik nr 3					
		średnia gminna	-3,77				
Nr	Gmina Suraz	Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (zmiana liczby ludności w wieku poprodukcyjnym)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
4	Kowale	33,33%	1,00	3	1,00	2,00	1,00
7	Średzińskie	15,38%	0,73	2	0,90	1,63	0,78
5	Lesznia	14,29%	0,71	2	0,90	1,61	0,76
6	Rynki	4,76%	0,57	1	0,80	1,37	0,62
10	Zimnochy	-13,63%	0,70	-3	0,40	1,10	0,45
2	Doktorce	-5,08%	0,42	-3	0,40	0,82	0,28
1	Suraz	-2,77%	0,46	-4	0,30	0,76	0,25
9	Zawyki - Ferma	-25,00%	0,12	-2	0,50	0,62	0,16
3	Końcowizna	-33,33%	0,00	-3	0,40	0,40	0,03
8	Zawyki	-9,72%	0,35	-7	0,00	0,35	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraz

Największa koncentracja zjawiska zwiększenia się liczby osób wieku poprodukcyjnym w całej Gminie Suraz objawia się w miejscowościach Kowale, Średzińskie i Lesznia, gdzie wystandaryzowany wskaźnik przyjmuje wartości o 1,00 do 0,76. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Zawyki, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

Mapa 4Wskaźnik społeczny nr 3 Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 4

Tabela 6 Wskaźnik społeczny nr 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016

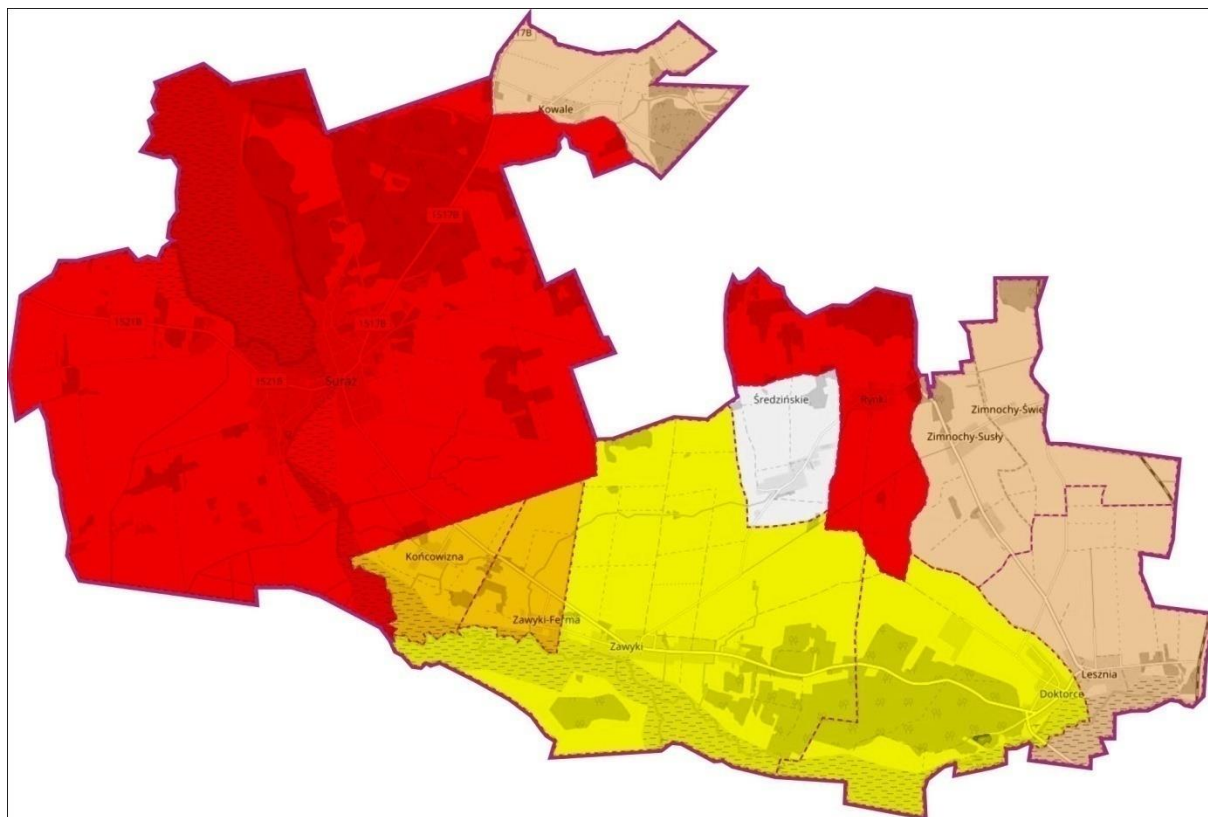
		sfera społeczna - wskaźnik nr 4					
		średnia gminna	91,30				
Nr	Gmina Suraż	Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba ludności w wieku poprodukcyjnym)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
6	Rynki	244,44	1,00	22	0,12	1,12	1,00
1	Suraż	69,65	0,05	140	1,00	1,05	0,93
8	Zawyki	130,00	0,38	65	0,44	0,82	0,71
9	Zawyki - Ferma	200,00	0,76	6	0,00	0,76	0,66
3	Końcowa	200,00	0,76	6	0,00	0,76	0,66
2	Doktorce	130,95	0,38	56	0,37	0,75	0,65
10	Zimnoch y	86,36	0,14	19	0,10	0,24	0,16
4	Kowale	92,30	0,18	12	0,04	0,22	0,14
5	Lesznia	69,56	0,05	16	0,07	0,12	0,05
7	Średzińskie	60,00	0,00	15	0,07	0,07	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemu starzenia się społeczeństwa mierzona wskaźnikiem obciążenia demograficznego w całej Gminie Suraż objawia się w sołectwie Rynki, mieście Suraż, gdzie wystandaryzowany wskaźnik przyjmuje wartości o 1,00 do 0,93. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Średzińskie, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 5Wskaźnik społeczny nr 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 5

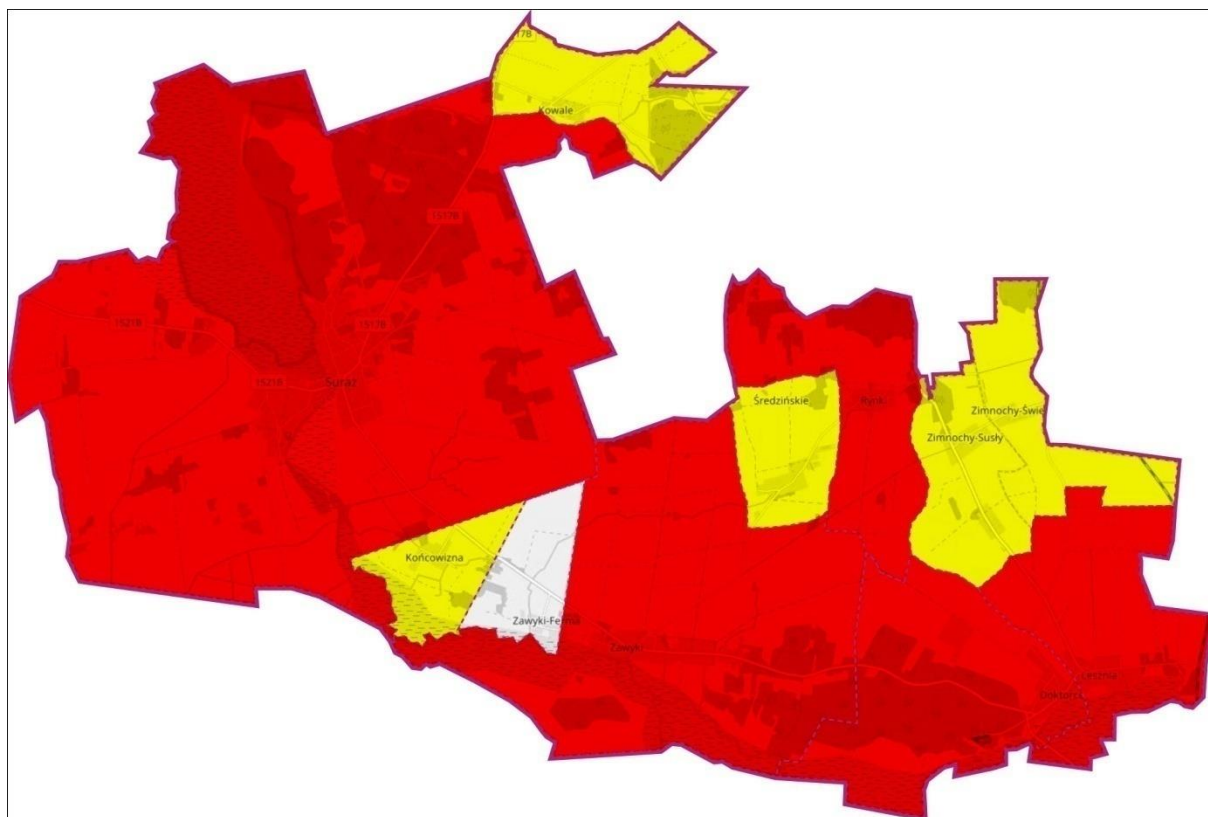
Tabela 7 Wskaźnik społeczny nr 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016

		sfera społeczna - wskaźnik nr 5					
		średnia gminna	28,35				
Nr	Gmina Suraż	Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba ludności w wieku poprodukcyjnym)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
2	Doktorce	43,65	0,88	56	0,37	1,25	1,00
8	Zawyki	40,63	0,76	65	0,44	1,20	0,96
6	Rynki	46,80	1,00	22	0,12	1,12	0,90
1	Suraż	21,53	0,00	140	1,00	1,00	0,80
5	Lesznia	44,44	0,91	16	0,07	0,98	0,78
7	Średzińskie	33,33	0,47	15	0,07	0,54	0,43
10	Zimnoch y	28,79	0,29	19	0,10	0,39	0,31
4	Kowale	28,57	0,28	12	0,04	0,32	0,26
3	Końcowa	28,75	0,29	6	0,00	0,29	0,23
9	Zawyki - Ferma	21,42	0,00	6	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemu starzenia się społeczeństwa mierzona wskaźnikiem obciążenia demograficznego w przeliczeniu na liczbę osób w wieku produkcyjnym w całej Gminie Suraż objawia się sołectwach Doktorce i Zawyki, gdzie wartość wystandaryzowanego wskaźnika przyjmuje wartości o 1,00 i 0,96. Nieco mniejsze wartości wyniosły wskaźniki dla sołectw Rynki, Lesznia i miasta Suraż, gdzie wartość wskaźnika przyjęła poziom od 0,90 do 0,78. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Zawyki-Ferma, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

Mapa 6Wskaźnik społeczny nr 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 6

Tabela 8 Wskaźnik społeczny nr 6 Odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 2016

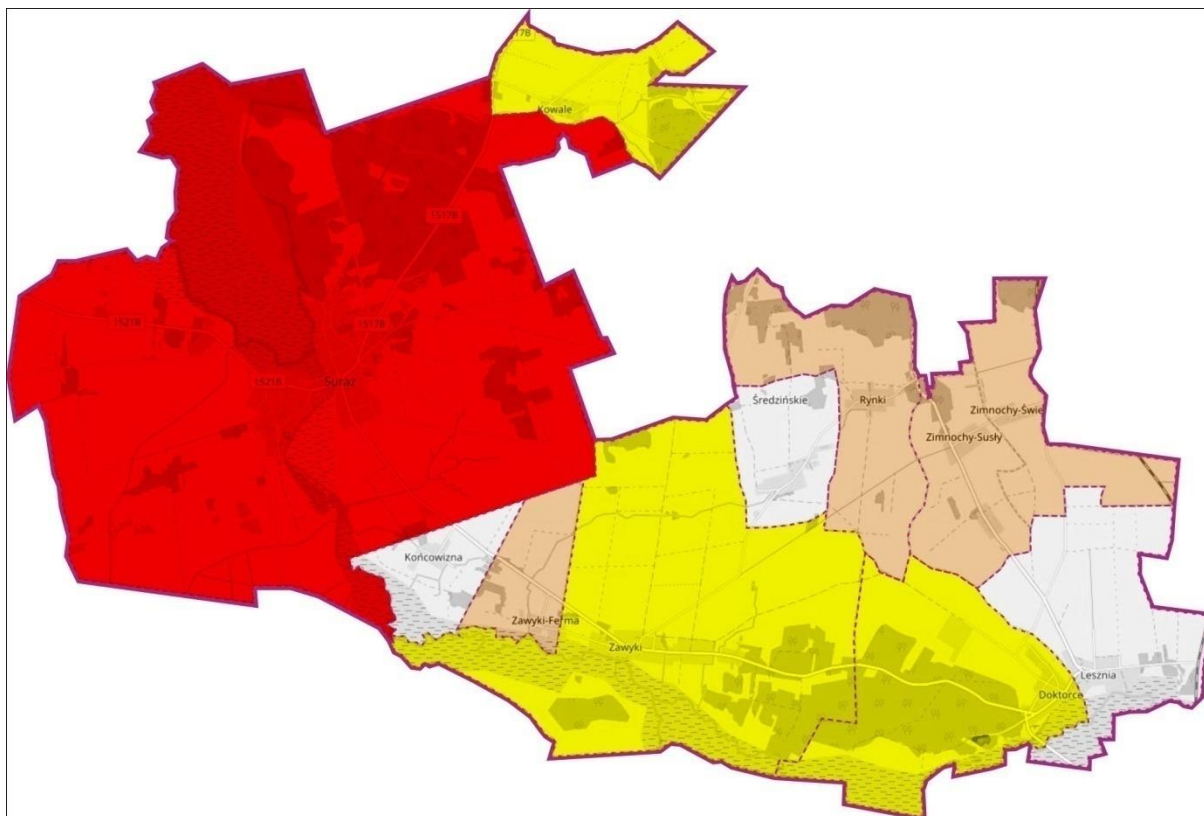
		sfera społeczna - wskaźnik nr 6					
		średnia gminna	6,83%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba osób bezrobotnych)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
1	Suraż	7,38%	0,70	48	1,00	1,70	1,00
2	Doktorce	10,57%	1,00	13	0,27	1,27	0,75
8	Zawyki	8,12%	0,77	16	0,33	1,10	0,65
4	Kowale	9,52%	0,90	4	0,08	0,98	0,58
9	Zawyki - Ferma	3,57%	0,34	1	0,00	0,34	0,20
10	Zimnoch y	3,03%	0,29	2	0,04	0,33	0,19
6	Rynki	2,12%	0,20	1	0,02	0,22	0,13
3	Końcowi zna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
5	Lesznia	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
7	Średzińskie	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemu bezrobocia w całej Gminie Suraż objawia się w mieście Suraż, gdzie wartość wystandaryzowanego wskaźnika przyjmuje wartości o 1,00. Nieco mniejsze wartości wyniosły wskaźniki dla sołectw Doktorce, Zawyki i Kowale, gdzie wartość wskaźnika przyjęła poziom od 0,75 do 0,58. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Średzińskie, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 7Wskaźnik społeczny nr 6 Odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 7

Tabela 9 Wskaźnik społeczny nr 7 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016

		sfera społeczna - wskaźnik nr 7					
		średnia gminna	4,73%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba osób korzystających z pomocy z społecznej z tyt. bezrobocia)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	sołectwa						
1	Suraż	5,65%	0,42	56	1,00	1,42	1,00
9	Zawyki - Ferma	13,51%	1,00	5	0,09	1,09	0,77
2	Doktorce	7,59%	0,56	17	0,30	0,86	0,61
6	Rynki	5,12%	0,38	4	0,07	0,45	0,32
5	Lesznia	5,33%	0,39	4	0,07	0,46	0,32
4	Kowale	2,99%	0,22	2	0,04	0,26	0,18
8	Zawyki	1,92%	0,14	6	0,10	0,24	0,17
7	Średzińskie	1,18%	0,09	1	0,02	0,11	0,08
10	Zimnochy	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

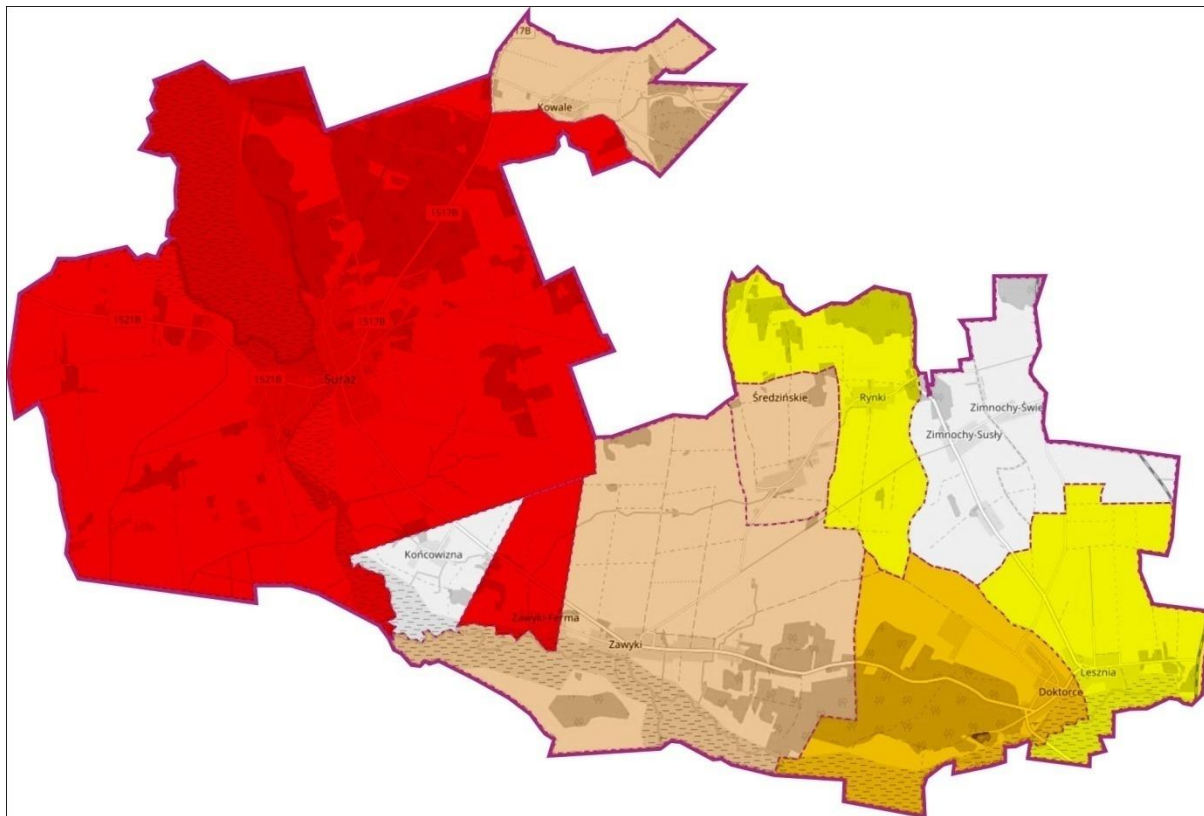
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Zjawisko bezrobocia badane liczbą osób dotkniętych tym problemem a objawiających się przyznaniem pomocy społecznej z tego tytułu potwierdzają, że problem ten najbardziej jest odczuwalny w mieście Suraż, dla miasta wartość wskaźnika wystandaryzowanego wyniosła 1,00. Dane te pokazały, że miejscowością, w której problem ten koncentruje się w większym natężeniu są Zawyki-Ferma. Najmniejsze

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

wartości tego wskaźnika zaobserwowano
w sołectwie Końcowizna, gdzie wartość wskaźnika przyjęła 0,00.

Mapa 8Wskaźnik społeczny nr 7 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 8

Tabela 10 Wskaźnik społeczny nr 8 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem 2016

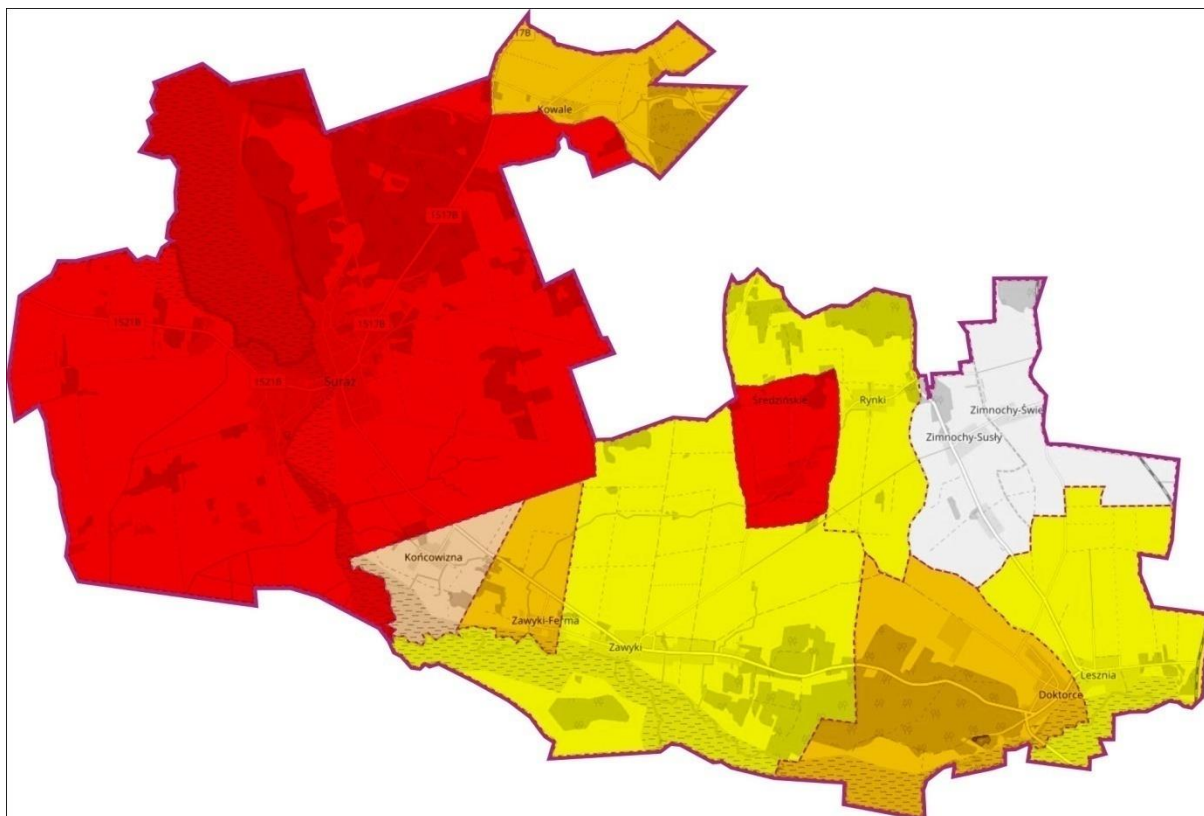
		sfera społeczna - wskaźnik nr 8					
		średnia gminna	4,73%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba osób korzystających z pomocy społecznej)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	sołectwa						
1	Suraż	8,58%	0,52	85	1,00	1,52	1,00
7	Średzińskie	16,47%	1,00	14	0,16	1,16	0,76
2	Doktorce	10,27%	0,62	23	0,27	0,89	0,59
9	Zawyki - Ferma	13,51%	0,82	5	0,06	0,88	0,58
4	Kowale	11,94%	0,72	8	0,09	0,81	0,53
5	Lesznia	10,66%	0,65	8	0,09	0,74	0,49
6	Rynki	10,25%	0,62	8	0,09	0,71	0,47
8	Zawyki	5,75%	0,35	18	0,21	0,56	0,37
3	Końcowizna	3,33%	0,20	1	0,01	0,21	0,14
10	Zimnochy	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemu ubóstwa w całej Gminie Suraż objawia się w mieście Suraż, gdzie wartość wystandaryzowanego wskaźnika przyjmuje wartości o 1,00. Nieco mniejsze wartości wyniosły wskaźniki dla sołectwa Średzińskie, gdzie wartość wskaźnika przyjęła poziom od 0,76. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Zimnochy, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 9Wskaźnik społeczny nr 8 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suwałki

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 9

Tabela 11 Wskaźnik społeczny nr 9 Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016

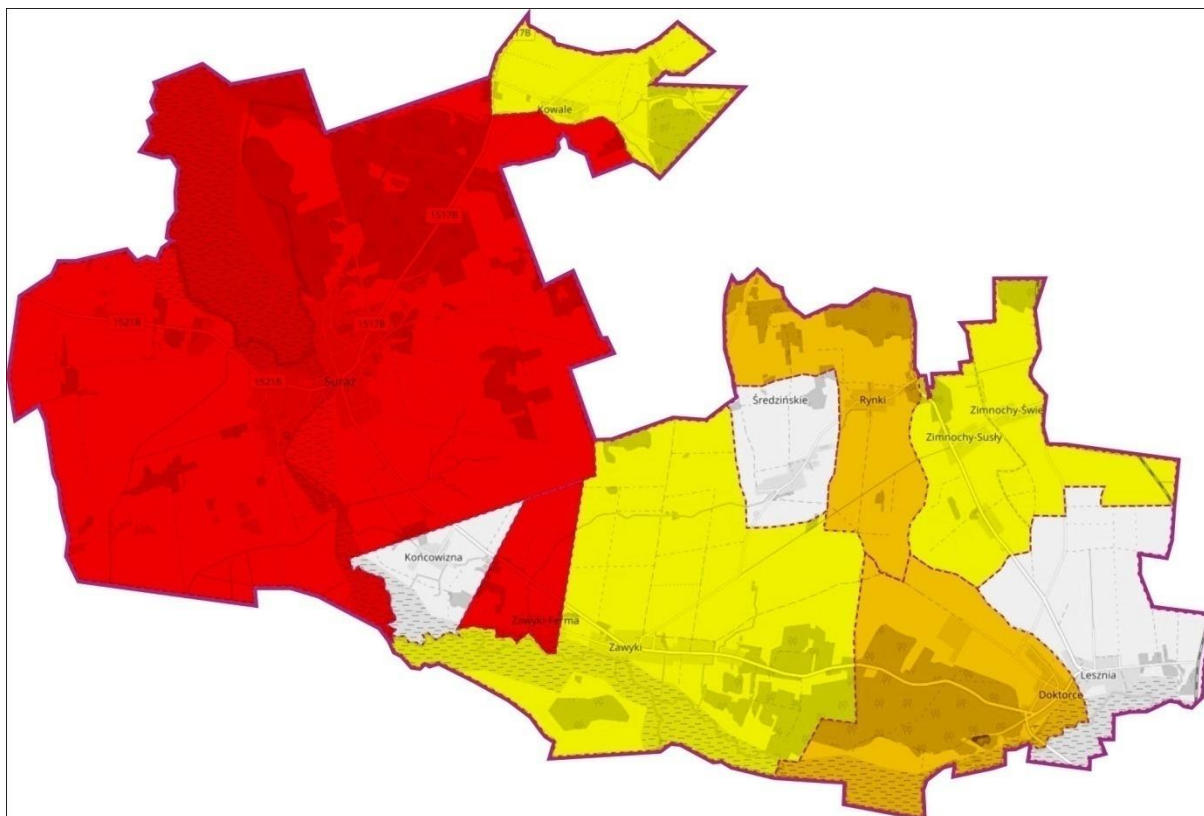
		sfera społeczna - wskaźnik nr 9					
		średnia gminna	54,65%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016	Standary- zacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba osób długotrwale bezrobot- nych)	Standary- zacja skali problemu (0-1)	Suma standary- zacji natężenia i skali problemu	Standary- zacja koncentracji problemu
	sołectwa						
1	Suraż	56,25%	0,56	27	1,00	1,56	1,00
9	Zawyki - Ferma	100,00%	1,00	1	0,37	1,37	0,87
2	Doktorce	76,92%	0,77	10	0,37	1,14	0,73
6	Rynki	100,00%	1,00	1	0,04	1,04	0,67
8	Zawyki	37,50%	0,38	6	0,22	0,60	0,39
4	Kowale	50,00%	0,50	2	0,07	0,57	0,37
10	Zimnochy	50,00%	0,50	1	0,04	0,54	0,35
7	Średzińskie	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
5	Lesznia	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Dane dot. bezrobocia w zakresie odsetka osób długotrwale bezrobotnych na tle liczby osób bezrobotnych ogółem również potwierdzają, że problem ten najbardziej jest odczuwalny w mieście Suraż, dla miasta wartość wskaźnika wystandaryzowanego wyniosła 1,00. Dane te pokazały, że miejscowością, w której problem ten koncentruje się w większym natężeniu są Zawyki-Ferma. Najmniejsze wartości tego wskaźnika zaobserwowano w sołectwie Końcowizna, gdzie wartość wskaźnika przyjęła 0,00.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 10Wskaźnik społeczny nr 9 Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 10

Tabela 12 Wskaźnik społeczny nr 10 Odsetek dożywianych dzieci 2016

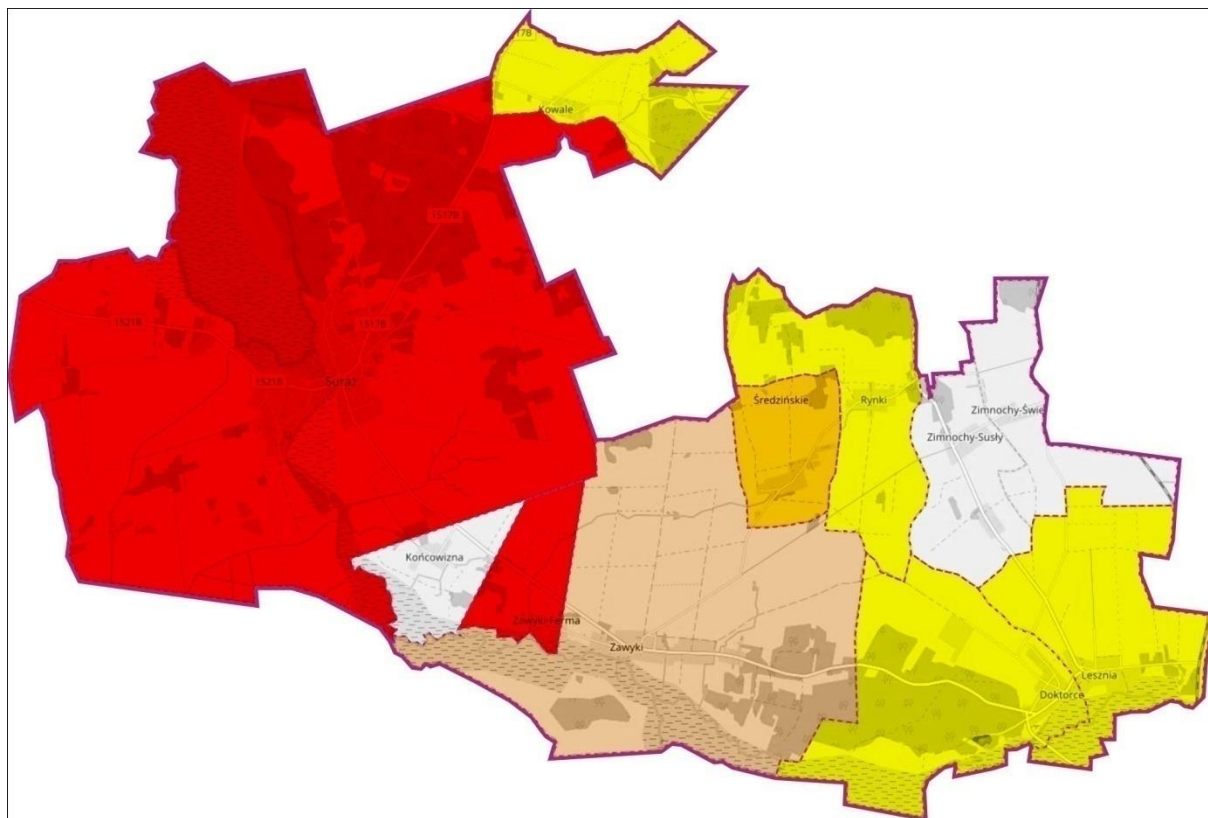
		sfera społeczna - wskaźnik nr 10					
		średnia gminna	24,55%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek dożywianych dzieci 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba dożywianych dzieci)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji i problemu
	sołectwa						
1	Suraż	23,38%	0,23	47	1,00	1,23	1,00
9	Zawyki - Ferma	100,00%	1,00	4	0,08	1,08	0,88
7	Średzińskie	48,00%	0,48	12	0,26	0,74	0,60
5	Lesznia	39,13%	0,39	9	0,19	0,58	0,47
2	Doktorce	26,19%	0,26	11	0,23	0,49	0,40
4	Kowale	38,46%	0,38	5	0,11	0,49	0,40
6	Rynki	33,33%	0,33	3	0,06	0,39	0,32
8	Zawyki	10,00%	0,10	5	0,11	0,21	0,17
3	Końcowizna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
10	Zimnochy	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja negatywnego zjawiska w skali Gminy Suraż w zakresie odsetka dożywianych dzieci w roku 2016 występuje w mieście Suraż (wartość wystandaryzowana natężenia skali zjawiska wynosi 1,00), wartości wskaźnika wystandaryzowanego powyżej 0,50 wykazały sołectwa: Zawyki-Ferma (0,88) i Średzińskie (0,60).

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 11Wskaźnik społeczny nr 100dsetek dożywianych dzieci 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 11

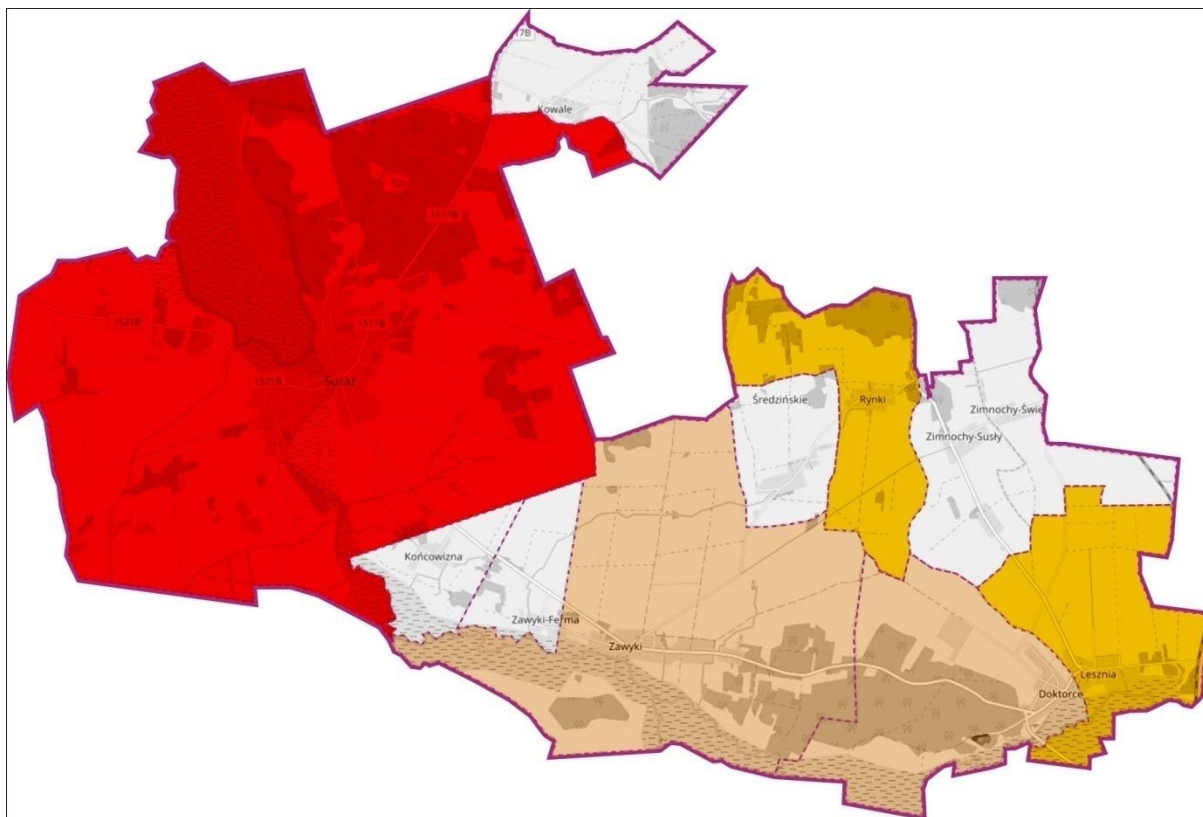
Tabela 13 Wskaźnik społeczny nr 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem 2016

		sfera społeczna - wskaźnik nr11					
		średnia gminna	0,74%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek osób korzystając ych z pomocy społecznej z tyt. niepełnospr awności w liczbie ludności ogółem 2016	Standaryzac ja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. niepełnospra- wności)	Standary- zacja skali problemu (0-1)	Suma standary- zacji natężenia i skali problemu	Standary- zacja koncentrac ji problemu
	Sołectwa						
1	Suraż	1,11%	0,83	11	1,00	1,83	1,00
7	Lesznia	1,33%	1,00	1	0,09	1,09	0,60
2	Rynki	1,28%	0,96	1	0,09	1,05	0,57
9	Doktorce	0,45%	0,34	1	0,09	0,43	0,23
4	Zawyki	0,32%	0,24	1	0,09	0,33	0,18
5	Średzińskie	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
6	Zawyki – Ferma	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
8	Kowale	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizn a	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
10	Zimnochy	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemu niepełnosprawności w całej Gminie Suraż objawia się w mieście Suraż, gdzie wartość wystandaryzowanego wskaźnika przyjmuje wartości o 1,00. Nieco mniejsze wartości wyniosły wskaźniki dla sołectw Lesznia i Rynki, gdzie wartość wskaźnika przyjęła poziom od 0,60-0,57. Najmniejsza koncentracja tego zjawiska występuje w sołectwie Zimnochy, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego przyjęła wartość 0,00.

Mapa 12Wskaźnik społeczny nr 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 12

Tabela 14 Wskaźnik społeczny nr 12 Liczba wydanych niebieskich kart na 1000 mieszkańców 2016

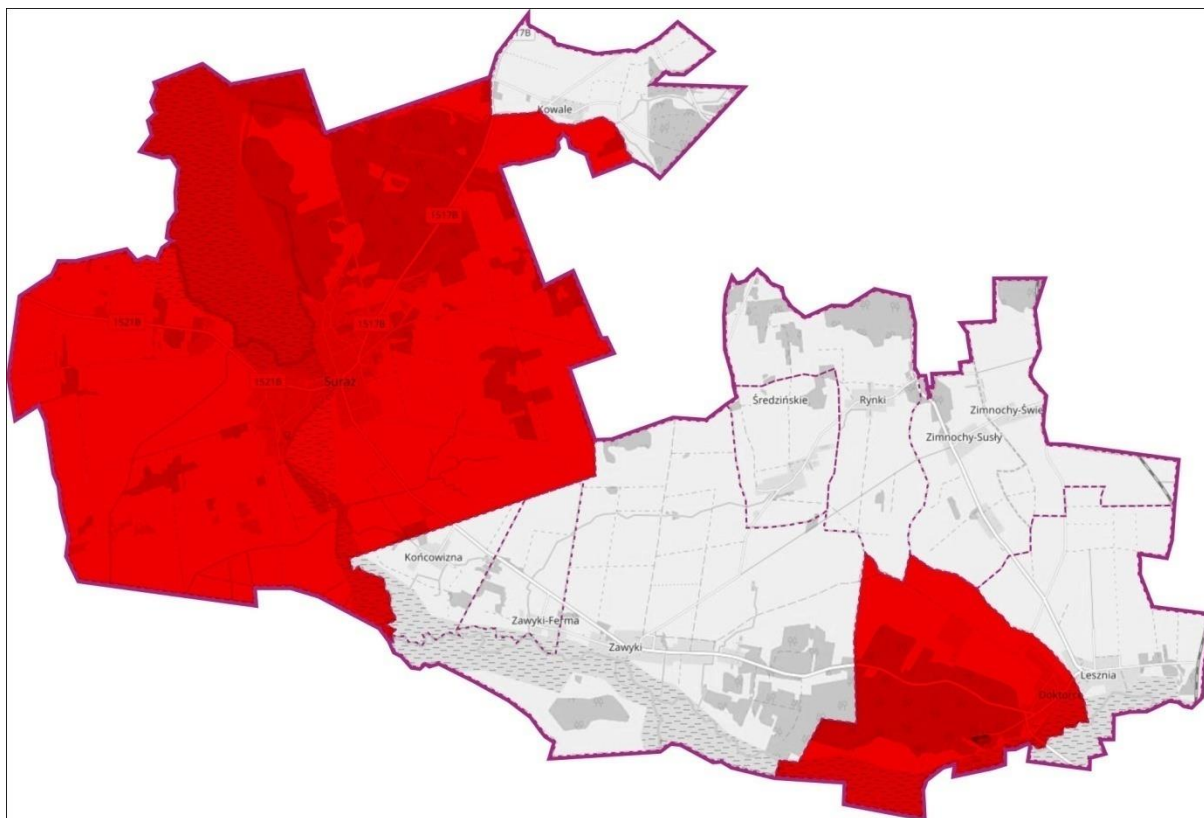
		sfera społeczna - wskaźnik nr 12					
		średnia gminna	1,49				
Nr	Gmina Suraż	Liczba wydanych niebieskich kart na 1000 mieszkańców 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba wydanych niebieskich kart)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	sołectwa						
1	Doktorce	4,46	1,00	1	0,50	1,50	1,00
7	Suraż	2,02	0,45	2	1,00	1,45	0,97
2	Średzińskie	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
9	Zawyki - Ferma	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
4	Kowale	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
5	Lesznia	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
6	Rynki	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
8	Zawyki	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizna	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00
10	Zimnochy	0,00	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja negatywnego zjawiska w skali Gminy Suraż w zakresie liczby wystawionych Niebieskich Kart na 1000 mieszkańców 2016 występuje w sołectwie Doktorce (wartość wystandaryzowana natężenia skali zjawiska wynosi 1,00), wartości wskaźnika wystandaryzowanego powyżej 0,50 wykazało również miasto Suraż, gdzie wartość wskaźnika wystandaryzowanego wyniosła 0,97.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 13Wskaźnik społeczny nr 12 Liczba wydanych niebieskich kart na 1000 mieszkańców 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wskaźnik nr 13

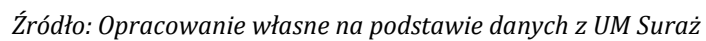
Tabela 15 Wskaźnik społeczny nr 13 Liczba aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016

		sfera społeczna - wskaźnik nr13					
		średnia gminna	6,47%				
Nr	Gmina Suraż	Liczba aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba aktywnych stowarzyszeń)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	sołectwa						
7	Średzińskie	0,00	1,00	0	1,00	2,00	1,00
5	Lesznia	0,00	1,00	0	1,00	2,00	1,00
6	Rynki	0,00	1,00	0	1,00	2,00	1,00
3	Końcowizna	0,00	1,00	0	1,00	2,00	1,00
2	Doktorce	4,46	0,85	1	0,75	1,60	0,73
1	Suraż	0,04	0,99	4	0,00	0,99	0,33
10	Zimnochy	18,69	0,37	2	0,50	0,87	0,25
9	Zawyki – Ferma	27,03	0,09	1	0,75	0,84	0,23
8	Zawyki	9,58	0,68	3	0,25	0,93	0,29
4	Kowale	29,85	0,00	2	0,50	0,50	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja negatywnego zjawiska w skali Gminy Suraż w zakresie liczby aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016 występuje w sołectwach: Średzińskie, Lesznia, Rynki i Końcowizna (wartość wystandaryzowana natężenia skali zjawiska wynosi 1,00), wartości wskaźnika wystandaryzowanego powyżej 0,50 wykazało sołectwo Doktorce (0,73).

Mapa 14Wskaźnik społeczny nr 13 Liczba aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

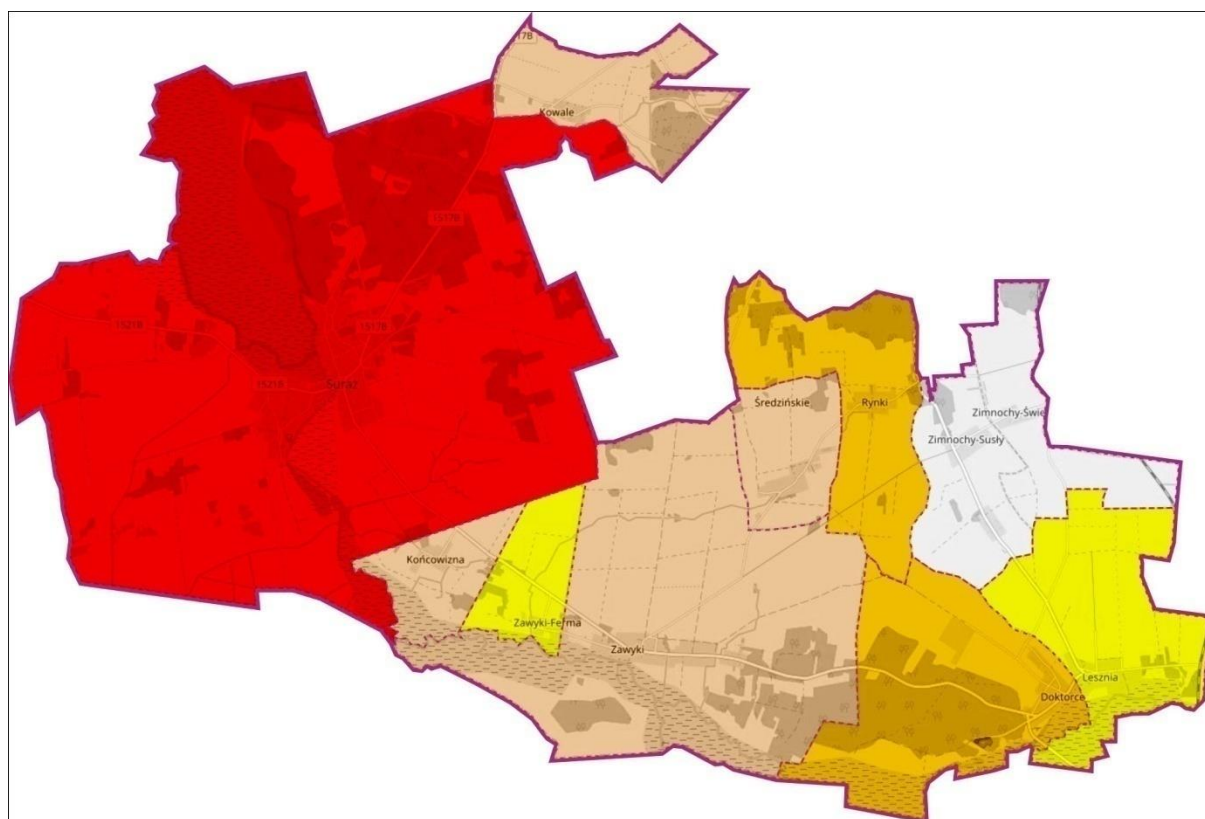
Tabela 16 Wyniki standaryzacji liniowej w odniesieniu do problemów społecznych - gmina

sołectwa	wsk. 1	wsk. 2	wsk. 3	wsk. 4	wsk.5	wsk.6	wsk. 7	wsk. 8	wsk. 9	wsk. 10	wsk. 11	wsk. 12	wsk. 10	wsk. 13	Suma	Standaryzacja koncentracji problemu
Suraż	0,66	0,86	0,25	0,93	0,80	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,97	1,00	0,33	10,80	1,00
Doktorce	0,26	1,00	0,28	0,65	1,00	0,75	0,61	0,59	0,73	0,40	0,23	1,00	0,40	0,73	8,23	0,67
Rynki	0,71	0,98	0,62	1,00	0,90	0,13	0,32	0,47	0,67	0,32	0,57	0,00	0,32	1,00	7,69	0,61
Zawyki - Ferma	0,71	0,60	0,16	0,66	0,00	0,20	0,77	0,58	0,87	0,88	0,00	0,00	0,88	0,23	5,66	0,35
Lesznia	0,34	0,44	0,76	0,05	0,78	0,00	0,32	0,49	0,00	0,47	0,60	0,00	0,47	1,00	5,25	0,30
Zawyki	0,57	0,77	0	0,71	0,96	0,65	0,17	0,37	0,39	0,17	0,18	0,00	0,17	0,29	4,23	0,29
Kowale	0,90	0,16	1	0,14	0,26	0,58	0,18	0,53	0,37	0,40	0,00	0,00	0,40	0,00	4,52	0,20
Średzińskie	0,00	0,17	0,78	0,00	0,43	0,00	0,08	0,76	0,00	0,60	0,00	0,00	0,60	1,00	3,82	0,12
Końcowizna	0,85	0,27	0,03	0,66	0,23	0,00	0,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,00	3,18	0,03
Zimnochy	1,00	0,20	0,45	0,16	0,31	0,19	0,00	0,00	0,35	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	2,91	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja negatywnego zjawiska w skali Gminy Suraż w zakresie negatywnych zjawisk w sferze społecznej mierzona analizą wskaźnikową występuje w Mieście Suraż (wartość wystandaryzowana natężenia i skali zjawiska wynosi 1,00), wartości wskaźnika wystandaryzowanego powyżej 0,50 wykazały sołectwa: Doktorce (0,67) i Rynki (0,61).

Mapa 15 Wyniki standaryzacji liniowej w odniesieniu do problemów społecznych – gmina

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

2.3.2 ETAP 1 – WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO (OZ) NA TERENIE GMINY SURAŻ – ANALIZA WSKAŹNIKOWA POZOSTAŁE SFERY

Do zdiagnozowanych problemów, współwystępujących z problemami sfery społecznej w obszarach Gminy Suraż przeanalizowano następujące wskaźniki w poszczególnych pozostałych sferach:

Tabela 17Wskaźniki przyjęte do określenia współwystępowania negatywnych zjawisk w pozostałych sferach w Gminie Suraż

Sfera – problem	Wskaźniki
1. Gospodarcza	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000mieszkańców 2016 – natężenie zjawiska Liczba podmiotów gospodarczych – skala zjawiska
2. Techniczna	Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem – natężenie problemu Liczba budynków niezamieszkałych – skala zjawiska
3. Środowiskowa	Ilość materiałów zawierających azbest w na 1 mieszkańca w m ² 2016 – natężenie zjawiska Ilość materiałów zawierających azbest w m ² – skala zjawiska
4. Przestrzenno-funkcjonalna	Odsetek długości chodników wymagających remontu 2016 – natężenie problemu Długość chodników wymagających remontu – skala zjawiska

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Poniżej w tabelach oraz na mapach zaprezentowano wyniki dla poszczególnych sołectw/miejscowości wg poszczególnych ww. wskaźników.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

SFERA GOSPODARCZA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Tabela 18 Wskaźnik w sferze gospodarczej Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

		średnia gminna	37,86%				
Nr	Gmina Suraż	Liczba aktywnych podmiotów gospodarczy ch na 1000 mieszkańców w 2016	Standary-zacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba podmiotów gospodar- czych)	Standary- zacja skali problemu (0-1)	Suma standary-zacji natężenia i skali problemu	Standary-zacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
3	Końcowizna	0,00	1,00	0	1,00	2,00	1,00
10	Zimnochy	18,69	0,83	2	0,95	1,78	0,84
2	Doktorce	17,85	0,83	4	0,90	1,73	0,80
7	Średzińskie	35,29	0,67	3	0,92	1,59	0,70
6	Rynki	38,46	0,64	3	0,92	1,56	0,68
4	Kowale	44,77	0,59	3	0,92	1,51	0,64
5	Lesznia	53,33	0,51	4	0,90	1,41	0,57
8	Zawyki	44,72	0,59	14	0,64	1,23	0,43
9	Zawyki – Ferma	108,11	0,00	4	0,90	0,90	0,19
1	Suraż	39,35	0,64	39	0,00	0,64	0,00

Największą koncentrację negatywnego zjawiska w sferze gospodarczej w skali Gminy Suraż

w zakresie liczby aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców 2016 występuje w sołectwie Końcowizna (wartość wystandaryzowana natężenia i skali zjawiska wynosi 1,00), wysoka wartości wskaźnika wystandaryzowanego występuje również w miejscowości Zimnochy (0,84) i Doktorce (0,80).

Dane ujęte w analizowanym wskaźniku obejmują aktywne podmioty gospodarcze ujęte w CEiDG. Wskaźnik ma na celu analizę poziomu przedsiębiorczości mieszkańców gminy, a ta najlepiej wyrażona jest właśnie w liczbie osób prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze. Pomimo rolniczego charakteru gminy nie ujęto w tym badaniu liczby producentów rolnych. Jest to wywołane dwoma zjawiskami, charakter rolniczy gminy odnosi się głównie to formy użytkowania terenu, który pozostaje rolniczy, większość jednak osób znajduje zatrudnienie poza sektorem rolnym. Po drugie w niektórych przypadkach mieszkańcy poza prowadzeniem gospodarstwa rolnego posiadają również inną formę zatrudnienia. W wyniku badań jakościowych stwierdzono,

[illegible]

50 | S t r o n a

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

SFERA TECHNICZNA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Tabela 19 Wskaźnik w sferze technicznej Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem 2016

		sfera techniczna					
		średnia gminna	12,30%				
Nr	Gmina Suraż	Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala problemu (liczba budynków niezamieszkałych)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
1	Suraż	16,31%	0,61	70	1,00	1,61	1,00
2	Doktorce	26,66%	1,00	28	0,40	1,40	0,87
5	Lesznia	9,26%	0,35	5	0,07	0,42	0,26
8	Zawyki	5,40%	0,20	7	0,10	0,30	0,19
7	Średzińskie	3,00%	0,11	1	0,01	0,12	0,07
4	Kowale	2,63%	0,10	1	0,01	0,11	0,07
10	Zimnochy	2,00%	0,08	1	0,01	0,09	0,06
9	Zawyki – Ferma	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
6	Rynki	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największą koncentrację negatywnego zjawiska w sferze technicznej w skali Gminy Suraż w zakresie odsetka budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych 2016 występuje w mieście Suraż (wartość wystandaryzowana natężenia i skali zjawiska wynosi 1,00), nieco niższe wartości wskaźnika wystandaryzowanego zanotowano dla miejscowości Doktorce (0,87).

W mieście Suraż znajduje się aż 70 budynków mieszkalnych, które obecnie nie są zamieszkałe. Budynki te stanowią własność prywatną, w części przypadków budynki nie mają uregulowanych stanów prawnych a niekiedy właściciele obecnie nie zamieszkują Suraża. Ta sytuacja sprawia, że przy tak niewielkiej miejscowości zjawisko to jest bardzo widoczne i negatywnie wpływa na ogólny odbiór miejscowości. Należy zauważyć, że wiele spośród pustostanów znajduje się w samym centrum miasta u zbiegu głównych ulic. Poza

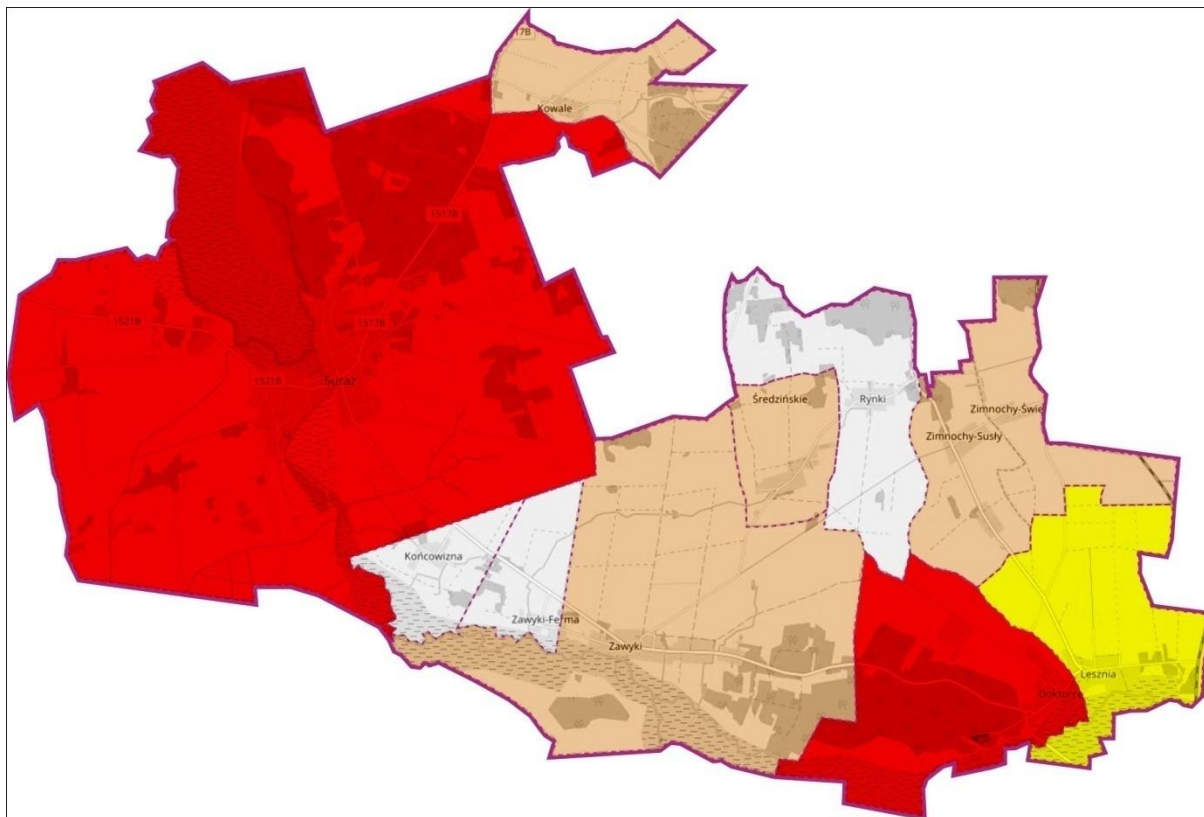
analizowanymi danymi w zakresie pustostanów należy zwrócić uwagę na obecny stan techniczny budynków w tym budynków użyteczności publicznej. Przykładem takim jest budynek Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu będącego jednocześnie siedzibą biblioteki. Budynek ten jest niedocieplony i wymaga remontu wewnątrz. Z tego powodu m.in. posiada duże ograniczenia w zakresie oferowania usług w sferze kultury i rekreacji. Ze względu na to, że dominująca aktywność kulturalna w mieście Suraż dobywa się właśnie w siedzibie MGOK budynek jest eksploatowany bardzo intensywnie.

Dodatkowo obraz degradacji tej przestrzeni potęguje zły stan publicznych terenów zielonych. W mieście Suraż znajdują się dwie takie przestrzenie (Runek Ruski i Rynek Lacki), oba są terenami zaniedbanymi i aby mogły służyć swoim celom wymagają gruntownej renowacji

W miejscowości Doktorce natomiast obecne 28 pustostanów stanowi ponad jedną czwartą wszystkich budynków mieszkalnych. Powoduje to obraz ogólnej degradacji i wyludnienia miejscowości. Poza wskazanymi budynkami mieszkalnymi znajdują się również pustostany będą w zasobach Gminy Suraż, jak np. budynek sąsiadujący z siedzibą Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach. Wspomniany budynek stowarzyszenia jest dawnym budynkiem szkolnym który obecnie jest własnością Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach, jest on jednocześnie centrum aktywności społeczno-kulturalnej w tej miejscowości. Obecnie w celu spełniania swoich funkcji wymaga generalnego remontu i doposażenia. Taki stan rzeczy dotyczy budynków użyteczności publicznej w innych sołectwach jak np. Zimnochy (budynek OSP), Kowale (świątlica wiejska), Zawyki (świątlica wiejska).

Podsumowując należy stwierdzić, że wszystkie budynki pełniące funkcje społeczno-kulturalne takie jak dom kultury, świetlice wiejskie wymagają gruntownych remontów i doposażenia, a ich obecny stan nie pozwala na przedstawienie atrakcyjnej dla mieszkańców oferty kulturalnej. W związku z tym powstają duże niedobory w zakresie takiej oferty dla mieszkańców całej Gminy Suraż.

Mapa 17 Wskaźnik w sferze technicznej Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

SFERA ŚRODOWISKOWA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Tabela 20 Wskaźnik w sferze środowiskowej Ilość materiałów zawierających azbest na 1 mieszkańca w m2 2016

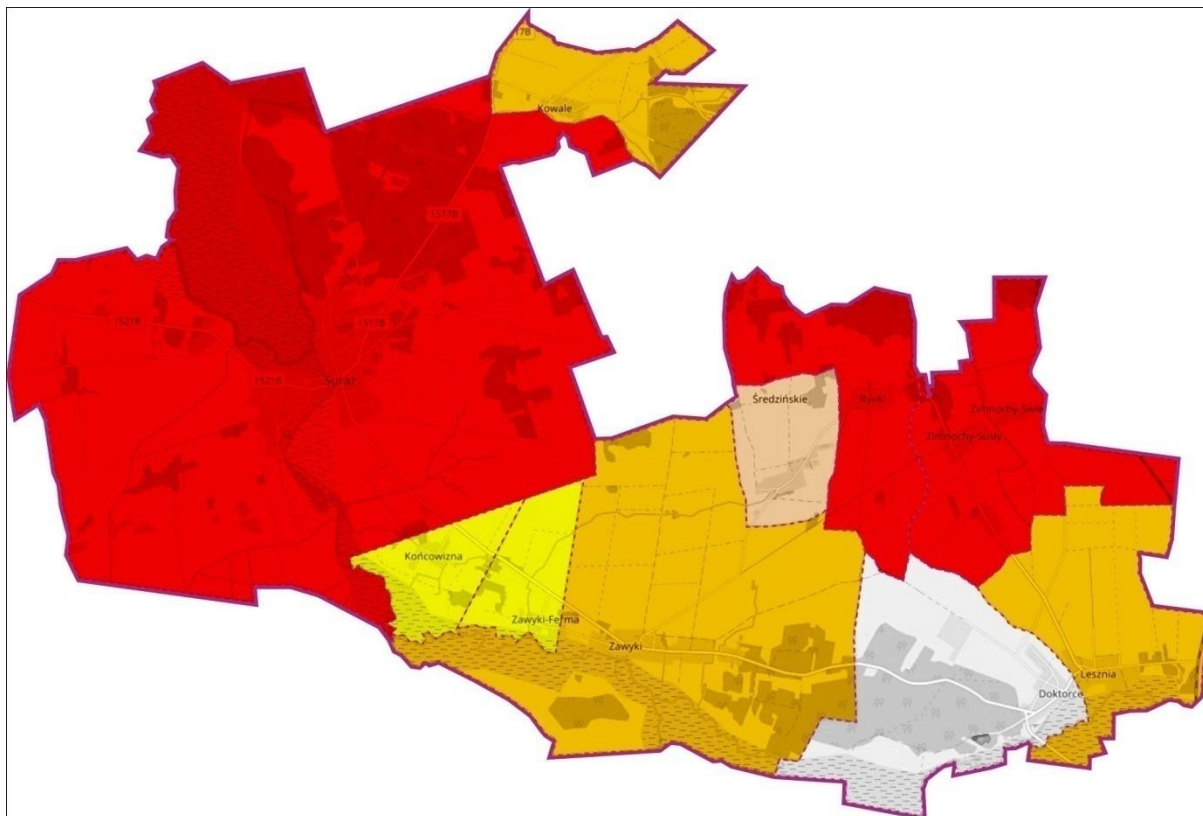
		sfera środowiskowa					
		średnia gminna	635,91m2				
Nr	Gmina Suraż	Ilość materiałów zawierających azbest na 1 mieszkańca w m2 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala zjawiska (ilość materiałów zawierających azbest w m2)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
1	Suraż	523,39	0,19	518682,00	1,00	1,19	1,00
10	Zimnochy	1155,10	0,92	123 596,00	0,20	1,18	0,99
6	Rynki	1227,65	1,00	95757,00	0,15	1,15	0,96
4	Kowale	994,76	0,73	66649,00	0,09	0,82	0,66
8	Zawyki	706,62	0,40	221484,00	0,40	0,80	0,64
5	Lesznia	877,52	0,60	65814,00	0,09	0,69	0,54
3	Końcowizna	782,50	0,49	23475,00	0,00	0,49	0,35
9	Zawyki – Ferma	701,41	0,39	25952,00	0,01	0,40	0,27
7	Średziński e	641,01	0,32	54486,00	0,06	0,38	0,25
2	Doktorce	358,83	0,00	80378,00	0,11	0,11	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największą koncentrację negatywnego zjawiska w sferze środowiska w skali Gminy Suraż w zakresie wagi materiałów z azbestem na 1 mieszkańca (kg) 2016 występuje w mieście Suraż (wartość wystandaryzowana natężenia i skali zjawiska wynosi 1,00), nieco niższe wartości wskaźnika wystandaryzowanego zanotowano dla miejscowości Zimnochy(0,99) i Rynki (0,96).

Poza omawianym wskaźnikiem dotyczącym ilości występujących wyrobów niebezpiecznych należy zwrócić uwagę na zły stan publicznych terenów zielonych w mieście Suraż. Wskaźnik ten nie był analizowany w kontekście całej gminy ze względu na brak występowania takich terenów na obszarach wiejskich. Obie urządzone tereny zielone w mieście Suraż wymagają renowacji, powoduje to że mieszkańcy miasta jak i całej gminy pozbawieni są atrakcyjnych terenów zielonych do spędzania wolnego czasu. Problem ten z oczywistych względów bardziej odczuwalny jest w miejskiej jednostce osadniczej.

Mapa 18Wskaźnik w sferze środowiskowej Ilość materiałów zawierających azbest na 1 mieszkańca w m2 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

SFERA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA – ANALIZA WSKAŹNIKOWA

Tabela 21 Wskaźnik w sferze przestrzenno-funkcjonalnej Odsetek długości chodników wymagających remontu 2016

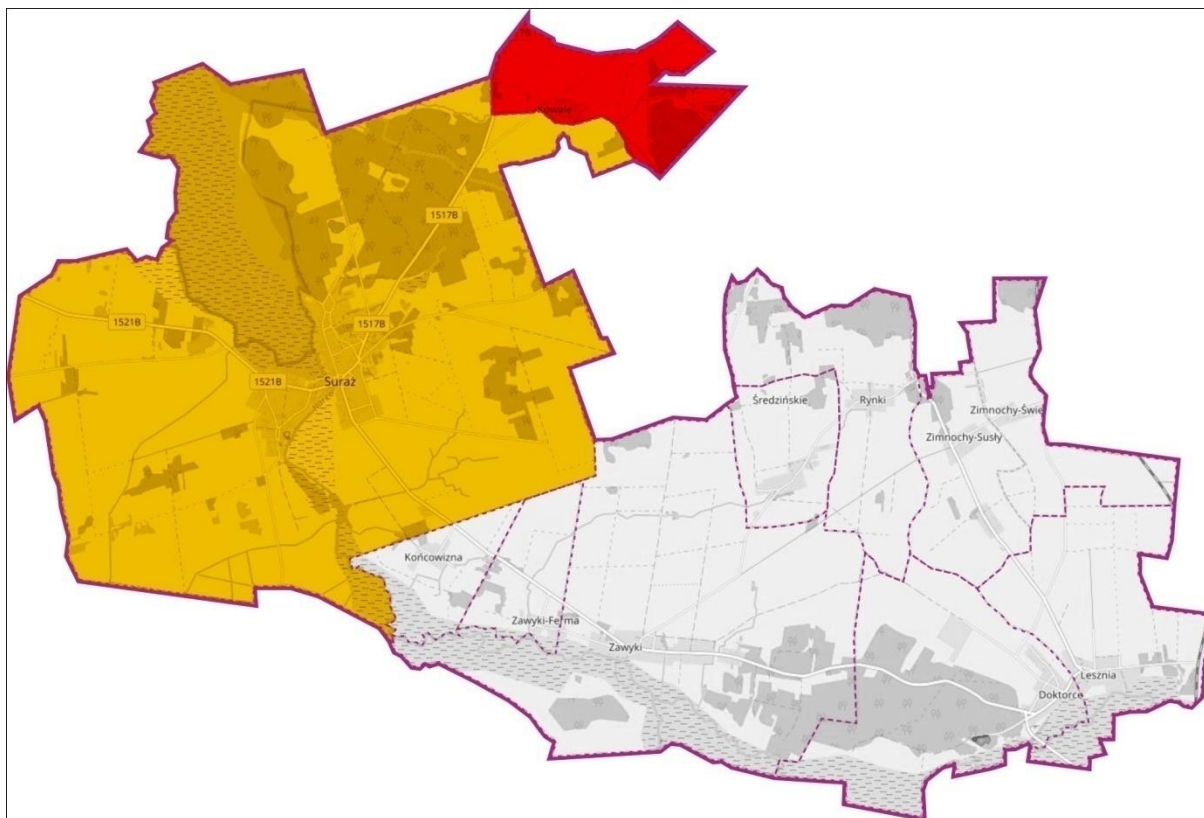
		Sfera przestrzenno-funkcjonalna					
		średnia gminna					
Nr	Gmina Suraż	Odsetek długości chodników w wymagających remontu 2016	Standaryzacja natężenia problemu (0-1)	Skala zjawiska (długość chodników wymagających remontu w mb)	Standaryzacja skali problemu (0-1)	Suma standaryzacji natężenia i skali problemu	Standaryzacja koncentracji problemu
	Sołectwa						
1	Kowale	100,00%	1,00	500	0,53	1,53	1,00
7	Suraż	14,18%	0,14	945	1,00	1,14	0,75
2	Średzińskie	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
9	Doktorce	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
4	Zawyki – Ferma	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
5	Lesznia	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
6	Rynki	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
8	Zawyki	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
3	Końcowizna	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00
10	Zimnochy	0,00%	0,00	0	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największą koncentrację negatywnego zjawiska w sferze przestrzenno-funkcjonalnej w skali Gminy Suraż w zakresie odsetka długości chodników wymagających remontu 2016 występuje w miejscowości Kowale (wartość wystandaryzowana natężenia i skali zjawiska wynosi 1,00), wartości wskaźnika wystandaryzowanego wyższe od 0,50 zaobserwowano dla miasta Suraż (0,75). W Gminie Suraż jako typowej gminie miejsko wiejskiej występują różnice w formie zabudowy oraz układzie funkcjonalnym infrastruktury drogowej. W mieście Suraż drogi publiczne (na terenie miasta przebiegają drogi gminne i powiatowe) są ograniczone krawężnikami oraz wyposażone są w chodniki, natomiast na większości terenów wiejskich drogi publiczne (zarówno powiatowe jak i gminne) posiadają nawierzchnie nieograniczone krawężnikami, posiadające jedynie pobocza utwardzone materiałem kamiennym. Jest to wynikiem tego, że obszary te charakteryzują się luźną zabudową zagrodową a drogami poruszają się często ciągniki i

maszyny rolnicze. Równie ważny jest sposób odwodnienia drogi, na terenie wiejskim wody opadowe są odprowadzane powierzchniowo na sąsiednie tereny zielone, wybudowanie na tych drogach chodników, a tym samym ograniczenie ich krawężnikami spowodowało by problemy z jej odprowadzeniem. Uwagi takie zostały zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami sołectw. W ocenie wskaźnika należy zauważyć, że w gminie Suraż nie ma potrzeby budowy nowych chodników, gdyż w miejscach gdzie są one potrzebne już one istnieją. Problemem przestrzenno-funkcjonalnym jest natomiast ich zły stan techniczny. W sytuacji funkcjonowania chodnika piesi zgodnie z przepisami ustawy Prawo o ruchu drogowym mają obowiązek poruszania się właśnie chodnikiem, w sytuacji gdy jego stan techniczny jest zły, zagraża to bezpieczeństwu ich użytkowników. W mieście Suraż niemal 1 km chodników wymaga remontów, należy zwrócić jednak uwagę, że problem ten najczęściej dotyczy całego pasa drogowego tj. zarówno jedni jak i chodników. W miejscowości Kowale jako jedynej miejscowości wiejskiej znajduje się chodnik, ma on długość 500 m i cały wymaga remontu. W pozostałych miejscowościach w których ze względu na brak występowania chodników oraz braku potrzeby ich budowania nie zdiagnozowano tego problemu należy zwrócić uwagę, że nawierzchnie jezdni w wielu miejscowościach m.in. w Doktorcach wymagają budowy bądź pilnego remontu.

Mapa 19Wskaźnik w sferze przestrzenno-funkcjonalnej Odsetek długości chodników wymagających remontu 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

POZOSTAŁE SFERY – PODSUMOWANIE WYNIKÓW ANALIZY WSKAŹNIKOWEJ

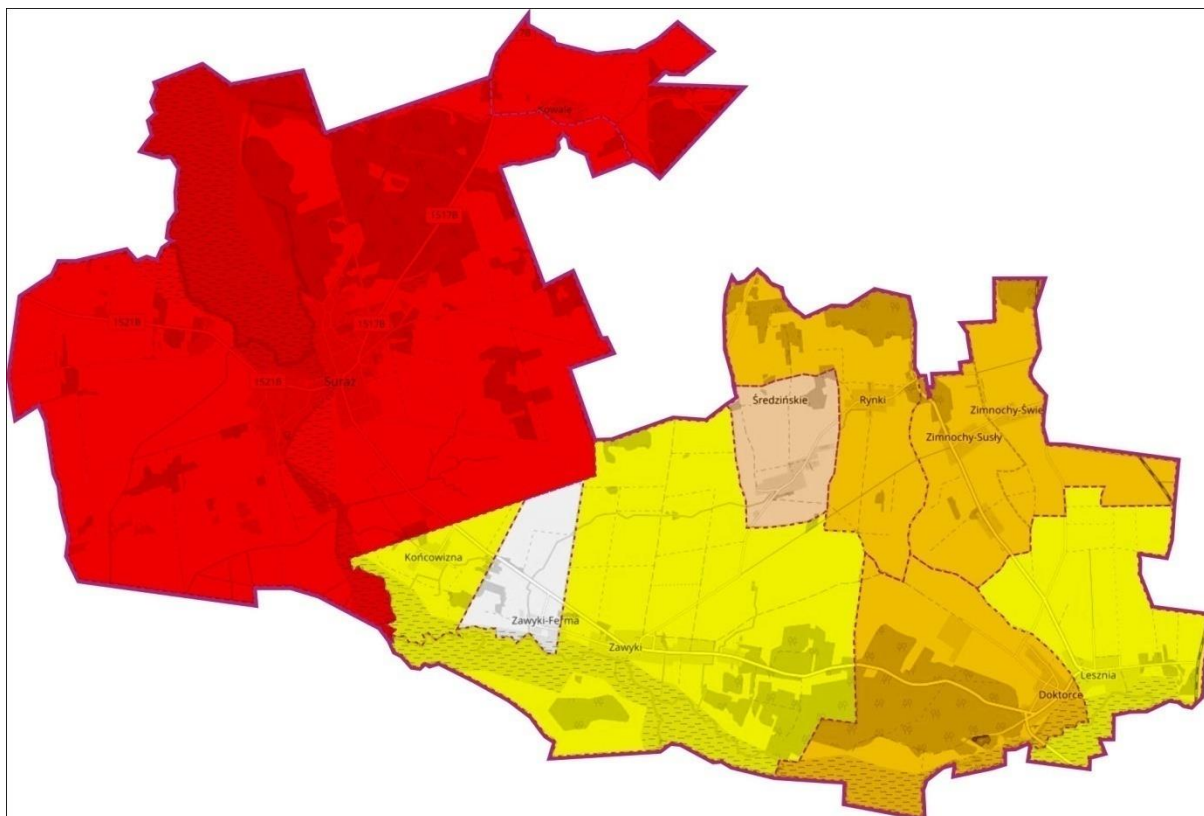
Tabela 22 Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla pozostałych sfer łącznie.

Podsumowanie wszystkich wskaźników z pozostałych sfer							
Nr	Gmina Suraż	Sfera gospodarcza	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenna-funkcjonalna	Suma wskaźników	Standaryzacja koncentracji problemu
	sołectwa						
1	Suraż	0,00	1,00	1,00	0,75	2,75	1,00
7	Kowale	0,64	0,07	0,66	1,00	2,37	0,83
2	Zimnoch y	0,84	0,06	0,99	0,00	1,89	0,62
9	Doktorce	0,80	0,87	0,00	0,00	1,67	0,53
4	Rynki	0,68	0,00	0,96	0,00	1,64	0,52
5	Lesznia	0,57	0,26	0,54	0,00	1,37	0,40
6	Końcowiz na	1,00	0,00	0,35	0,00	1,35	0,39
8	Zawyki	0,43	0,19	0,64	0,00	1,26	0,35
3	Średzińskie	0,70	0,07	0,25	0,00	1,02	0,24
10	Zawyki - Ferma	0,19	0,00	0,27	0,00	0,46	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Największa koncentracja problemów w sferach innych niż społeczna występuje w mieście Suraż (wartość wystandaryzowanego wskaźnika 1,00) i sołectwie Kowale (wartość wystandaryzowanego wskaźnika 0,83). Najmniejsza koncentracja w tych sferach tj. gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej występuje w miejscowości Zawyki Ferma, gdzie wartość wystandaryzowanego wskaźnika wyniosła 0,00.

Mapa 20 Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla pozostałych sfer łącznie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

2.4. BADANIA ANKIETOWE Z MIESZKAŃCAMI GMINY NA TEMAT REWITALIZACJI

WSTĘP

Badanie ankietowe zostało zrealizowane na zlecenie Gminy Suraż w ramach opracowywania Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Objęto nim grupę mieszkańców pochodzących z terenu całej Gminy Suraż.

Raport powstał w oparciu o dane z niniejszego badania ankietowego przeprowadzonego na terenie Gminy Suraż w kwietniu i maju 2017 r., na potrzeby którego przygotowano ankietę.

Opracowanie składa się z uwag metodologicznych, charakterystyki badanej populacji oraz tabel zawierających wyniki udzielonych odpowiedzi na pytania zawarte w arkuszach formularzy.

1.1. CEL I METODA BADAŃ

Realizacja niniejszego projektu badawczego stanowi integralną część prac nad „Opracowaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż”. Zgodnie z założeniem, dokument ten ma nakreślać najważniejsze cele, do których dążyć będzie Gmina Suraż w latach 2017 - 2023.

Celem ankiety skierowanej do mieszkańca było przede wszystkim zbadanie poziomu jakości życia w Gminie Suraż, a zatem w szczególności istotne było zebranie informacji o problemach, potrzebach i oczekiwaniach poszczególnych obywateli Gminy Suraż. Było to badanie ukierunkowane na zgromadzenie danych o subiektywnych odczuciach mieszkańców, z tym, że nie w znaczeniu indywidualnych potrzeb, a w formie opinii społeczeństwa gminy w ogóle. Respondenci odpowiadali także na pytania dotyczące m.in. oceny realizacji zadań i inwestycji na terenie gminy w podziale na kategorie takie jak: edukacja, bezpieczeństwo, rekreacja, kultura.

Każdy wypełniający ankietę – niezależnie od tego, czy był to mieszkaniec, przedstawiciel przedsiębiorstwa czy organizacji pozarządowej – mógł zaproponować zadanie jego zdaniem priorytetowe do realizacji na obszarze objętym badaniem. Było to pytanie otwarte, w którym proszono respondenta o podanie zakresu zadania (inwestycji lub projektu miękkiego) wraz z krótkim jego opisem oraz wskazaniem miejsca jego realizacji. Celem tego pytania była możliwość szerszego zaangażowania mieszkańców Gminy Suraż w proces uspołeczniania i wspólnego budowania Programu Rewitalizacji. Pytanie to miało również na celu zweryfikowanie potrzeb oraz oczekiwań respondentów w zakresie przyszłości Gminy Suraż, a także nakreślenie ważnych kierunków rozwojowych z poziomu operacyjnego.

Przygotowane ankiety przeznaczone były do samodzielnego wypełnienia. Struktura kwestionariuszy uwzględniała zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte, przy czym

zdecydowanie przeważał typ pytania zamkniętego. W wybranych pytaniach o charakterze zamkniętym uwzględniono odpowiedź „inne”, z możliwością wyszczególnienia odpowiedzi, która nie znalazła się w zaproponowanym przez autorów badania katalogu. Ponadto pojawiły się w poszczególnych ankietach pytania ze skalą odpowiedzi.

W niżej przedstawionej analizie wypełnionych ankiet, w części pytań odpowiedzi mogą nie sumować się do 100%. Spowodowane jest to występowaniem pytań, w których respondenci mogli nie udzielić odpowiedzi. W przedstawionych tabelach są również takie, w których wynik może przekroczyć wartość 100%, co wiąże się z możliwością udzielenia więcej niż jednej odpowiedzi na pytanie.

Niniejsze opracowanie stanowi raport z przeprowadzonych badań. Przy jego opracowaniu kierowano się zasadą precyzyjnego przedstawienia wyników i unikania ich krzyżowej, głębszej interpretacji statystycznej. Dzięki temu potencjalnie zainteresowany tą problematyką czytelnik będzie miał możliwość dokonania samodzielnej analizy w oparciu o przedstawione dane ilościowe i jakościowe.

ANALIZA NA PODSTAWIE ANKIET DLA MIESZKAŃCÓW

Ankieta dla mieszkańca zawierała 6 pytań, z czego wyłoniło 4 pytania otwarte oraz metryczkę. Zakres badania ankietowego obejmował następujące obszary tematyczne:

1. Ocena potrzeby posiadania Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż
2. Ogólna ocena życia w Gminie Suraż
3. Ocena sytuacji w Gminie Suraż
4. Ocena poczucia przynależności w Gminie Suraż
5. Ocena realizacji zadań i inwestycji na terenie Gminy Suraż
6. Plany relokacyjne mieszkańców Gminy Suraż
7. Sugerowane kierunki rozwoju Gminy Suraż
8. Propozycje zadań do realizacji na terenie Gminy Suraż
9. Sugerowane tereny do interwencji w postaci rewitalizacji.
10. Metryczka

METRYCZKA – INFORMACJE O RESPONDENTACH

Istotne jest, aby scharakteryzować grupę docelową, która wzięła udział w badaniu ankietowym skierowanym do mieszkańców. Podział respondentów na kobiety i mężczyzn jest konieczne ze względu na to, że kobiety i mężczyźni mają inne spostrzeżenia na te same tematy. W tym celu każda z przygotowanych ankiet zawierała metryczkę, w której należało odpowiedzieć na pytania o to, jaka jest struktura płci, wieku oraz zatrudnienia respondenta.

Tabela 23 Płeć respondenta

PŁEĆ RESPONDENTA	LICZBA WYPEŁNIONYCH ANKIET
Kobieta	159
Mężczyzna	141
RAZEM	300

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Większość respondentów, która wzięła udział w badaniu, stanowiły kobiety. Ich przewaga liczebna nad mężczyznami jest znaczna, gdyż udział kobiet w badaniu wyniósł 53%, a mężczyzn 47%. Oznacza to, iż zaangażowanie mieszkańców w życie publiczne Gminy Suraż rozkłada się nierównomiernie z punktu widzenia struktury płci, a grupą zdecydowanie dominującą pod względem płci właśnie, są tutaj kobiety.

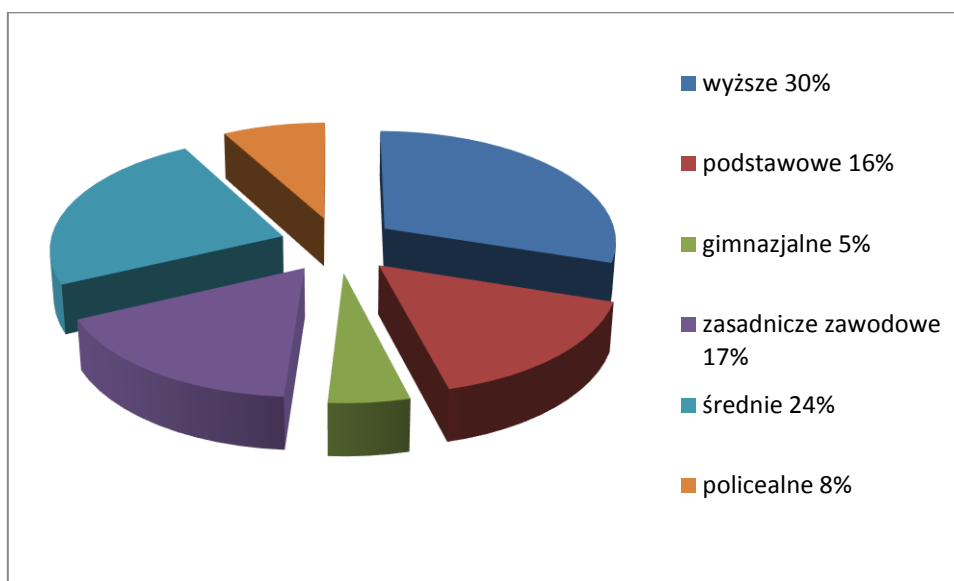
Tabela 24 Wiek respondenta

WIEK	LICZBA WYPEŁNIONYCH ANKIET
Poniżej 20	3
20-24	30
25-44	141
45-64	81
64 i więcej	45

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wśród zrealizowanych ankiet najczęściej należało do osób w wieku między 25 a 44 rokiem życia, które stanowią 47% wszystkich respondentów badania oraz pomiędzy 45 a 64 rokiem życia, które z kolei stanowią 27% wszystkich ankietowanych. Znaczący jest także udział w badaniu osób w wieku 64 i więcej lat, tj. 15% wszystkich, którzy wypełnili formularze oraz w wieku 20 - 24 lat – 10% ogółu respondentów.

Wykres 1. Struktura wykształcenia respondentów

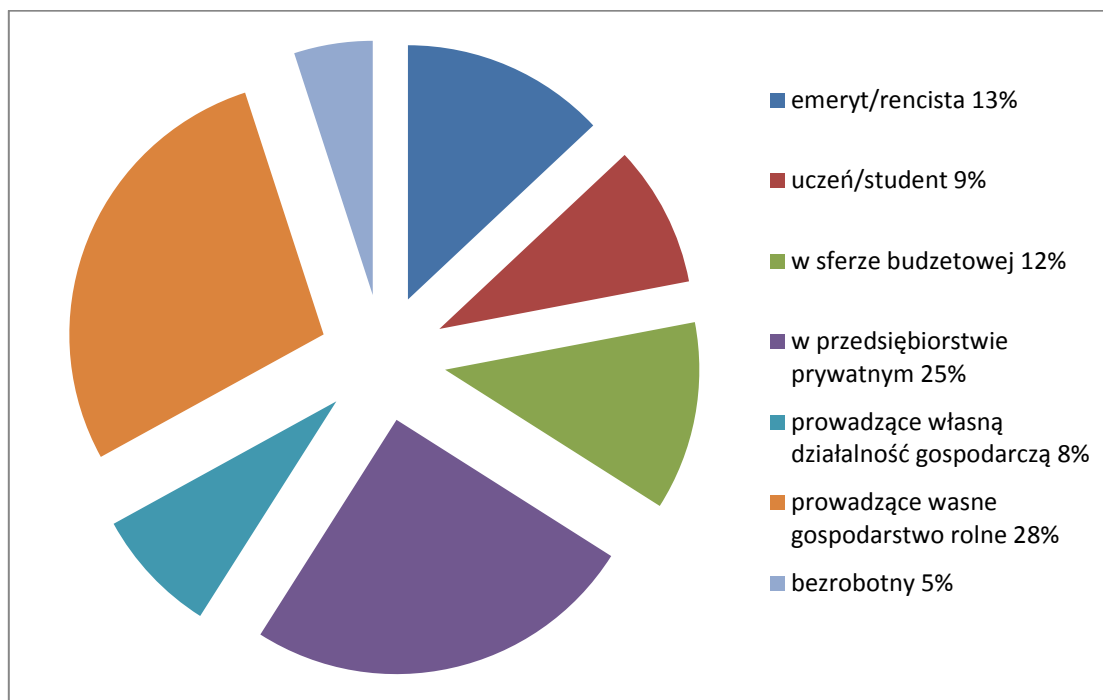

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zdecydowanie dominującymi grupą w badaniu pod względem wykształcenia są osoby posiadające dyplom uczelni wyższej (30%) oraz osoby z wykształceniem średnim (24%)

łączenie– stanowią one ponad połowę osób, które wypełniły ankietę (54%). Liczebność dwóch kolejnych grup jest porównywalna, gdyż wynosi ona 17 % i 16% i są to osoby z wykształceniem odpowiednio: zasadniczym zawodowym oraz podstawowym. Najmniejszą ilość reprezentantów w badaniu mają osoby z wykształceniem: policealnym (8%) i gimnazjalnym (5%).

Wykres 2. Struktura zatrudnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

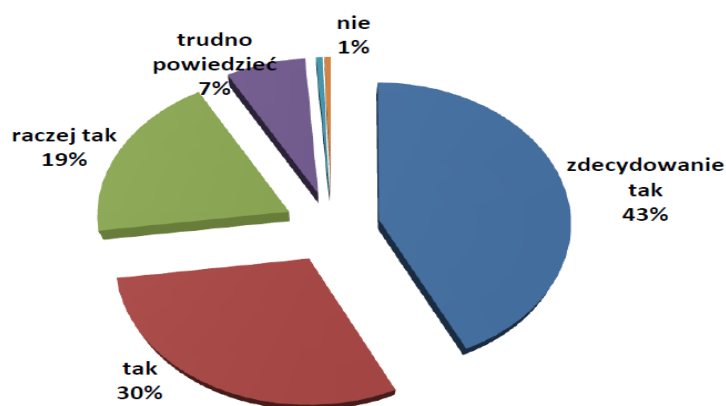
Najwięcej osób ankietowanych deklaroowało prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego (28%). Reprezentatywna była także grupa osób zatrudnionych w przedsiębiorstwach prywatnych (25%), a także liczba emerytów i rencistów, których udział w badaniu stanowił 13% wszystkich jego respondentów. Udział osób zatrudnionych w sferze budżetowej, uczniów/studentów oraz osób prowadzących własną działalność gospodarczą jest mniejszościowy, gdyż kształtuje się on pomiędzy 8 a 12%. Najmniej liczną grupę pod kątem struktury zatrudnienia stanowią natomiast osoby bezrobotne, gdyż ich udział wyniósł tylko 5%.

Mimo, iż struktura zatrudnienia osób, które wypełniły ankietę jest tak różnorodna, istotny jest fakt, że każda grupa zawodowa wskazana w tejże strukturze ma swoje przedstawicielstwo w niniejszym badaniu ankietowym.

OCENA POTRZEBY POSIADANIA PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ

Uznano za zasadne zapytanie respondentów o opinię, czy uważają oni za konieczne opracowanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Ważny jest aspekt akceptacji procesu tworzenia Programu Rewitalizacji, stąd istotnym jest zbadanie na samym wstępie jakie jest podejście do tego tematu samego społeczeństwa, a także czy występuje wśród niego i jaka jest ewentualna skala niezadowolenia.

Wykres 3. Ocena potrzeby posiadania Programu Rewitalizacji

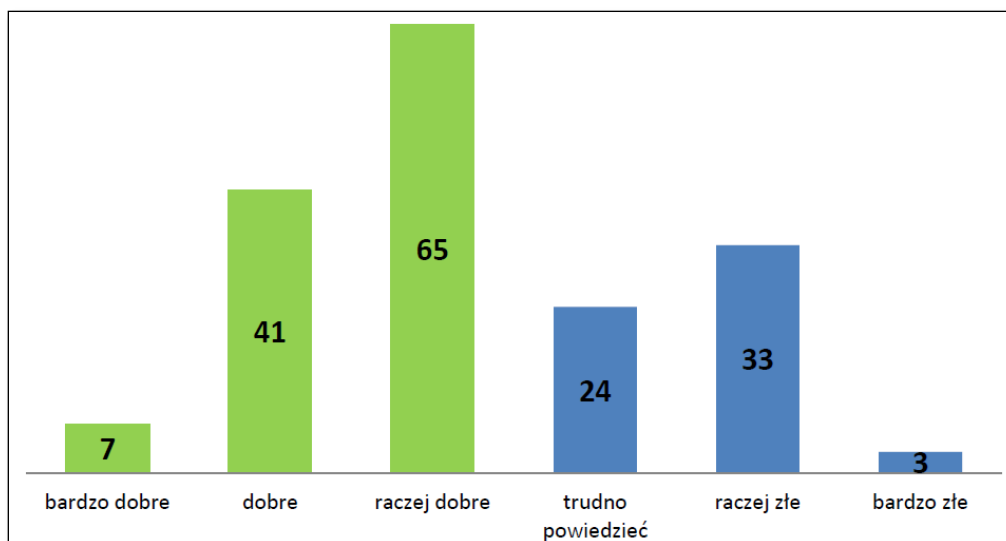
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zdecydowana większość, bo aż 92% respondentów, uznała proces opracowania Programu Rewitalizacji za zasadny, w tym 43% ankietowanych uważa, że tak Program jest zdecydowanie potrzebny, 30% uważa, że jest potrzebny, a 19%, że jest raczej potrzebny. Zaledwie 1% ankietowanych nie widzi potrzeby posiadania takiego dokumentu, a 7% respondentów stwierdziło, że „trudno powiedzieć”. Taka struktura odpowiedzi oznacza, że mieszkańcy Gminy Suraż widzą potrzebę planowania procesu rewitalizacji przez Gminę Suraż w oparciu o dokument Programu Rewitalizacji.

OGÓLNA OCENA ŻYCIA W GMINIE SURAŻ

Celem pytania była próba zaprezentowania ogólnego poziomu jakości życia w Gminie Suraż. Jest to ważna informacja w szczególności przy diagnozowaniu problemów, celów oraz kierunków rozwoju Gminy, które mają na celu podwyższenie poziomu jakości życia mieszkańców w Gminie Suraż.

Wykres 4. Ogólna ocena życia w Gminie Suraż

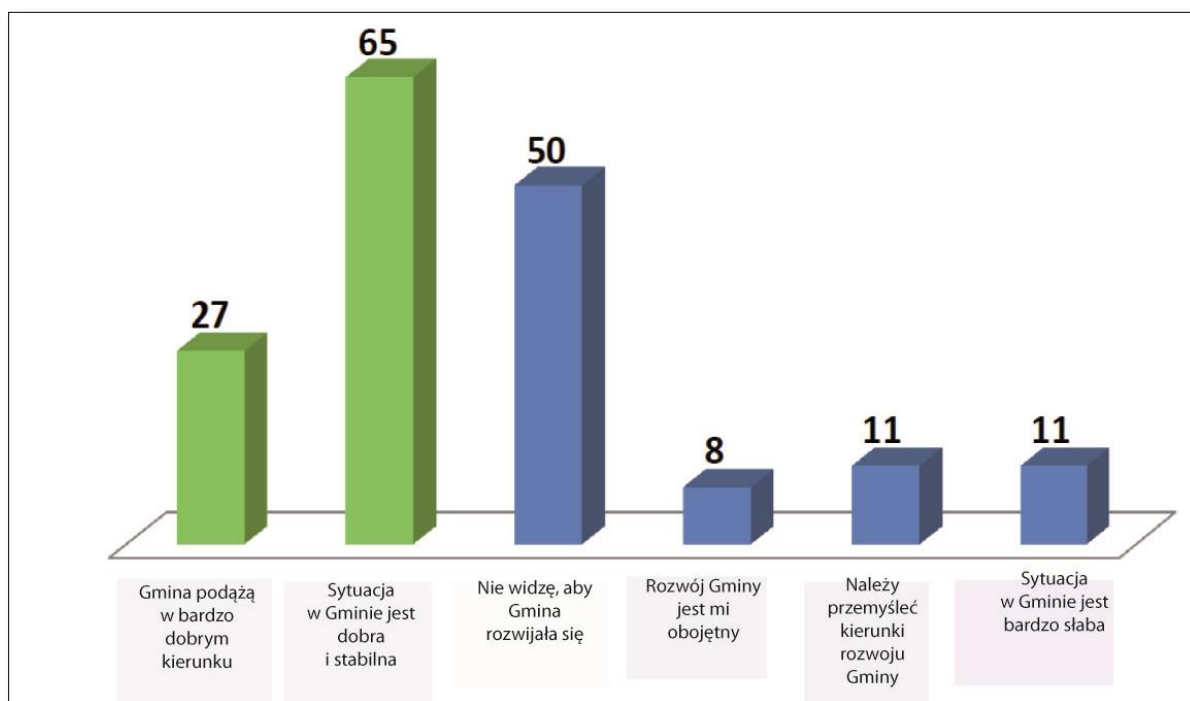

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Większość osób, bo aż 66%, zadeklarowało, że jakość ich życia na terenie Gminy Suraż jest zadowalająca, w tym: 4% oceniło ją bardzo dobrze, 24% dobrze, a 38% raczej dobrze. Negatywnie jakość życia w Gminie Suraż oceniło około 21% respondentów, w tym: 2% z nich oceniło tę jakość bardzo źle, a 19% raczej źle. Natomiast 13% osób biorących udział w badaniu wskazało na trudność w zweryfikowaniu ich jakości życia w Gminie. Analizując otrzymane odpowiedzi warto podkreślić, iż mimo, że zdecydowanej większości respondentów żyje się dobrze na terenie Gminy Suraż, to niestety w społeczeństwie tym funkcjonuje również spora grupa osób, które są niezadowolone z warunków życia, co należy wziąć pod uwagę przy planowaniu kolejnych kierunków rewitalizacji w najbliższym okresie.

OCENA SYTUACJI W GMINIE SURAŻ

Wykres 5. Ocena sytuacji w Gminie Suraż

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

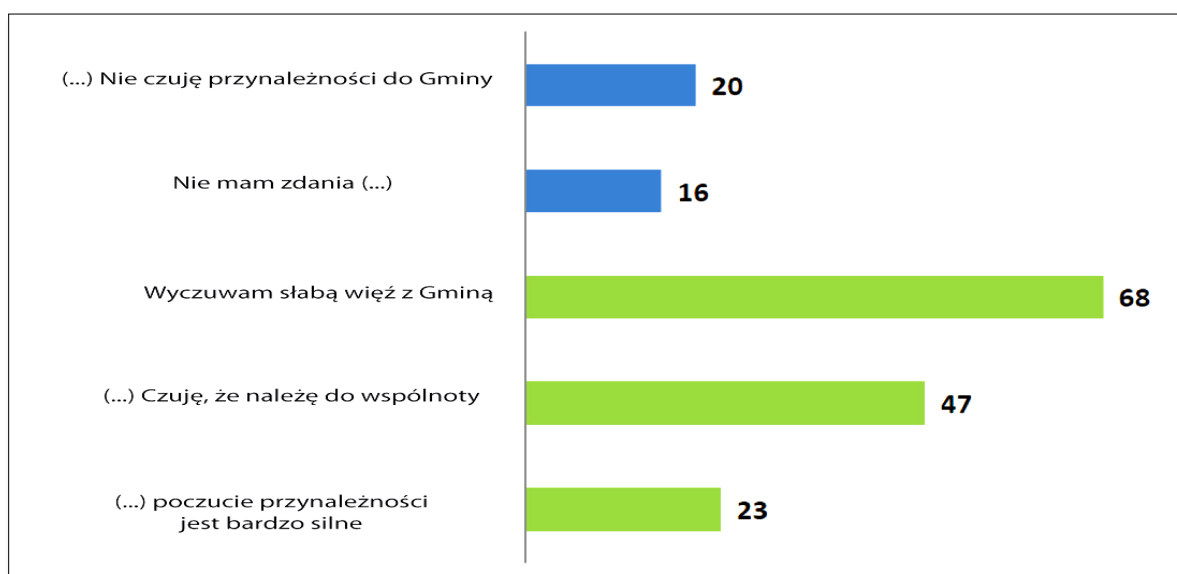
Zdecydowana większość badanych twierdzi, że sytuacja w Gminie Suraż jest dobra i stabilna (38%), a 16% uważa, że Gmina podąża w bardzo dobrym kierunku i wyróżnia się na tle innych regionów. Z drugiej jednak strony, aż 29% ogółu badanych nie widzi, aby Gmina ta rozwijała się.

Jedynie 5% respondentów wskazało, że rozwój Gminy jest im obojętny. Wśród odpowiedzi pojawiły się również głosy mieszkańców negatywnie oceniających kierunki rozwoju Gminy, które stanowią 6% ogółu, tyle samo wskazań odnotowano również przy okazji stwierdzenia, że sytuacja w Gminie Suraż jest bardzo słaba. Oznacza to, że mimo dużego odsetka mieszkańców Gminy pozytywnie oceniających sytuację Gminy, to jednak istnieje część społeczeństwa, która nie dostrzega jego rozwoju lub wręcz jednoznacznie stwierdza, że sytuacja w Gminie Suraż jest zła i niekorzystnie oddziałuje na mieszkańców.

OCENA POCZUCIA PRZYNALEŻNOŚCI DO GMINY SURAŻ

Problematyka poruszona w pytaniu opiera się na dwóch zagadnieniach. Pierwsze to: opinia o współpracy, relacjach Gminy z mieszkańcami. Drugie to poczucie przynależności do Gminy. Intencją tak sformułowanego pytania było badanie krzyżowe, z jednej strony opinii o współpracy, komunikacji Gminy z mieszkańcami, a z drugiej poczucia przynależności do wspólnoty, do Gminy. Należy to pytanie potraktować jako otwierające dyskusję, a nie jako podsumowanie dotyczące interakcji pomiędzy mieszkańcem a władzą Gminy Suraż.

Wykres 6. Ocena poczucia przynależności do Gminy Suraż

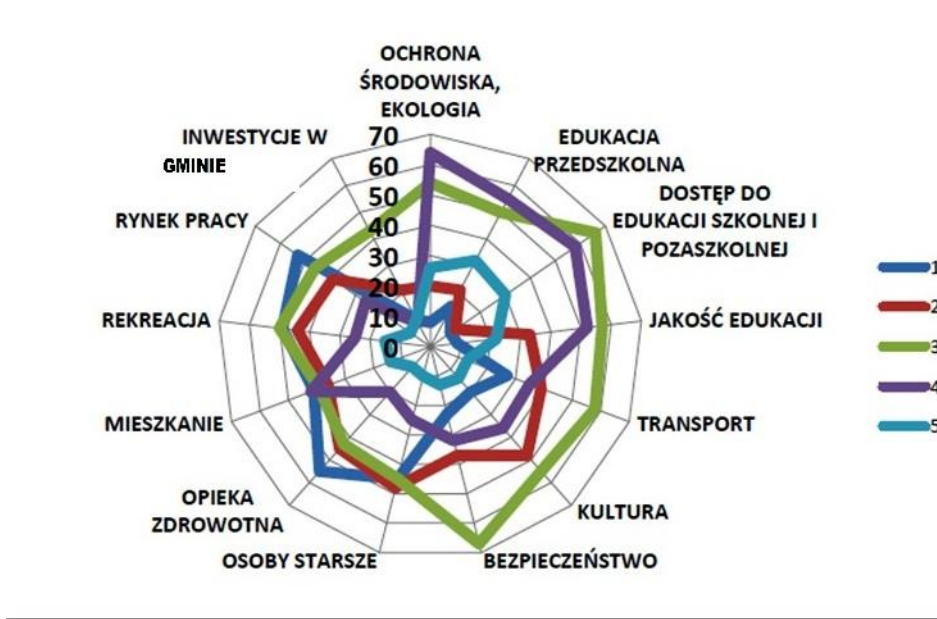
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najwięcej, bo aż 39 % respondentów zakresliło odpowiedź: Wyczuwam słabą więź z Gminą. Druga duża grupa ankietowanych (27%) odpowiedziała, że czuje, iż należy do wspólnoty. Z kolei trzecia co do wielkości grupa respondentów (13%) wskazała, że ich poczucie przynależności jest bardzo silne. Oznacza to, iż około 79% ankietowanych wyczuwa przynależność do Gminy Suraż, z naciskiem na pozytywny aspekt tego uczucia.

OCENA REALIZACJI ZADAŃ I INWESTYCJI NA TERENIE GMINY SURAŻ

Postawione pytanie miało na celu ustalenie w jaki sposób mieszkańcy Gminy Suraż oceniają podejmowane przez władze gminy inwestycje w poszczególnych obszarach i czy działania te spełniają ich oczekiwania.

Wykres 7. Ocena realizacji zadań i inwestycji na terenie Gminy Suraż

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Wykres radarowy przedstawia ocenę zadań i inwestycji w podziale na poszczególne kategorie. Ustalona została skala od 1 do 5, gdzie 1 oznacza bardzo źle, a 5 – bardzo dobrze. Obszary zadań, które były oceniane w tym pytaniu to:

1. Ochrona środowiska, ekologia	7. Pomoc społeczna
2. Edukacja przedszkolna	8. Opieka zdrowotna
3. Edukacja	9. Mieszkanie
4. Transport	10. Rekreacja
5. Kultura	11. Rynek pracy
6. Bezpieczeństwo	12. Inwestycje w Gminie Suraż

Liczby 0, 10, 20 ... aż do 70 oznaczają liczbę ocen wyrażonych przez mieszkańców w danej kategorii.

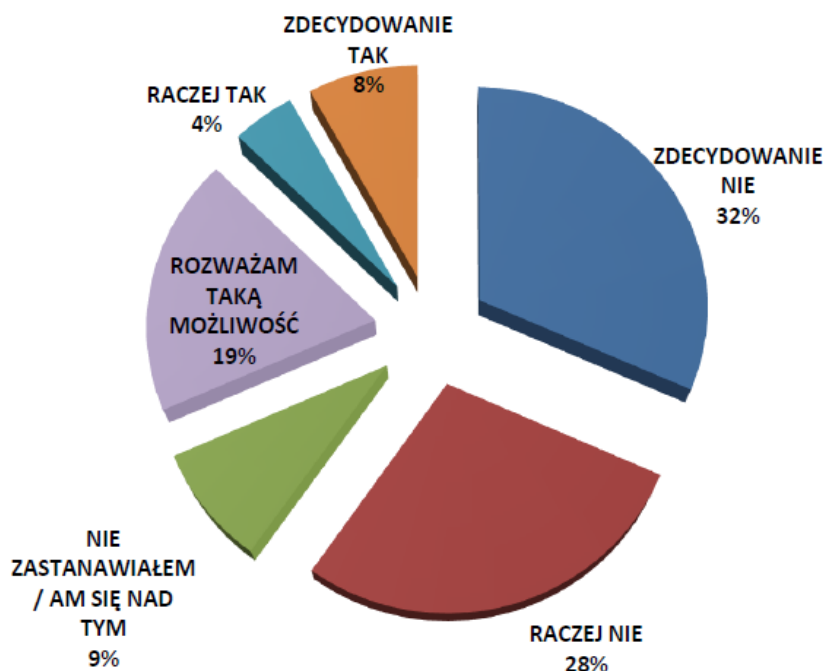
Najlepiej została oceniona ochrona środowiska. Otrzymała 64 odpowiedzi dobre. Najwięcej kategorii otrzymało ocenę przeciętną. Średnia ocen od 3,0 do 3,5 kształtuje się odnośnie: edukacji przedszkolnej, kultury, pomocy społecznej, inwestycji w Gminie Suraż.

Spośród kategorii **najslabiej** zostały ocenione: rynek pracy, mieszkanie, opieka zdrowotna oraz transport. Jest to znaczący sygnał, że są to obszary kluczowe w diagnozowaniu problematyki, celów, kierunków rozwojowych, a także zadań operacyjnych gminy.

PLANY RELOKACYJNE MIESZKAŃCÓW GMINY SURAŻ

Badani odpowiadali na pytania dotyczące planów związanych ze zmianą miejsca zamieszkania poza obszar Gminy. Jest to istotne pytanie w kontekście odczuć, opinii społeczeństwa o ogólnym poziomie życia, warunków, możliwości rozwoju na terenie Gminy.

Wykres 8. Plany zmiany miejsca zamieszkania w okresie najbliższych 5-7 lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Większość ankietowanych (32% udzielonych odpowiedzi) zdecydowanie nie zamierza zmienić swojego miejsca zamieszkania poza obszar Gminy, ponadto 28% respondentów raczej nie zamierza tego robić. Warto jednak zwrócić uwagę na fakt, iż 19% osób biorących udział w badaniu rozważa możliwość przeprowadzki, a 12% zdecydowanie lub raczej chce to uczynić. Taki rozkład odpowiedzi oznacza, iż zdecydowana większość respondentów uważa, że ich życie w Gminie Suraż jest na takim poziomie, że nie zamierzają oni zmienić miejsca zamieszkania poza jego obszar. Przy wytyczaniu kolejnych kierunków rozwoju Gminy Suraż należy jednak zwrócić uwagę na głosy tej części społeczeństwa, która jest mniej zadowolona z obecnej sytuacji.

SUGEROWANE KIERUNKI ROZWOJU GMINY SURAŻ

Każda ankieta – zawierała tzw. kartę zadania, w której poproszono respondentów o zaproponowanie priorytetowego zadania do realizacji na terenie Gminy Suraż w okresie programowania na lata 2017-2023. Ankietowanemu zostali poproszeni o wskazanie nazwy zadania, krótkiego opisu oraz miejsca jego realizacji.

Zamieszczenie pytania w każdej ankiecie, do wszystkich grup docelowych badania ankietowego, miało na celu zbadanie potrzeb w zakresie zadań o charakterze inwestycyjnym lub nieinwestycyjnym (miękkim). Uwzględniono indywidualną perspektywę spojrzenia na potrzeby na terenie Gminy Suraż.

Z pewnością propozycje zawarte w karcie zadania należy traktować jako pewną próbę wskazania kierunku Rewitalizacji Gminy Suraż. Elementem uzupełniającym były m.in. warsztaty, na które zaproszeni zostali wszyscy zainteresowani. Informację podawały osoby, które są aktywne, zainteresowane sprawami regionu, uczestniczą w sprawach swojego regionu, mają kontakt z administracją publiczną.

PROPOZYCJE ZADAŃ DO REALIZACJI NA TERENIE GMINY SURAŻ

INWESTYCJE

- Modernizacja terenów przestrzeni publicznej, w tym rynków w Surażu,
- Remont budynków świetlic wiejskich oraz adaptacja budynków gminnych na cele kulturalne m.in. w Surażu, Doktorcach, Zawykach, Zimnochach Świechach i Kowalach,
- Budowa obiektu hotelowego,
- Rozwój bazy turystycznej w gminie,
- Modernizacja dróg w gminie,

ZADANIA NIEINWESTYCYJNE

- Rozwój nowych miejsc pracy
- Pomoc dla osób niedostosowanych dla potrzeb rynku
- Większa dostępność dzieci do kultury
- Szkolenia
- Wsparcie małej przedsiębiorczości bo zanika
- Wsparcie młodych ludzi w zakładaniu działalności gospodarczej
- Edukacja pozalekcyjna dzieci z obszarów wiejskich (możliwość korzystania ze sprzętów i terenów sportowych, świetlica, kółka zainteresowań, siłownia, aerobik)

SUGEROWANE TERENY DO INTERWENCJI W POSTACI REWITALIZACJI

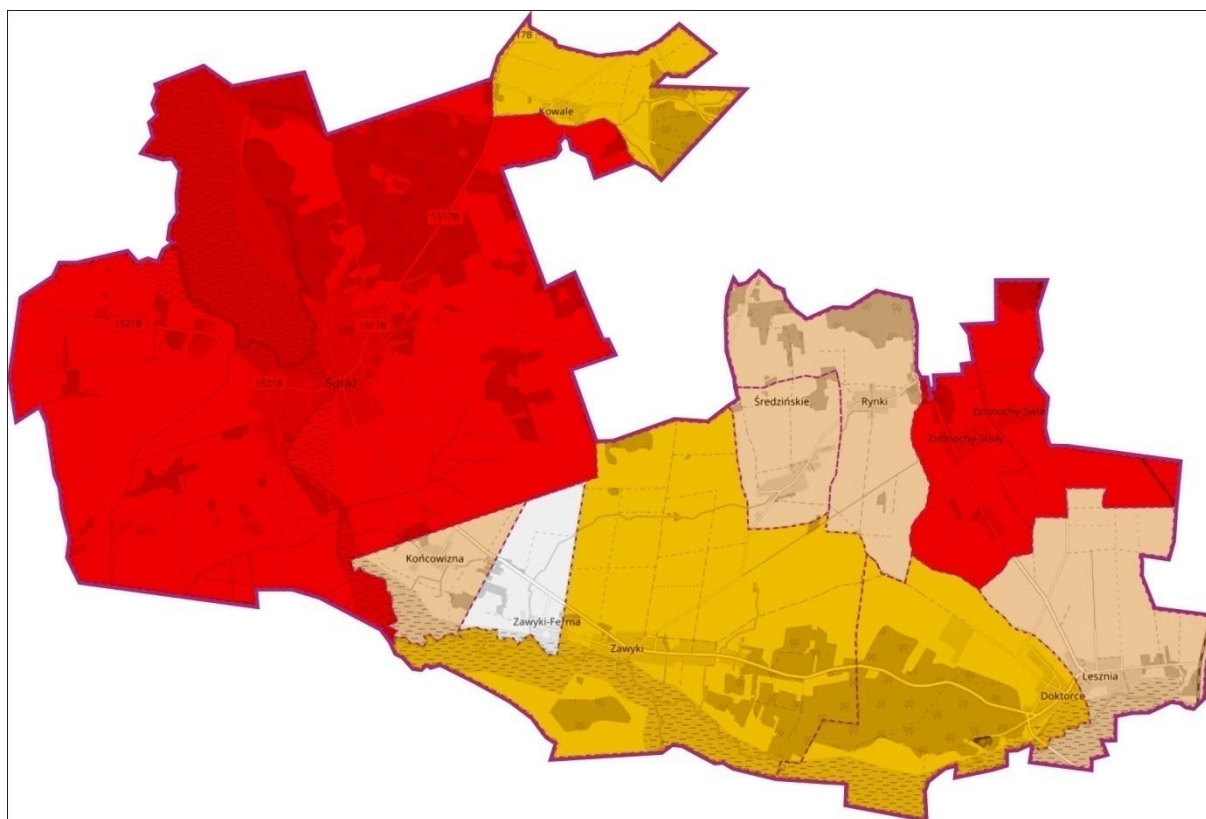
Tabela 25 Podsumowanie wyników ankiety

Podsumowanie ankiety

Podsumowanie ankiety			
Nr	Gmina Suraż	Wyniki ankiety - liczba wskazań na obszar, który jest obszarem zdegradowanym	Udział procentowy w wynikach ankiety
	Sołectwa		
1	Suraż	68,00	22,67%
10	Zimnochy	59,00	19,66%
8	Zawyki	51,00	17%
4	Kowale	48,00	16%
2	Doktorce	45,00	15%
6	Rynki	10,00	3,33%
7	Średzińskie	5,00	1,67%
5	Lesznia	5,00	1,67%
3	Końcowizna	5,00	1,67%
9	Zawyki – Ferma	4,00	1,33%
	Łącznie	300	100%

Źródło: Opracowanie własne.

Mapa 21 Podsumowanie wyników ankiety

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraz

2.5.DELIMITACJA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI – PODSUMOWANIE WYNIKÓW

Wyniki analizy wskaźnikowej zarówno dla sfery społecznej jak i dla pozostałych sfer (gospodarcza, techniczna, środowiskowa, przestrzenno-funkcjonalna) zestawiono z wynikami badania jakościowego w postaci ankiety. Przyjęto, że wyniki wystandaryzowane analiz i ankiety zostaną zsumowane i poddane ponownie transformacji liniowej. W wyniku czego został otrzymany wystandaryzowany wskaźnik podsumowujący oba z badań. Ujęcie w ten sposób badań jakościowych pozwoliło na trafniejsze zdiagnozowanie czynników kryzysowych oraz terenów na jakich one występują. Było to wywołane bardzo małą populacją badanego terenu, gdzie pojedyncze dane wskaźnikowe przyjmowały pojedyncze wymiary.

Tabela 26 Podsumowanie wyników końcowych

Nr	Gmina Suraż	Podsumowanie wszystkich wskaźników		Suma wskaźników	Standaryzacja koncentracji problemu
		Sfera społeczna	Pozostałe sfery		
	Sołectwa				
1	Suraż	1,00	1,00	2,00	1,00
2	Doktorce	0,62	0,53	1,15	0,51
6	Rynki	0,59	0,52	1,11	0,46
4	Kowale	0,21	0,83	1,04	0,42
5	Lesznia	0,30	0,40	0,70	0,22
10	Zimnochy	0,00	0,62	0,62	0,17
8	Zawyki	0,24	0,35	0,59	0,15
3	Końcowizna	0,05	0,39	0,44	0,06
7	Średzińskie	0,12	0,24	0,36	0,01
9	Zawyki - Ferma	0,34	0,00	0,34	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Wystandaryzowany wskaźnik analizy podsumowującej wskazuje jako miejsce największej kumulacji negatywnych zjawisk o charakterze społecznym oraz współwystępowania problemu w inne z badanych sfer w mieście Suraż, wskaźnik wystandaryzowany wynosi 1,00. Wartości powyżej 0,50 przyjęły wskaźniki dla sołectw

Podobszar I – Suraz

Zdiagnozowane problemy:

SFERA SPOŁECZNA:

- **Starzenie się społeczeństwa** objawiający się znacznym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, niekorzystny wskaźnik obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (zastępstwo pokoleniowe) oraz niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Przyczyny:

Zaobserwowane zjawisko starzenia się społeczeństwa jest problemem dość częstym na terenach wiejskich i mniejszych miast, ogólna tendencja wśród mieszkańców do zasiedlania dużych miast wraz z niekorzystnymi trendami demograficznymi powoduje odpływ mieszkańców również w mieście Suraz. Dotyczy to w największym stopniu ludzi młodych, którzy nie widząc dla siebie perspektyw emigrują po szkole ponadpodstawowej do większych miast jak np. Białystok. W konsekwencji zwiększa się udział w społeczeństwie osób starszych, co nie jest zjawiskiem rozwojowym. Emigracja ludzi młodych jest spowodowana przede wszystkim brakiem odpowiedniej liczby miejsc pracy bądź niedostosowaniem ludzi młodych do obecnego rynku pracy. Powstałe w ostatnim czasie zaniedbania w szkolnictwie zawodowym i technicznym powoduje brak wykwalifikowanych pracowników fizycznych i zbyt dużą liczbę osób wykształconych w kierunkach mniej pożądanym na rynku pracy.

Potencjały:

Dużym potencjałem jest to, że aby zatrzymać młodych ludzi w Surazu nie jest konieczne powstanie wielu nowych zakładów pracy. Wciąż w mieście mieszka wiele młodych osób, które po nabyciu odpowiednich kwalifikacji będą mogły znaleźć zatrudnienie w lokalnych przedsiębiorstwach. Inną zaletą jest duża atrakcyjność miejsca dla osób młodych, szczególnie jej walory przyrodnicze, które mogą być atrakcyjne dla osób młodych, którzy coraz częściej pracują w sposób mobilny jak np. branża IT.

- **Bezrobocie** objawiające się wysokim odsetkiem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w tym wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych.

Przyczyny:

Bezrobocie w Surazu jest problemem który dotknął pewną grupę osób, którzy nie umieli odnaleźć się w czasie przeobrażającej się gospodarki. W momencie nadejścia gospodarki wolnorynkowej niektóre duże zakłady pracy jak np. Cukrownia w Łapach zatrudniały wielu mieszkańców Suraza i gmin sąsiednich. W efekcie zamknięcia wielu zakładów, bądź ich restrukturyzacji wiele osób stało się bezrobotnymi. Było to przyczyną również

poprzedniego systemu, który nie przygotował mieszkańców do zmian zawodowych, osoby te nie umiały bądź nie chciały się przekwalifikować i w efekcie popadły w stan bezrobocia, który pociągnął za sobą kolejne problemy.

Potencjały:

Dużym potencjałem dla tego zjawiska jest rzeczywisty potencjał turystyczny Suraża i duża aktywność władz gminy. W wyniku działań inwestycyjnych, zostanie zwiększona atrakcyjność miasta, powstaną nowe podmioty gospodarcze które będą potrzebowały pracowników w tym osób o mniejszych kwalifikacjach. Dużą rolę odgrywa tu Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej który będzie starał się pomóc w przekwalifikowaniu osób bezrobotnych do aktualnych potrzeb pracodawców. Ze względu na to że nominalnie w tak małej miejscowości osób bezrobotnych jest niewielu przeszkolenie i zatrudnienie kilkudziesięciu osób diametralnie zmieni tę sytuację.

- **Ubóstwo** objawiające się wysokim odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej oraz wysokim odsetkiem dożywianych dzieci.

Przyczyny:

Ubóstwo panujące wśród mieszkańców Suraża jest następstwem omawianego powyżej problemu bezrobocia. Osoby długotrwale pozostające bez pracy nie posiadają odpowiednich środków do życia. Do tej grupy dołącza również część osób starszych, która mieszka sama i posiada niewielkie świadczenia emerytalne.

Potencjały:

Poprawa na rynku pracy i likwidacja problemu bezrobocia bezpośrednio wpłyną na finanse gospodarstw domowych osób dotkniętych problemem ubóstwa. Osoby starsze, dzięki władzom gminy będą mogły korzystać z jej wsparcia i ofert spędzania wolnego czasu.

- **Niski poziomem aktywności kulturalnej** wywołany brakiem wystarczającej oferty kulturalnej dla mieszkańców.

Przyczyny:

Niski poziom aktywności kulturalnej jest wywołany po pierwsze niewielką liczbą wydarzeń o takim charakterze w Surażu, drugą brak odpowiednich przestrzeni do tego typu wydarzeń.

Potencjały:

Największym potencjałem są mieszkańcy Suraża którzy chętnie uczestniczą w obecnie oferowanych zajęciach i wydarzeniach i chętnie włączyli by się w nowe inicjatywy. Duży potencjał drzemie szczególnie w najstarszych mieszkańcach Suraża, którzy dysponują większym zasobem czasu.

- **Mała integracja mieszkańców** wywołana brakiem odpowiedniej liczby miejsc rekreacji.

Przyczyny:

Problem integracji mieszkańców jest obserwowany szczególnie na poziomie rodzimych mieszkańców i osób nowo osiadłych. Szczególnie ta druga grupa zgłasza problem braku nawiązywania relacji sąsiedzkich i towarzyskich z nowymi sąsiadami. Przyczyną tego jest mała liczba miejsc rekreacji i przestrzeni publicznych, gdzie osoby te mogły by się spotykać i te znajomości rozwijać.

Potencjały:

Dużym potencjałem jest to, że osoby napływowe to głównie osoby młode, które posiadają najczęściej dzieci. Z tego względu nawiązują kontakt z innymi rodzicami, w szkołach i

różnych wydarzeniach pozaszkolnych. Poprawa jakości terenów rekreacyjnych stworzy naturalne warunki do integracji tak jak np. place zabaw czy parki.

SFERA ŚRADOWISKA:

- zagrożenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego mierzone wagą materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Przyczyny:

Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest duża liczba budynków starych, które nie były modernizowane oraz duża liczba budynków niezamieszkałych. Płyty cementowo-azbestowe były w czasie budowy tych budynków dominującym pokryciem dachów i z takim pokryciem te budynki zostały. Duże zaniechania inwestycyjne mieszkańców spowodowały to, że pomimo dużego postępu technicznego nadal wiele wyrobów niebezpiecznych wciąż występuje w gospodarstwach domowych.

Potencjały:

Najważniejszym potencjałem dla tego zjawiska jest systematyczne wsparcie finansowe Gminy Suraż w demontażu i utylizacji tych wyrobów. Środki te rok rocznie pozyskiwane są z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA:

- Zły stan infrastruktury technicznej objawiający się dużym odsetkiem chodników wymagających remontu mierzony ich długością.
- Zły stan przestrzeni publicznych takich jak parki i skwery miejskie

Przyczyny:

Główną przyczyną tego stanu rzeczy są duże zaległości inwestycyjne samorządu, co jest związane z jego wielkością i możliwościami finansowymi. Przez wiele lat w mieście nie wiele się działo w tym zakresie, w związku z czym lista potrzeb powstała przez ten czas jest nadal duża.

Potencjały:

Ważnym potencjałem jest obecna inicjatywa lokalnego samorządu obserwowana systematycznymi inwestycjami. Widoczny jest też udział środków zewnętrznych w tym środków Unii Europejskiej. Ważnym jest aby wykorzystać dostępne środki na inwestycje w obecnej ofercie finansowania tych inwestycji.

SFERA TECHNICZNA:

- Zły stan techniczny budynków objawiający się dużym odsetkiem budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem.

Przyczyny:

Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest duża liczba budynków starych, które nie są obecnie zamieszkałe. W wyniku emigracji wielu mieszkańców część nieruchomości pozostaje pusta i niszczeje. Najczęściej właściciele takich nieruchomości nie planują powrotu do Suraża i nie są w stanie sprzedać tych nieruchomości w takim stanie bądź za ceny przez siebie oczekiwane.

Potencjały:

Problem dużej liczby pustostanów można wykorzystać jako duży potencjał dla bazy agroturystycznej bądź turystycznej. Przy zwiększeniu potencjału i atrakcyjności turystycznej

Suraża budynki te mogą być odkupione i wyremontowane przez nowego inwestora bądź wyremontowane przez dotychczasowych właścicieli z zamiarem ich wynajmu dla turystów.

Podobszar II - Doktorce

Zdiagnozowane problemy:

SFERA SPOŁECZNA:

- **Starzenie się społeczeństwa** objawiający się znacznym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności, w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (zastępstwo pokoleniowe) oraz niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku

Przyczyny:

Zaobserwowane zjawisko starzenia się społeczeństwa jest problemem dość częstym na terenach wiejskich i mniejszych miast, ogólna tendencja wśród mieszkańców do zasiedlania dużych miast wraz z niekorzystnymi trendami demograficznymi powoduje odpływ mieszkańców również w sołectwie Doktorce. Dotyczy to w największym stopniu ludzi młodych, którzy nie widząc dla siebie perspektyw emigrują po szkole ponadpodstawowej do większych miast jak np. Białystok lub poza granice Polski. W konsekwencji zwiększa się udział w społeczeństwie osób starszych, co nie jest zjawiskiem rozwojowym. Emigracja ludzi młodych jest spowodowana przede wszystkim brakiem odpowiedniej liczby miejsc pracy bądź niedostosowaniem ludzi młodych do obecnego rynku pracy. Powstałe w ostatnim czasie zaniedbania w szkolnictwie zawodowym i technicznym powoduje brak wykwalifikowanych pracowników fizycznych i zbyt dużą liczbę osób wykształconych w kierunkach mniej pożądanym na rynku pracy.

Potencjały:

Dużym potencjałem jest to, że aby zatrzymać młodych ludzi w Doktorcach jest duży potencjał turystyczny oparty na walorach przyrodniczych i wcześniejszych funkcjach. Wciąż w miejscowości mieszkają młode osoby, które po nabyciu odpowiednich kwalifikacji będą mogły znaleźć zatrudnienie w lokalnych przedsiębiorstwach.

Bezrobocie objawiające się wysokim odsetkiem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w tym wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych,

Przyczyny:

Bezrobocie w Doktorach jest problemem który dotknął pewną grupę osób, którzy nie umieli odnaleźć się w czasie przeobrażającej się gospodarki. W momencie nadejścia gospodarki wolnorynkowej podupadły obiekty turystyczne, które zatrudniały wiele osób. W związku z tym część z nich stało się bezrobotnymi. Było to przyczyną również poprzedniego systemu, który nie przygotował mieszkańców do zmian zawodowych, osoby te nie umiały bądź nie chciały się przekwalifikować i w efekcie popadły w stan bezrobocia, który pociągnął za sobą kolejne problemy.

Potencjały:

Dużym potencjałem dla tego zjawiska jest rzeczywisty potencjał turystyczny Doktorc i duża aktywność mieszkańców i władz gminy. W wyniku działań inwestycyjnych, zostanie zwiększona atrakcyjność tego terenu, powstaną nowe podmioty gospodarcze które będą potrzebowały pracowników w tym osób o mniejszych kwalifikacjach.

- **Ubóstwo** objawiające się wysokim odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej oraz wysokim odsetkiem dożywianych dzieci.

Przyczyny:

Ubóstwo panujące wśród mieszkańców Doktorc jest następstwem omawianego powyżej problemu bezrobocia. Osoby długotrwale pozostające bez pracy nie posiadają odpowiednich środków do życia. Do tej grupy dołącza również część osób starszych, która mieszka sama i posiada niewielkie świadczenia emerytalne.

Potencjały:

Poprawa na rynku pracy i likwidacja problemu bezrobocia bezpośrednio wpłyną na finanse gospodarstw domowych osób dotkniętych problemem ubóstwa. Osoby starsze, dzięki władzom gminy będą mogły korzystać z jej wsparcia i ofert spędzania wolnego czasu.

- **Przemoc w rodzinie objawiający się** wysoką liczbą wydanych niebieskich kart.

Przyczyny:

Problem przemocy w rodzinie jest następstwem innych zjawisk takich jak bezrobocie i ubóstwo. Frustracje związane z trudną sytuacją materialną nierzadko w połączeniu z nadużywaniem alkoholu stają się przyczyny przemocy, której adresatami są najczęściej kobiety i dzieci.

Potencjały:

Poprawa na rynku pracy i likwidacja problemu bezrobocia bezpośrednio wpłyną na finanse gospodarstw domowych osób dotkniętych problemem ubóstwa, co przełoży się na zmniejszenie napięcia i niwelację zjawiska przemocy domowej.

SFERA GOSPDARCZA:

- **Niski poziom przedsiębiorczości** objawiający się małą liczbą aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców.

Przyczyny:

Obecnie w Doktorcach brak jest warunków do podejmowania samozatrudnienia i prowadzenia działalności gospodarczej. Niewykorzystany potencjał turystyczny powoduje bierność również wśród mieszkańców tej miejscowości.

Potencjały:

Potencjałem w Doktorcach są tradycje turystyczne tego miejsca. W przeszłości był to znany ośrodek wypoczynkowy, który przy odpowiedniej ingerencji i inwestycji może odzyskać swoją funkcję. Powstanie większego pensjonatu lub ośrodka wypoczynkowego spowoduje możliwości powstania dodatkowych podmiotów gospodarczych jako kooperantów dla tych obiektów.

SFERA TECHNICZNA:

- **Zły stan techniczny budynków** objawiający się dużym odsetkiem budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem

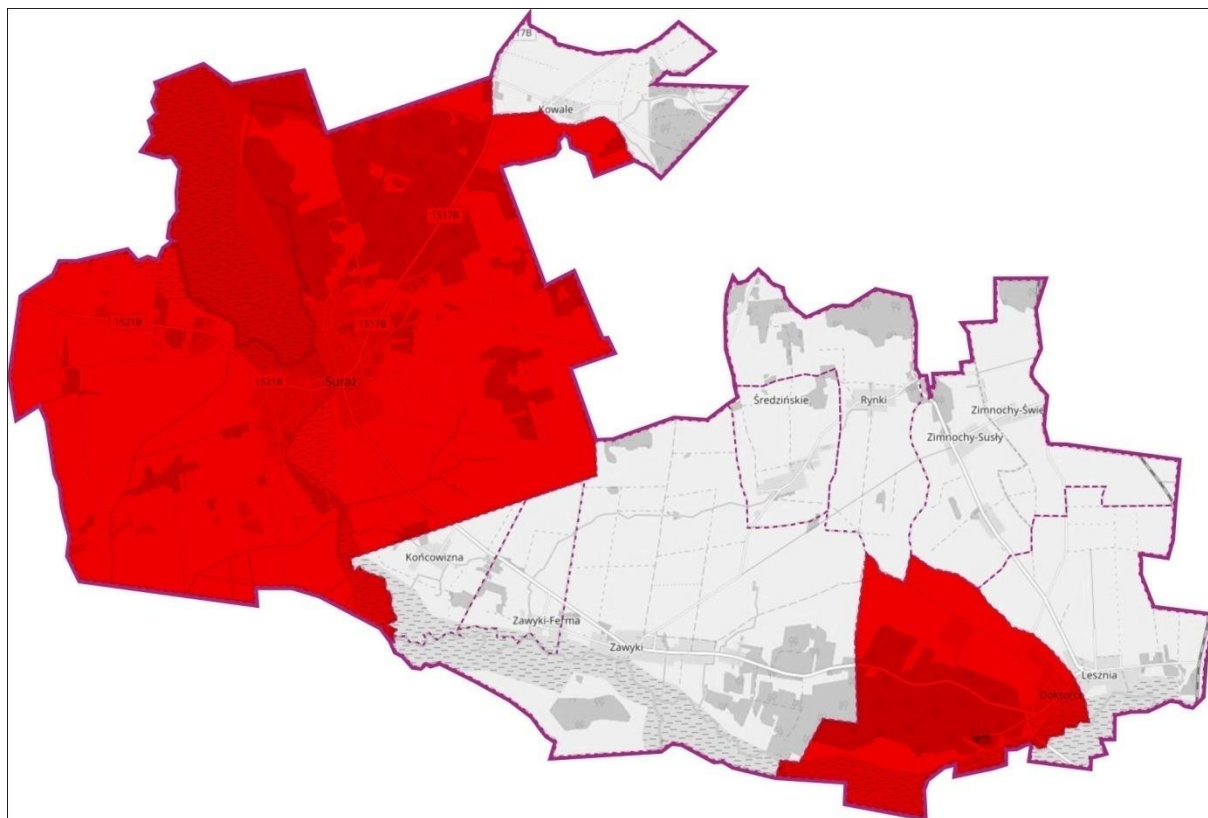
Przyczyny:

Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest duża liczba budynków starych, które nie są obecnie zamieszkałe. W wyniku emigracji wielu mieszkańców część nieruchomości pozostaje pusta i niszczeje. Najczęściej właściciele takich nieruchomości nie planują powrotu do Dopkatorc i nie są w stanie sprzedać tych nieruchomości w takim stanie bądź za ceny przez siebie oczekiwane.

Potencjały:

Problem dużej liczby pustostanów można wykorzystać jako duży potencjał dla bazy agroturystycznej bądź turystycznej. Przy zwiększeniu potencjału i atrakcyjności turystycznej Dopkatorc budynki te mogą być odkupione i wyremontowane przez nowego inwestora bądź wyremontowane przez dotychczasowych właścicieli z zamiarem ich wynajmu dla turystów.

Mapa 23 Obszar Zdegradowany – Gmina Suraż

Źródło: e-mapa.net

3. OBSZAR REWITALIZACJI W GMINIE SURAŻ

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący **całość lub część obszaru zdegradowanego**, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na **istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego**, zamierza się prowadzić rewitalizację.

Obszar rewitalizacji

- nie może obejmować terenów większych niż **20% powierzchni** gminy,
- oraz zamieszkanym przez więcej niż **30% mieszkańców**.

Po przeprowadzeniu analiz prowadzących do wyznaczenia obszaru zdegradowanego, niezbędne jest wyznaczenie (w ramach tego obszaru) **obszaru rewitalizacji**. Obszar rewitalizacji jest obszarem, na którym prowadzona będzie rewitalizacja.

Określenie, która część obszaru zdegradowanego stanowić będzie obszar rewitalizacji następuje w oparciu o dwie przesłanki. Pierwszą z nich jest stwierdzenie szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z innymi problemami. Do wniosku tego można dojść za pomocą metod badawczych służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego (porównanie wartości mierników, ich koncentracji terytorialnej).

Drugą z przesłanek jest uznanie, że obszar ten ma istotne znaczenie dla rozwoju gminy. To bardzo szeroka przesłanka, która pozwala gminie na zachowanie marginesu uznaniowości we wskazaniu, która część obszaru zdegradowanego poddana ma zostać rewitalizacji. Znaczenie dla rozwoju gminy oceniać można na różne sposoby, przede wszystkim istotność danego obszaru powinna jednak wynikać z gminnych dokumentów strategicznych, być w nich wskazana jako obszar szczególnej troski władz publicznych, obszar na którym skupiać się będzie życie społeczno-gospodarcze w gminie. Do oceny istotności obszaru można posłużyć się przykładowo analizami urbanistycznymi, które wskażą obszar wpisujący się w zasady ogólne planowania przestrzennego, takie jak np. zasada miasta zwartego, zasada niskoemisyjności.⁸

Jak pokazała delimitacja negatywnych zjawisk społecznych, koncentracja problemów społecznych w Gminie Suraż ma miejsce w mieście Suraż, oraz sołectwie Doktorce.

⁸ Źródło: Ustawa o rewitalizacji - praktyczny komentarz, Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa

Wyniki przedstawionej powyżej analizy wskazują jako obszar o kumulacji negatywnych zjawisk teren miasta Suraż oraz sołectwa Doktorce. Ze względu na fakt, że samo miasto Suraż stanowi połowę populacji gminy w celu określenia obszaru rewitalizacji koniecznym było przeprowadzenie dalszych badań. Ze względu na jednostkowy charakter danych oraz układ przestrzenny badanych miejscowości jako najwłaściwszą metodę badawczą wybrano pogłębione badania jakościowe z mieszkańcami wskazanych obszarów oraz uwzględniono potencjały rozwojowe tych obszarów.

W celu przeprowadzenia ww. badań zostały przeprowadzone spotkania z mieszkańcami poszczególnych miejscowości. Dla mieszkańców Suraża (spotkanie MGOK w Surażu), dla mieszkańców sołectw Doktorce (spotkanie w siedzibie Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach).

W ramach gruntownych wywiadów i dyskusji z mieszkańcami określono terytorialnie obszary w poszczególnych terenach jako obszary o największej kumulacji negatywnych zjawisk. Wskazane obszary spełniają wymagania drugiej z ww. przesłanek tj. mają szczególne znaczenie dla rozwoju gminy oraz teren na którym będzie skupiać się życie społeczno-gospodarcze w gminie. Wyniki tych analiz przedstawiono w sposób graficzny na kolejnych mapach.

W trakcie badań postanowiono dokładnie określić przyczyny występowania zdiagnozowanych problemów, znaleźć potencjały tych obszarów oraz sposoby zmiany tego stanu rzeczy. W związku z tym, że żadna zmiana w społeczeństwie nie może się odbyć bez zgody i udziału mieszkańców wyniki tych badań pozwoliły zawęzić terytorialnie obszar o największym potencjale.

W mieście Suraż zdiagnozowane problemy społeczne tj. starzenie się społeczeństwa, bezrobocie, ubóstwo w tym problem niedożywionych dzieci oraz przemoc w rodzinie są ze sobą powiązane i wywodzą się z tych samych przyczyn. Część mieszkańców nie poradziła sobie w zmieniającym się otoczeniu, nagle wyzwania na rynku pracy oraz zmniejszająca się struktura gospodarki spowodowała że wiele osób stało się osobami bezrobotnymi. Jest to zjawisko trwałe, a wskazująca to m.in. wskaźniki dot. długotrwałego bezrobocia. Potwierdzają to również dane na temat pobieranych zasiłków społecznych przyznawanych z tytułu bezrobocia. Brak pracy a tym samym środków na utrzymanie jest przyczyną kolejnych negatywnych zjawisk. Bezpośrednim skutkiem jest m.in. problem ubóstwa, w tym problem niedożywienia wśród dzieci, który jest przyczyną braku stałych dochodów rodziców dzieci. Często towarzyszy temu zjawisku przemoc w rodzinie, co potwierdza wysoka liczba wydanych niebieskich kart. Z informacji przedstawionych przez młodych mieszkańców Suraża przytoczony na początku problem mało atrakcyjnego rynku pracy w samym Surażu jak i całej gminie wiąże się z poglądem, że obszar ten jest obecnie mało atrakcyjny dla młodych ludzi, którzy nie wiążą przyszłości z tym terenem. W planach osób młodych przeważa perspektywa osiedlenia się w większym ośrodku miejskim jak np. Białystok lub emigracja za granicę. Jest to wizja niepokojąca dla demografii Suraża, w którym już teraz widać zjawisko starzejącego się społeczeństwa.

Podsumowując należy stwierdzić, że Suraż utracił swoje niektóre funkcje i znaczenie jako jednostka osadnicza. Mały rynek pracy, brak wykwalifikowanej kadry oraz obecne ukierunkowanie osób młodych stwarzają zagrożenie że proces ten będzie się pogłębiał.

W kontraście do zdiagnozowanych problemów mieszkańcy wskazali jako obszar z którym wiążą duże nadzieje to okolice dwóch rynków w Surażu. Pierwszy to Rynek Ruski znajdujący się w centralnej części miasta, w którego okolice znajduje się społeczno-kulturalne centrum życia mieszkańców. Poza istniejącymi obiektami publicznymi po drugiej stronie rzeki Narew znajduje

się pensjonat Bajdarka, który jest znakiem i kierunkiem na przyszły rozwój gminy. Drugą jest Rynek Lacki znajdujący się w okolicach zabytkowego kościoła parafialnego i góry zamkowej.

W ostatnich latach turystyka krajowa przeżywa swój renesans, przy czym coraz bardziej popularne stają się inne kierunki niż wybrzeże czy południowa część Polski. Stwarza to duże możliwości dla takich naturalnych terenów jak Suraż. Poza wskazanymi zasobami naturalnymi ważnym potencjałem jest bogata historia Suraża i występujące tu obiekty o wartości historycznej (np. Góra Zamkowa), stwarza to możliwość przy odpowiedniej renowacji tych obiektów stworzenia ciekawego miejsca do odwiedzenia. Już obecnie Suraż jest miejscem odwiedzanym przez turystów, jest to jednak znikomy procent w świetle drzemiący w nim możliwości. Ważnym atutem Suraża w kontekście rewitalizacji jest jego niewielka powierzchnia, w stosunkowo prosty sposób można dokonać widocznych przeobrażeń w lokalnej społeczności i infrastrukturze. Należy też zauważyć że sfery te są bardzo ze sobą powiązane i jedynie ich równoległy rozwój zapewni optymalny efekt rewitalizacyjny.

W przypadku sołectwa Doktorce określenie przestrzenne obszaru do rewitalizacji było dla mieszkańców tej miejscowości łatwym zadaniem. Przy klasycznym układzie miejscowości, gdzie wzdłuż głównej drogi znajdują się zabudowania głównie o charakterze zagrodowym wybrano jako część o największym potencjale wschodnią część tego sołectwa. Znajduje się tam m.in. dawny budynek szkoły, który obecnie stanowi siedzibę „Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach”. Jest to zarazem centrum społeczne Doktorc a jednocześnie miejsce do funkcjonowania stowarzyszenia, które zrzesza sporą liczbę mieszkańców tej miejscowości.

Duży potencjałem tego miejsca poza ambitnymi mieszkańcami są oczywiście walory turystyczne i posiadane w przeszłości funkcje turystyczne, które obecnie mocno zanikły. W świetle powyżej omówionych uwarunkowań odbudowanie pozycji Doktorc jako ośrodka turystycznego jest jak najbardziej możliwy. Utrata tej funkcji jest zarazem główną przyczyną występujących w tej miejscowości problemów. Problem starzenia się społeczeństwa, długotrwałego bezrobocia, przemocy w rodzinie wiążą się z niemal nieistniejącym rynkiem pracy oraz emigracją ludzi młodych. Ma to bezpośredni wpływ na wygląd samej miejscowości tj. dużą liczbę pustostanów i mało atrakcyjna przestrzeń.

Mając na uwadze znaczenie dla rozwoju lokalnego, jak również skalę negatywnych zjawisk społecznych, a także możliwość interwencji publicznej, w tym głównego inwestora Gminę Suraż – za **obszar rewitalizacji** proponuje się uznać część obszaru zdegradowanego, tj. **szerokie „centrum miasta Suraż” obejmujący podobszar Suraż Centrum i Suraż Rynek, oraz część sołectwa Doktorce**. W mieście Suraż jako obszar o największym potencjale rozwojowym oraz miejsca największej aktywności mieszkańców wskazano dwa podobszary. Pierwszy znajduje się u zbiegu ulic 11 listopada i ul. Piłsudskiego, drugi obejmuje okolice dawnego rynku Lackiego, jest to teren o dużej wartości historycznej. W miejscowości Doktorce wybrano jako obszar rewitalizacji wschodnią część miejscowości, gdzie znajdują się obiekty o dużym potencjale rozwojowym (budynek Stowarzyszenia Zielona Szkoła, budynek gminny, infrastruktura turystyczna).

Powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 86,70 ha i stanowi 1,13% ogólnej powierzchni Gminy Suraż.

Obszar rewitalizacji w Gminie Suraż zamieszkuje 460 osób, co stanowi 22,92% mieszkańców Gminy Suraż.

Zdjęcie nr 1 podobszaru Suraz Centrum – widok na ul. 11 listopada

Zdjęcie nr 2 podobszaru Suraz Centrum – widok na ul. Zabłudowską

Zdjęcie nr 3 podobszaru Suraz Centrum – widok na ul. Ciesielską

Zdiagnozowane problemy:

SFERA SPOŁECZNA:

- **Starzenie się społeczeństwa** objawiający się znacznym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (zastępstwo pokoleniowe) oraz niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
- **Bezrobocie** objawiające się wysokim odsetkiem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w tym wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych.
- **Ubóstwo** objawiające się wysokim odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej oraz wysokim odsetkiem dożywianych dzieci.
- **Niski poziomem aktywności kulturalnej** wywołany brakiem wystarczającej oferty kulturalnej dla mieszkańców,
- **Mała integracja mieszkańców** wywołana brakiem odpowiedniej liczby miejsc rekreacji

SFERA ŚRADOWISKA:

- zagrożenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego mierzone wagą materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 mieszkańca

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA:

- Zły stan infrastruktury technicznej objawiający się dużym odsetkiem chodników wymagających remontu mierzony ich długością

SFERA TECHNICZNA:

- Zły stan techniczny budynków objawiający się dużym odsetkiem budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem

Teren ten stanowi jedną ze starszych części miasta w której znaczna część budynków jest w złym stanie technicznym i charakteryzują się dużą energochłonnością. Wspomniane budynki w dużej części są niezamieszkałe. W obszarze znajdują się również niezagospodarowane zniszczone budynki, których właściciele nie posiadają środków na ich modernizację. Tereny zielone są zaniedbane, jest to wynikiem małego zaangażowania mieszkańców, którzy nie wykazują inicjatywy w zakresie poprawy estetyki otoczenia. Brak ofert kulturalnych powoduje, że duża część młodych mieszkańców wyjeżdża do większych miast, które oferują integrację mieszkańców oraz zapewnia atrakcje na spędzenie czasu wolnego. Niepokojącym stanem jest starzenie się społeczeństwa, ten problem demograficzny typowy dla mniejszych jednostek osadniczych może być przyczyną wielu problemów tak małego miasta. W przypadku braku występowania zastępstwa pokoleniowego w krótkim czasie populacja terenu może znacznie się zmniejszyć. O rozpoczęciu tego procesu może świadczyć wiele pustostanów, duża liczba domów mieszkalnych obecnie niezamieszkałych pokazuje realne zagrożenie dla przyszłości tego terenu.

Przyczyny:

W centrum Suraża zdiagnozowano problemy społeczne tj. starzenie się społeczeństwa, bezrobocie, ubóstwo w tym problem niedożywionych dzieci oraz przemoc w rodzinie. Są one ze sobą powiązane i wywodzą się z tych samych przyczyn. Pierwszą i główną przyczyną jest zmiana na rynku pracy i zmniejszenie liczby i rodzaju miejsc pracy. Część mieszkańców nie poradziła sobie w zmieniającym się otoczeniu, nagle wyzwania na rynku pracy oraz zmniejszająca się struktura gospodarki spowodowała że wiele osób stało się osobami bezrobotnymi. Bezrobocie w Surażu jest problemem który dotknął pewną grupę osób, którzy nie umieli odnaleźć się w czasie przeobrażającej się gospodarki. W momencie nadejścia gospodarki wolnorynkowej niektóre duże zakłady pracy jak np. Cukrownia w Łapach zatrudniały wielu mieszkańców Suraża i gmin sąsiednich. W efekcie zamknięcia wielu zakładów, bądź ich restrukturyzacji wiele osób stało się bezrobotnymi. Było to przyczyną również poprzedniego systemu, który nie przygotował mieszkańców do zmian zawodowych, osoby te nie umiały bądź nie chciały się przekwalifikować i w efekcie popadły w stan bezrobocia, który pociągnął za sobą kolejne problemy. Jest to zjawisko trwałe, a wskazująca to m.in. wskaźniki dot. długotrwałego bezrobocia. Potwierdzają to również dane na temat pobieranych zasiłków społecznych przyznawanych z tytułu bezrobocia. Brak pracy a tym samym środków na utrzymanie jest przyczyną kolejnych negatywnych zjawisk.

W efekcie utraty przez Suraż funkcji „miejsca pracy i zamieszkania” nastąpiło zjawisko starzenia się społeczeństwa. Zaobserwowane zjawisko starzenia się społeczeństwa jest problemem dość częstym na terenach wiejskich i mniejszych miast, ogólna tendencja wśród mieszkańców do zasiedlania dużych miast wraz z niekorzystnymi trendami demograficznymi powoduje odpływ mieszkańców również w mieście Suraż. Dotyczy to w największym stopniu ludzi młodych, którzy nie widząc dla siebie perspektyw emigrują po szkole ponadpodstawowej do większych miast jak np. Białystok. W konsekwencji zwiększa się udział w społeczeństwie osób starszych, co nie jest zjawiskiem rozwojowym. Emigracja ludzi młodych jest spowodowana przede wszystkim brakiem odpowiedniej liczby miejsc pracy bądź niedostosowaniem ludzi młodych do obecnego rynku pracy. Powstałe w ostatnim czasie zaniedbania w szkolnictwie zawodowym i technicznym powoduje brak wykwalifikowanych pracowników fizycznych i zbyt dużą liczbę osób wykształconych w kierunkach mniej pożądanym na rynku pracy. Bezpośrednim skutkiem bezrobocia jest m.in. problem ubóstwa, w tym problem niedożywienia wśród dzieci, który jest przyczyną braku stałych dochodów rodziców dzieci. Często towarzyszy temu zjawisku przemoc w rodzinie, co potwierdza wysoka liczba wydanych niebieskich kart. Z informacji przedstawionych przez młodych mieszkańców Suraża przytoczony na początku problem mało atrakcyjnego rynku pracy w samym Surażu jak i całej gminie wiąże się z poglądem, że obszar ten jest obecnie mało atrakcyjny dla młodych ludzi, którzy nie wiążą przyszłości z tym terenem. W planach osób młodych przeważa perspektywa osiedlenia się w większym ośrodku miejskim jak np. Białystok lub emigracja za granicę. Jest to wizja niepokojąca dla demografii Suraża, w którym już teraz widać zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Podsumowując należy stwierdzić, że Suraż utracił swoje niektóre funkcje i znaczenie jako jednostka osadnicza. Mały rynek pracy, brak wykwalifikowanej kadry oraz obecne ukierunkowanie osób młodych stwarzają zagrożenie że proces ten będzie się pogłębiał.

Potencjały i kierunki rozwoju:

Obok występowania wielu zjawisk kryzysowych obszar ten posiada duży potencjał rozwojowy i przy odpowiedniej stymulacji i interwencji może zmienić swój stan. Głównymi potencjałami obszaru jest jego centralne położenie oraz lokalizacja wielu instytucji publicznych. Dużym potencjałem są również mieszkańcy, którzy zainspirowani zmianami wokół siebie będą chcieli zmienić swoje otoczenie na przyjazne do życia. Ze względu na atrakcyjne położenie (przez centrum miasta przepływa rzeka Narew) obszar posiada duży potencjał gospodarczy szczególnie w sektorze turystyki. Potwierdzeniem tego jest dobrze funkcjonujące Centrum Turystyki Aktywnej Bajdarka. Duży potencjał turystyczny oparty jest na posiadanych zasobach przyrodniczych, które są dużą wartością tego obszaru. Istniejący przepływ turystów (w tym z zagranicy) daje solidne podstawy do przyszłych inwestycji w tym zakresie.

W ostatnich latach turystyka krajowa przeżywa swój renesans, przy czym coraz bardziej popularne stają się inne kierunki niż wybrzeże czy południowa część Polski. Stwarza to duże możliwości dla takich naturalnych terenów jak Suraż. Poza wskazanymi zasobami naturalnymi ważnym potencjałem jest bogata historia Suraża i występujące tu obiekty o wartości historycznej (np. Góra Zamkowa), stwarza to możliwość przy odpowiedniej

Zdjęcie nr 1 podobszaru Suraz Rynek – widok na ul. Rynek Kościelny

Zdjęcie nr 1 podobszaru Suraz Rynek – widok na ul. Zakościelną

Zdjęcie nr 3 podobszaru Suraz Rynek – widok na ul. Zamkową

Zdjęcie nr 4 podobszaru Suraz Rynek – widok na Górę Zamkową

Zdiagnozowane problemy:

SFERA SPOŁECZNA:

- **Starzenie się społeczeństwa** objawiający się znacznym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, niekorzystny wskaźnik obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (zastępstwo pokoleniowe) oraz niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
- **Bezrobocie** objawiające się wysokim odsetkiem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w tym wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych,
- **Ubóstwo** objawiające się wysokim odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej oraz wysokim odsetkiem dożywianych dzieci
- **Niski poziomem aktywności kulturalnej** wywołanym brakiem wystarczającej oferty kulturalnej dla mieszkańców,
- **Mała integracja mieszkańców** wywołana brakiem odpowiedniej liczby miejsc rekreacji

SFERA ŚRODOWISKA:

- zagrożenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego mierzone wagą materiałów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 mieszkańca

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA:

- Zły stan infrastruktury technicznej objawiający się dużym odsetkiem chodników wymagających remontu mierzony ich długością

SFERA TECHNICZNA:

- Zły stan techniczny budynków objawiający się dużym odsetkiem budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem

Przyczyny:

W tej części Suraża zdiagnozowano problemy społeczne tj. starzenie się społeczeństwa, bezrobocie, ubóstwo, niski poziom aktywności kulturalnej i małą integrację mieszkańców. Są one ze sobą powiązane i wywodzą się z tych samych przyczyn. Pierwszą i główną przyczyną jest zmiana na rynku pracy i zmniejszenie liczby i rodzaju miejsc pracy. Część mieszkańców nie poradziła sobie w zmieniającym się otoczeniu, nagle wyzwania na rynku pracy oraz zmniejszająca się struktura gospodarki spowodowała że wiele osób stało się osobami bezrobotnymi. Bezrobocie w Surażu jest problemem który dotknął pewną grupę osób, którzy nie umieli odnaleźć się w czasie przeobrażającej się gospodarki. W momencie nadejścia gospodarki wolnorynkowej niektóre duże zakłady pracy jak np. Cukrownia w Łapach zatrudniały wielu mieszkańców Suraża i gmin sąsiednich. W efekcie zamknięcia wielu zakładów, bądź ich restrukturyzacji wiele osób stało się bezrobotnymi. Było to przyczyną również poprzedniego systemu, który nie przygotował mieszkańców do zmian zawodowych, osoby te nie umiały bądź nie chciały się przekwalifikować i w efekcie

popadły w stan bezrobocia, który pociągnął za sobą kolejne problemy. Jest to zjawisko trwałe,

a wskazująca to m.in. wskaźniki dot. długotrwałego bezrobocia. Potwierdzają to również dane na temat pobieranych zasiłków społecznych przyznawanych z tytułu bezrobocia. Brak pracy a tym samym środków na utrzymanie jest przyczyną kolejnych negatywnych zjawisk.

W efekcie utraty przez Suraz funkcji „miejsca pracy i zamieszkania” nastąpiło zjawisko starzenia się społeczeństwa. Zaobserwowane zjawisko starzenia się społeczeństwa jest problemem dość częstym na terenach wiejskich i mniejszych miast, ogólna tendencja wśród mieszkańców do zasiedlania dużych miast wraz z niekorzystnymi trendami demograficznymi powoduje odpływ mieszkańców również w mieście Suraz. Dotyczy to w największym stopniu ludzi młodych, którzy nie widząc dla siebie perspektyw emigrują po szkole ponadpodstawowej do większych miast jak np. Białystok. W konsekwencji zwiększa się udział w społeczeństwie osób starszych, co nie jest zjawiskiem rozwojowym. Emigracja ludzi młodych jest spowodowana przede wszystkim brakiem odpowiedniej liczby miejsc pracy bądź niedostosowaniem ludzi młodych do obecnego rynku pracy. Powstałe w ostatnim czasie zaniedbania w szkolnictwie zawodowym i technicznym powoduje brak wykwalifikowanych pracowników fizycznych i zbyt dużą liczbę osób wykształconych w kierunkach mniej pożądanym na rynku pracy. Bezpośrednim skutkiem bezrobocia jest m.in. problem ubóstwa, w tym problem niedożywienia wśród dzieci, który jest przyczyną braku stałych dochodów rodziców dzieci. Często towarzyszy temu zjawisku przemoc w rodzinie, co potwierdza wysoka liczba wydanych niebieskich kart. Z informacji przedstawionych przez młodych mieszkańców Suraza przytoczony na początku problem mało atrakcyjnego rynku pracy w samym Surazu jak i całej gminie wiąże się z poglądem, że obszar ten jest obecnie mało atrakcyjny dla młodych ludzi, którzy nie wiążą przyszłości z tym terenem. W planach osób młodych przeważa perspektywa osiedlenia się w większym ośrodku miejskim jak np. Białystok lub emigracja za granicę. Jest to wizja niepokojąca dla demografii Suraza, w którym już teraz widać zjawisko starzejącego się społeczeństwa. Podsumowując należy stwierdzić, że Suraz utracił swoje niektóre funkcje i znaczenie jako jednostka osadnicza. Mały rynek pracy, brak wykwalifikowanej kadry oraz obecne ukierunkowanie osób młodych stwarzają zagrożenie że proces ten będzie się pogłębiał.

W związku z powstałymi problemami społecznymi, w materialnymi nastąpiła również degradacja budynków i obiektów technicznych. Niestety obok tych zaniedbań niedoinwestowana została również tkanka publiczna. Brak inwestycji w drogi, przestrzenie publiczne a szczególnie w obiekty zabytkowe spowodowały dewastację tej części miasta.

Potencjały i kierunki rozwoju:

Teren podobszaru II tj. Suraz Rynek charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym, zabytkami historycznymi które wymagają odnowienia. Obecny Rynek Kościelny, zwany niegdyś Lackim, lub Polskim jest najstarszym zachowanym urbanistycznym elementem, związanym z lokacją miasta. Część placu powstała w miejscu dawnego cmentarzyska. W centralnej części rynku, a dokładnie w miejscu gdzie dzisiaj stoi kapliczka, znajdował się ratusz. Wokół usytuowane były domy mieszczan oraz kramy handlowe. Zawieruchy wojenne i upadek gospodarczy miasta, zmieniły również wygląd jego reprezentacyjnej części. Dzisiaj o dawnej świetności świadczą

mogą tylko dokumenty i prace wykopaliskowe. Dodatkowym atutem wskazanego obszaru jest Góra Zamkowa. Bezpośrednio przy Rynku Kościelnym znajduje się pozostałość po dawnym grodzisku, którego historia sięga czasów przynależności tych ziem do Rusi Kijowskiej. Zostało ono usypane w zakolu Narwi i pierwotnie wznosiło się ponad 10 m nad poziomem rzeki. Otoczone było sztuczną fosą, której pozostałością jest dzisiaj ul. Zamkowa. Dzisiaj to już tylko spore wzniesienie z ciągle widocznym układem starego grodziska oraz pięknym widokiem na narwiańskie rozlewiska i łąki.

Niestety pomimo tak dużego potencjału teren podobszaru II nie jest wykorzystywany na cele turystyczne. Duża część budynków i infrastruktury technicznej jest zaniedbane, co niszczy wizerunek wspomnianego obszaru. Tak jak w obszarze I brak jest ofert kulturalnych, co powoduje, że duża część mieszkańców wyjeżdża do większych miast, które oferują integrację mieszkańców oraz zapewnia atrakcyjne oferty na spędzenie czasu wolnego. Mieszkańcy nie widząc rozwoju miasta jak i również perspektyw na rozwój, przeprowadzają się do większych miast.

Największym potencjałem tego terenu są wspomniane powyżej wartości historyczne, które odpowiednio wykorzystane mogą stać się dużą atrakcją turystyczną. Poza atrybutami historycznymi równie atrakcyjne są uwarunkowania przyrodnicze. Teren ten jest położony na wzgórzu, z którego roztacza się znakomity widok na dolinę Narwi.

Potencjały te wraz z bezcennym potencjałem ludzkim są podstawą do rozwoju gospodarczego tego terenu a przez to do poprawy sytuacji materialnej mieszkańców i poprawy jakości tej przestrzeni.

Zdjęcie nr 2 podobszaru Doktorce

Zdjęcie nr 3 podobszaru Doktorce

Podobszar III - Doktorce

Zdiagnozowane problemy:

SFERA SPOŁECZNA:

- **Starzenie się społeczeństwa** objawiający się znacznym odsetkiem ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności, niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności, w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym (zastępstwo pokoleniowe) oraz niekorzystnym wskaźnikiem obciążenia demograficznego liczonego jako stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku
- **Bezrobocie** objawiające się wysokim odsetkiem osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w tym wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych,
- **Ubóstwo** objawiające się wysokim odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej oraz wysokim odsetkiem dożywianych dzieci
- **Przemoc w rodzinie objawiający się** wysoką liczbą wydanych niebieskich kart.

SFERA GOSPDARCZA:

- **Niski poziom przedsiębiorczości** objawiający się małą liczbą aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców

SFERA TECHNICZNA:

- **Zły stan techniczny budynków** objawiający się dużym odsetkiem budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem.

Przyczyny:

Doktorce to duże sołectwo w Gminie Suraż, niegdyś kojarzone z wakacyjnym wypoczynkiem, a obecnie podupadająca miejscowość z coraz bardziej zrezygnowanymi mieszkańcami. Stan ten wiąże się z utratą funkcji turystycznej tej miejscowości a tym samym zmniejszeniem liczby miejsc pracy oraz ograniczeniem liczby przedsiębiorstw. Stan ten jest jednak możliwy do zmiany poprzez zintegrowane działania w oparciu o posiadane duże potencjały.

Przy klasycznym układzie miejscowości, gdzie wzdłuż głównej drogi znajdują się zabudowania głównie o charakterze zagrodowym wybrano jako część o największym potencjale wschodnią część tego sołectwa. Znajduje się tam m.in. dawny budynek szkoły, który obecnie stanowi siedzibę „Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach”. Jest to zarazem centrum społeczne Doktorc a jednocześnie miejsce do funkcjonowania stowarzyszenia, które zrzesza sporą liczbę mieszkańców tej miejscowości.

Duży potencjałem tego miejsca poza ambitnymi mieszkańcami są oczywiście walory turystyczne i posiadane w przeszłości funkcje turystyczne, które obecnie mocno zanikły. W świetle powyżej omówionych uwarunkowań odbudowanie pozycji Doktorc jako ośrodka turystycznego jest jak najbardziej możliwy. Utrata tej funkcji jest zarazem główną przyczyną występujących w tej miejscowości problemów. Problem starzenia się społeczeństwa, długotrwałego bezrobocia,

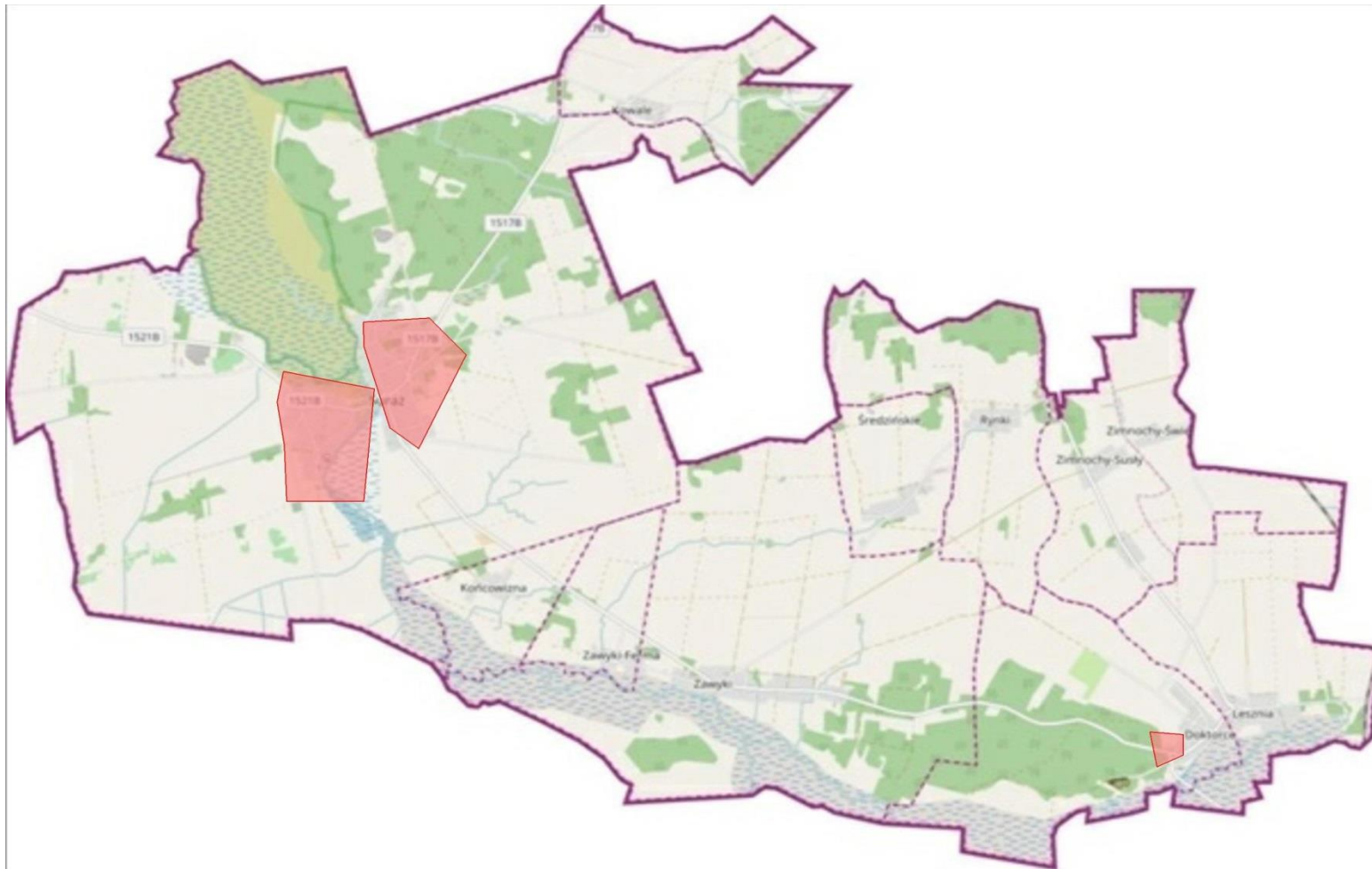
przemocy w rodzinie wiążą się z niemal nieistniejącym rynkiem pracy oraz emigracją ludzi młodych. Ma to bezpośredni wpływ na wygląd samej miejscowości tj. dużą liczbę pustostanów i mało atrakcyjna przestrzeń

Potencjały i kierunki rozwoju:

Doktorce posiadają duży potencjał do rozwoju turystycznego i kulturalnego. Znajduję się tu m.in. Park Linowy, który jest jednym z największych parków w Polsce. Położony jest w pięknym lesie iglastym nieopodal rzeki Narwi. W miejscowości Doktorce odbywały się niegdyś kolonie i obozy dla dzieci i młodzieży. Niestety obecnie teren obszaru jest zdegradowany i zaniedbany. Obszar wymaga ogólnej rewitalizacji. Skutkiem zaniedbania terenu jest migracja społeczności do większych skupisk miejskich, brak miejsc pracy powoduje wyjazd młodych ludzi do dużych miast. Rewitalizacja tego obszaru mogłaby obudzić drzemiący w niej potencjał z korzyścią dla jego mieszkańców.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 24 Mapa z obszarem Rewitalizacji

Źródło: opracowanie własne

4. WIZJA OBSZARU REWITALIZACJI

Wizja obszaru rewitalizacji jest pożądanym obrazem przyszłości obszaru, na którym prowadzona będzie rewitalizacja.

Obszar rewitalizacji w Gminie Suraż obejmuje swoim zasięgiem część miasta Suraż (w tym centrum miasta i rejon Rynku Lackiego), wraz z istotnymi dla rozwoju lokalnego obiektami, do których zaliczyć należy: Urząd Miejski, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Bank Spółdzielczy. Ponadto na obszarze zlokalizowana jest:. Jednym z najcenniejszych zabytków obszaru rewitalizacji oraz miasta są: kościół p.w. Bożego Ciała, Grodzisko (Góra Zamkowa), dwa rynki Rynek Ruski i Rynek Lacki.

Przez obszar przebiegają najważniejsze ciągi komunikacyjne w tym ulice: 11 Listopada, ul. Zabłudowska, ul. Bielska, przy których zlokalizowanych jest szereg działalności gospodarczych, w tym o charakterze usługowym na rzecz mieszkańców gminy.

Na obszarze wskazanym do rewitalizacji występuje szereg negatywnych zjawisk społecznych, z których najistotniejsze to postępujący dynamicznie proces starzenia się społeczeństwa, ubóstwo, bezrobocie, przemoc w rodzinie i ograniczony dostęp do oferty kulturalnej.

Część miejska obszaru rewitalizacji charakteryzuje się ponadto wyższą liczbą osób niepełnosprawnych i ubóstwem wśród dzieci objawiającym się większą liczbą dzieci dożywianych.

Na obszarze rewitalizacji występują również negatywne zjawiska o charakterze przestrzenno-funkcyjnym oraz technicznym, w tym niska estetyka przestrzeni miejskiej oraz zły stan techniczny dróg i chodników (Suraż), brak infrastruktury kultury, mała ilość obiektów rekreacyjno- sportowych, duża liczba pustostanów. Na miejskiej części obszaru występują negatywne zjawiska w sferze środowiskowej tj. wysoki poziom wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

W wyniku przeprowadzenia rewitalizacji obszar rewitalizacji w Gminie Suraż stanie się miejscem żywym, atrakcyjnym dla mieszkańców. Dzięki licznym zmianom infrastrukturalnym poprawi się postrzeganie przez mieszkańców ich miejsca zamieszkania, w którym będą chcieli mieszkać i spędzać wolny czas. Jednocześnie dzięki widocznym zmianom i zwiększeniu atrakcyjności przestrzeni stanie się również miejscem chętnie odwiedzanym przez turystów i ciekawym do osiedlania się nowych mieszkańców. Stanie się miejscem bezpiecznym o wysokiej jakości życia, gdzie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym otrzymają możliwość wyjścia z kręgu ubóstwa pokonując kryzysową sytuację życiową. Zostaną zaktywizowani zarówno społecznie, jak i zawodowo. Obszar rewitalizacji stanie się miejscem zamieszkałym przez młodych ludzi, w tym młodych małżeństwa z małymi dziećmi. Teren stanie się dla mieszkańców atrakcyjny ze względu na zwiększoną ilość terenów zielonych, miejsc rekreacji, placów zabaw itp. Zaś

seniorzy będą mieli większy wpływ na integrację międzypokoleniową przekazując swoją wiedzę i doświadczenie kolejnym pokoleniom. W trosce o środowisko naturalne obszaru zostanie zmodernizowana i zapewniona niezbędna infrastruktura techniczna dostosowana do potrzeby mieszkańców.

Zostaną w pełni wykorzystane walory naturalne i kulturowe miejsca, co pobudzi turystykę. Rozwój przedsiębiorczości związany z turystyką zniweluje problem bezrobocia a docelowo również problem ubóstwa. Ludzie bardziej zamożni, nie borykający się na co dzień z problemami finansowymi aktywnie włączają się w życie społeczne. Atrakcyjna przestrzeń w Doktorcach zamieszkała przez aktywnych mieszkańców będzie wolna od patologii społecznych takich jak przemoc w rodzinie. Główne zagrożenie dla obszaru tj. starzenie się społeczeństwa zostanie zniwelowane napływem nowych mieszkańców, głównie ludzi młodych dla których Gmina Suraż stanie się synonimem spokoju i przyjemnego życia.

Wydaje się, że aby najtrafniej obrać kierunek poprawy sytuacji społecznej w Surażu należy zacząć od źródła problemu tj. od stworzenia warunków do rozwoju turystyki w gminie Suraż, co pociągnie za sobą kolejne pozytywne zmiany. Ważnym jest aby wykorzystać lokalny potencjał którym są walory naturalne i umiejętnie wykorzystać je w celach turystycznych. W tak małej miejscowości osoby borykające się z problemem bezrobocia mogą w krótkim czasie się przekwalifikować i znaleźć zatrudnienie. W tym przypadku (zarówno w Surażu jak i w Doktorcach) inwestycje infrastrukturalne wywołają również efekty społeczne. Główne projekty nie mają bowiem czysto estetycznego charakteru, będą zmianami kierunkowymi tzn. wpłyną bezpośrednio na liczbę osób odwiedzających Suraż oraz zmienią sposób jego postrzegania w tym u ludzi młodych. Inwestycje w turystyce spowodują powstanie nowych miejsc pracy oraz przestrzeni dla nowych działalności gospodarczych, które będą kooperować z powstałymi ośrodkami. Jednocześnie będą prowadzone działania o charakterze społecznym, mające na celu przystosowanie osób z problemami do nowych wyzwań, tak aby mogły wykorzystać pojawiające się możliwości. Tutaj dużą rolę odegra Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Pracownicy socjalni dobrze znają swoich podopiecznych i będą mogli skutecznie wesprzeć ich w stawianiu pierwszych kroków na nowym rynku pracy. Jednocześnie będą prowadzone liczne działania wspierające takie jak wypłacanie zasiłków stałych i celowych, dożywianie dzieci i młodzieży, zawieranie kontraktów socjalnych z osobami bezrobotnymi w celu usamodzielnienia.

Mając na uwadze powyższe, wizja obszaru rewitalizacji brzmi:

Obszar rewitalizacji w Gminie Suraż– funkcjonalna i wygodna do życia, reprezentacyjna przestrzeń miejska i wiejska, zamieszkała przez aktywną społeczność.

5. CELE REWITALIZACJI ORAZ KIERUNKI DZIAŁAŃ

Struktura operacyjna programu rewitalizacji zbudowana została w oparciu o wynikające bezpośrednio z wizji obszaru rewitalizacji cele rewitalizacji. Poszczególnym celom rewitalizacji przypisano pożądane kierunki działań rewitalizacyjnych.

Cele rewitalizacji wynikają z diagnozy i są odpowiedzią na problemy występujące na obszarze rewitalizacji. Ponadto cele, jak też kompletny pomysł na rewitalizację w gminie Suraż oparty został na mocnych stronach oraz szansach pojawiających się w otoczeniu obszaru rewitalizacji.

W odpowiedzi na oczekiwany obraz obszaru rewitalizacji, ujęty w wizji zdefiniowano następujące cele rewitalizacji.

Podobszar I i II Suraż Centrum i Suraż Rynek

- **Cel 1. Poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji.**
- **Cel 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.**

Podobszar III Doktorce

- **Cel 1 Odzyskanie przez Doktorce utraconych funkcji turystycznych.**
- **Cel 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.**

Poniżej przedstawiono logikę wyboru celów rewitalizacji wraz kierunkami działań rewitalizacyjnych – w odniesieniu do oczekiwanego obrazu przyszłości, tj. wizji obszaru rewitalizacji.

Wizja:	
Obszar rewitalizacji w Gminie Suraż – funkcjonalna i wygodna do życia reprezentacyjna przestrzeń miejska i wiejska, zamieszкана przez aktywną społeczność.	
Suraż Centrum i Suraż Rynek	
Filar wizji w sferze społecznej: <ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie atrakcyjności obszaru rewitalizacji ma na celu wywołanie migracji do obszaru ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi w szczególności w odpowiedzi na starzejące się społeczeństwo obszaru rewitalizacji oraz konieczność powstrzymania ubytku mieszkańców – zmierzające do zmiany wizerunku tej części miasta i gminy na przestrzeń atrakcyjną do zamieszkania, nie tylko ze względu na jej prestiż, funkcjonalność, dostęp do wielu atrakcji i usług, ale również ze względu na 	Cele oraz kierunki działań rewitalizacyjnych: <p>Cel 1. Poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie osób bezrobotnych i ich rodzin, • Poprawa jakości i dostępności infrastruktury społecznej. • Podnoszenie jakości i dostępności oferty kulturalnej, edukacyjnej oraz rozrywkowej. <p>Komplementarność:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru pozytywnie wpłynie na aspekt jakości życia</p>

<p>zintegrowaną społeczność, mieszkańców aktywnych w sprawach publicznych, dbających o swoje otoczenie, co pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo i komfort życia.</p>	<p>mieszkańców, zaangażowanie ich w sprawy publiczne. Prowadzone jednocześnie działania społeczne ułatwią osobom borykającym się z problemami. Tym samym działania ujęte w tym celu pozytywnie wpływać będą na eliminowanie problemów takich jak: bezrobocie, integracja społeczna, dbałość o estetykę i czystość przestrzeni publicznych, bezpieczeństwo publiczne.</p> <p>Działania rewitalizacyjne ujęte w tym celu są również komplementarne do działań ujętych w Celu 2. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji. Zwiększenie atrakcyjności obszaru, w tym związane z poprawą funkcjonalności i estetyki przestrzeni, wpłynie pozytywnie na zwiększenie integracji mieszkańców.</p>
<p>Filar wizji w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej:</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez funkcję mieszkaniową, w tym eksponowanie walorów zamieszkania w reprezentacyjnej i funkcjonalnej przestrzeni śródmiejskiej i wiejskiej o wysokich walorach estetycznych, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną.</p>	<p>Cel 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej, w tym, dróg i chodników. • Poprawa stanu technicznego obiektów publicznych w tym o funkcji kulturowej. • Zachowanie obiektów zabytkowych. • Poprawa estetyki przestrzeni miejskich. <p>Komplementarność:</p> <p>Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji poprzez realizację szeregu przedsięwzięć infrastrukturalnych wykazuje spójność z działaniami ujętymi w Celu 1.</p> <p>Poprawiona jakość przestrzeni obszaru oraz stanu infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej wnosi wkład w budowanie pozytywnego wizerunku miejsca zamieszkania, a tym samym buduje lokalną tożsamość.</p> <p>Uporządkowana i dobrze funkcjonująca przestrzeń miejska i wiejska pozytywnie wpływa na integrację mieszkańców.</p>
Doktorce	
<p>Filar wizji w sferze społecznej:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru rewitalizacji ma na celu wywołanie migracji do obszaru ludzi młodych, w tym rodzin z dziećmi w szczególności w odpowiedzi na starzejące się społeczeństwo obszaru rewitalizacji oraz konieczność powstrzymania ubytku mieszkańców – zmierzające do zmiany</p>	<p>Cele oraz kierunki działań rewitalizacyjnych:</p> <p>Cel 1. Odzyskanie przez Doktorce utraconych funkcji turystycznych.</p> <p>Poprawa jakości i dostępności infrastruktury turystycznej.</p>

<p>wizerunku tej części miasta i gminy na przestrzeń atrakcyjną do zamieszkania, nie tylko ze względu na jej prestiż, funkcjonalność, dostęp do wielu atrakcji i usług, ale również ze względu na zintegrowaną społeczność, mieszkańców aktywnych w sprawach publicznych, dbających o swoje otoczenie, co pozytywnie wpływa na bezpieczeństwo i komfort życia.</p>	<p>Podnoszenie jakości i dostępności oferty kulturalnej, edukacyjnej oraz rozrywkowej.</p> <p>Komplementarność:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru pozytywnie wpływać będzie na aspekt jakości życia mieszkańców, zaangażowanie ich w sprawy publiczne. Prowadzone jednocześnie działania społeczne ułatwią osobom borykającym się z problemami. Powstałe nowe podmioty gospodarcze stworzą miejsce zatrudnienia dla bezrobotnych mieszkańców. Tym samym działania ujęte w tym celu pozytywnie wpływać będą na eliminowanie problemów takich jak: bezrobocie, integracja społeczna, dbałość o estetykę i czystość przestrzeni publicznych, bezpieczeństwo publiczne.</p> <p>Działania rewitalizacyjne ujęte w tym celu są również komplementarne do działań ujętych w Celu 2. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji. Zwiększenie atrakcyjności obszaru, w tym związane z poprawą funkcjonalności i estetyki przestrzeni, wpłynie pozytywnie na zwiększenie integracji mieszkańców.</p>
	<p>Cel 2. Podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa jakości oraz rozwój infrastruktury komunikacyjnej, w tym, dróg i chodników. • Poprawa stanu technicznego obiektów publicznych w tym o funkcji kulturowej. • Zachowanie obiektów zabytkowych. • Poprawa estetyki przestrzeni miejskich. <p>Komplementarność:</p> <p>Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji poprzez realizację szeregu przedsięwzięć infrastrukturalnych wykazuje spójność z działaniami ujętymi w Celu 1.</p> <p>Poprawiona jakość przestrzeni obszaru oraz stanu infrastruktury technicznej, w tym komunikacyjnej wnosi wkład w budowanie pozytywnego wizerunku miejsca zamieszkania, a tym samym buduje lokalną tożsamość.</p> <p>Uporządkowana i dobrze funkcjonująca przestrzeń miejska i wiejska pozytywnie wpływa na integrację mieszkańców.</p>

6. LISTA PODSTAWOWYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH

Lista planowanych podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmuje zdefiniowane na etapie tworzenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż projekty i zadania, charakteryzujące się znacznym stopniem zaawansowania ich planów realizacji. Są to ponadto projekty, które co do zasady zlokalizowane są na obszarze rewitalizacji oraz wykazują silną zbieżność z celami rewitalizacji (wysoki wpływ na rozwiązywanie przede wszystkim problemów społecznych oraz pobudzanie aktywności gospodarczej).

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 27 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
PODOBSZAR I – SURAŻ CENTRUM								
1.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surazhu	Remont budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surazhu wraz z budową placu zabaw i siłowni zewnętrznej.	<p>Cel 1. Rozszerzenie oferty kulturalno-dydaktycznej dla odbiorców</p> <p>Cel 2. Zapewnienie miejsca wypoczynku, spotkań i integracji mieszkańców</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Remont budynku MGOK oraz zakup nowego wyposażenia do prowadzenia zajęć dydaktycznych.</p> <p>Zagospodarowanie terenu przy MGOK poprzez budowę zadaszanej wiaty wraz małą architekturą, budowa siłowni zewnętrznej wraz z elementami placu zabaw oraz boiska sportowego.</p>	Surazh ul. Bielska 4	TAK	500 000,00	2018-2022	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa.</p> <p>Zwiększenie oferty kulturalnej i zajęciowej dla mieszkańców Surazhu.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			<p>Budowa placu postojowego stojaka na rowery i ławek, zainstalowanie monitoringu i oświetlenia terenu.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Remont budynku obiektu kultury – 1 szt.</p> <p>Liczba dodatkowych zajęć wprowadzonych do oferty MGOK</p> <p>Liczba uczestników zajęć –100 osób</p>					<p>Poprawa jakości i dostępności obecnej oferty kulturalnej</p> <p>Zapewnienie miejsca spotkań dla mieszkańców obszaru,</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez utworzenie nowego miejsca pełniącego funkcje społeczne</p> <p>Poprawa jakości przestrzeni publicznej.</p>
2.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy	„Przez integrację do zatrudnienia”	Cel 1:	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	30 000,00	2017-2018	<p>Efekt:</p> <p>W wyniku realizacji projektu osoby</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
	Społecznej w Surazhu		<p>Zniwelowanie problemu bezrobocia wśród mieszkańców.</p> <p>Cel 2 Zwiększenie integracji mieszkańców.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zawarcie 10 kontraktów socjalnych z osobami bezrobotnymi lub niepracującymi, - poradnictwo indywidualne i grupowe dla uczestników projektu prowadzone przez psychologa, - warsztaty grupowe, - doradztwo zawodowe, - poradnictwo prawne. <p>Kontrakty zakończone zostaną stażami zawodowymi.</p>					dotychczas niepracujące uzyskają wymierne wsparcie w postaci porad, doradztwa zawodowego i prawnego. W efekcie odbędą 4 –miesięczne staże, które będą mogły przeobrazić się w stałe zatrudnienie. Dzięki temu zmniejszy się liczba osób bezrobotnych.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
3.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	Poprawa funkcjonowania MGOK w Surażu poprzez zwiększenie oferty zajęć dla mieszkańców.	<p>Cel 1. Rozszerzenie oferty kulturalno-dydaktycznej dla odbiorców</p> <p>Cel 2. Zwiększenie integracji mieszkańców.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Zatrudnienie instruktora do prowadzenia zajęć.</p> <p>Organizacja zajęć z rękodzielnictwa – 1/tydzień.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba nowych zajęć kulturalnych – 1 szt.</p> <p>Liczba nowych uczestników zajęć kulturalnych – 15 osób</p>	Suraz, ul. Bielska 4	TAK	15 000,00/rok	2018-2022	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa.</p> <p>Zwiększenie oferty kulturalnej w mieście. Zwiększenie liczby zajęć o charakterze kulturalnym.</p> <p>Poprawa integracji mieszkańców.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
4.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	Utworzenie chóru „Surażanki” jako forma aktywizacji mieszkańców Suraża	<p>Cel 1. Rozszerzenie oferty kulturalno-dydaktycznej dla odbiorców</p> <p>Cel 2. Zwiększenie integracji mieszkańców.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Zatrudnienie instruktora do prowadzenia zajęć śpiewu i prowadzenia chóru.</p> <p>Organizacja zajęć ze śpiewu – 1/tydzień.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba nowych zajęć kulturalnych – 1 szt.</p> <p>Liczba uczestników zajęć kulturalnych – 20 osób</p>	Suraz, ul. Bielska 4	TAK	18 000,00/rok	2018-2023	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie oferty kulturalnej w mieście dla osób starszych.</p> <p>Poprawa funkcjonowania tej części społeczeństwa obszaru. Zwiększenie liczby zajęć o charakterze kulturalnym.</p> <p>Poprawa integracji mieszkańców.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
5.	Gmina Suraż	Rewitalizacja dawnego Rynku Ruskiego w Surażu.	<p>Cel 1. Zapewnienie miejsca wypoczynku, spotkań i integracji mieszkańców</p> <p>Cel 2. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Cel 3. Poprawa wizerunku miasta, przywrócenie walorów historycznych Suraża.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Stworzenie miejsca wypoczynku dla mieszkańców miasta, turystów i wycieczek poprzez renowację terenu dawnego rynku, montaż urządzeń małej architektury, modernizację oświetlenia.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p>	Suraż ul. 11 listopada 1	TAK	500 000,00.	2019-2021	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa.</p> <p>Zwiększenie liczby użytkowników terenu</p> <p>Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez utworzenie nowego miejsca pełniącego funkcje społeczne.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Liczba obiektów zabytkowych poddana renowacji – 1 szt. Liczba obiektów przestrzeni publicznej poddana renowacji – 1 szt. Liczba osób korzystających – 500 osób.					Poprawa jakości przestrzeni publicznej.
6.	Gmina Suraz	Piknik rodzinny „Dzień flagi”	Cel 1. Rozszerzenie oferty kulturalno-dydaktycznej dla odbiorców Cel 2. Zwiększenie integracji mieszkańców miasta. Zakres realizowanych zadań: Organizacja pikniku rodzinnego o charakterze historyczno-patriotycznym. Wskaźniki produktu: Liczba nowych wydarzeń kulturalnych – 1/rok	Suraz ul. 11 listopada 1	TAK	10 000,00/rok	2018-2020	Efekt: Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa. Zwiększenie oferty kulturalnej w mieście. Zwiększenie liczby wydarzeń o

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych – 200 osób/rok					charakterze kulturalnym. Poprawa integracji mieszkańców.
PODOBSZAR II – SURAŻ RYNEK								
7.	Gmina Suraż	Rewitalizacja Rynku Lackiego w Surażu	<p>Cel 1. Zapewnienie miejsca wypoczynku, spotkań i integracji mieszkańców</p> <p>Cel 2. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Cel 3. Poprawa wizerunku miasta, przywrócenie walorów historycznych Suraża.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Projekt ma na celu przywrócenie dawnej świetności terenu objętego opracowaniem tj. Rynku Lackiego, oraz</p>	Suraż ul. Rynek Kościelny	TAK	600 000,00.	2019-2020	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa.</p> <p>Zwiększenie liczby użytkowników terenu</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			<p>przystosowanie go do współczesnych potrzeb.</p> <p>Projekt obejmuje następujące prace</p> <ul style="list-style-type: none"> – remonty ulic oraz ciągów pieszych, – odwodnienie terenu i odprowadzenie wód z korpusu drogowego, – usytuowanie obiektów małej architektury m.in. ławek, donic na kwiaty, koszy, tablic informacyjnych w obrębie parku , – usytuowanie info kiosku, – montaż solarnych lamp parkowych na terenie parku, <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba obiektów zabytkowych poddana renowacji – 1 szt.</p>					<p>Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru poprzez utworzenie nowego miejsca pełniącego funkcje społeczne.</p> <p>Poprawa jakości przestrzeni publicznej.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			<p>Liczba obiektów przestrzeni publicznej poddana renowacji – 1 szt.</p> <p>Liczba osób korzystających – 100 osób.</p>					
8.	Gmina Suraz	Zagospodarowanie terenu wokół Góry Zamkowej, z zachowaniem zabytkowego układu urbanistycznego.	<p>Cel 1. Poprawa jakości życia na obszarze rewitalizacji.</p> <p>Cel 2. Poprawa wizerunku miasta, przywrócenie walorów historycznych Suraza.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> – usytuowanie obiektów małej architektury m.in. ławek, donic na kwiaty, koszy, tablic informacyjnych w obrębie Góry Zamkowej, – montaż solarnych lamp parkowych na terenie Góry Zamkowej, 	Suraz ul. Rynek Kościelny	TAK	1 600 000,00	2020-2022	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa.</p> <p>Powstanie atrakcyjnego miejsca aktywności dla mieszkańców.</p> <p>Uchronienie zabytkowego układu</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			- remont oraz budowa ciągów pieszych, nasadzenia krzewów, - montaż tablic informacyjnych. - wykonanie tarasu widokowego na Górze Zamkowej, - remont schodów na Górę zamkowa Wskaźniki produktu: Liczba obiektów zabytkowych poddana renowacji – 1 szt. Liczba obiektów przestrzeni publicznej poddana renowacji – 1 szt. Liczba osób korzystających – 100 osób.					urbanistycznego oraz jego wykorzystanie w celach turystycznych i społecznych. Poprawa wizerunku części miasta, zwiększenie integracji mieszkańców.
9.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy	„Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych	Cel: Wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz szans na zatrudnienie. Zakres realizowanych zadań:	Suraż ul. 11 listopada 16	TAK Projekt dotyczy całego	50 000,00	2018-2019	Efekt: Zwiększenie szans na zatrudnienie wśród

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
	Społecznej w Surażu	wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż	Wsparcie osób nieaktywnych zawodowo Wskaźniki produktu: 100 osób objętych projektem Co najmniej 50% osób korzystających z projektu zaprzestanie korzystania z pomocy społecznej		obszaru rewitalizacji			osób nieaktywnych zawodowo Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
10.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	„Wyzwalamy potencjał NEET”	Cel 1. Podniesienie poziomu wykształcenia osób młodych – młodzież NEET. Cel 2. Zwiększenie integracji mieszkańców miasta. Zakres realizowanych zadań: Diagnoza kompetencji zawodowych i tworzenie Indywidualnych Planów Działania,	Suraż ul. 11 listopada 16	TAK	55 000,00/rok	2018-2019	Efekt: -Podniesienie poziomu wykształcenia osób młodych -młodzież NEET -Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			-grupowe poradnictwo zawodowe, -certyfikowane szkolenia zawodowe podnoszące kwalifikacje UP, -indywidualne pośrednictwo pracy i spotkania z pracodawcami, -staże zawodowe (4 miesiące), -indywidualne pośrednictwo pracy dla osób po stażach, które nie uzyskały zatrudnienia. Wskaźniki produktu: Liczba osób objętych wsparciem - 20 Liczba uczestników programu – 100					Poprawa integracji mieszkańców.
11.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy	„Stop przemocy”	Cel 1. Walka ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.	Suraż ul. 11 listopada 16	TAK Projekt dotyczy całego	15 000,00/rok	2018-2019	Efekt: Zmniejszenie skali problemu przemocy w rodzinie. Zwiększenie

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
	Społecznej w Suraz		<p>Cel 2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców miasta.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Organizacja spotkań 5 edukacyjnych i 3 pikników rodzinnych.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba uczestników spotkań – 100</p> <p>Liczba uczestników pikników – 300.</p>		obszaru rewitalizacji			<p>liczby wydarzeń o charakterze społecznym.</p> <p>Poprawa integracji mieszkańców.</p>
12.	Gmina Suraz	„Usuwanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Suraz”	<p>Cel 1. Zmniejszenie ilości odpadów niebezpiecznych.</p> <p>Cel 2. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego mieszkańców.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p>	Suraz ul. 11 listopada 16	TAK Projekt dotyczy całego obszaru rewitalizacji	15 000,00/rok	2018-2019	<p>Efekt:</p> <p>Zmniejszenie skali występowania wyrobów niebezpiecznych dla zdrowia ludzi.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Organizacja demontażu i odbioru wyrobów azbestowych. Wskaźniki produktu: Liczba usuniętych wyrobów – 50 Mg/rok					Poprawa estetyki budynków.
PODOBSZAR III – DOKTORCE								
1.	Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach	Adaptacja budynku Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach na cele turystyczne”	<p>Cel. 1 Rozszerzenie oferty turystycznej obszaru rewitalizacji</p> <p>Cel 2. Zapewnienie miejsca spotkań i integracji mieszkańców</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - termomodernizacja budynku w raz z wykorzystaniem OZE, - remont pomieszczeń i ich adaptacja na cele noclegowe, wykładowe i społeczne, 	Doktorce 1	TAK	2 000 000,00	2019-2020	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie potencjału turystycznego Doktorc, zwiększenie integracji mieszkańców, pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców. Zwiększenie ruchu</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			- zakup wyposażenia. Wskaźniki produktu: Liczba nowo powstałych obiektów turystycznych – 1 szt. Liczba wyremontowanych obiektów kulturalno – społecznych – 1 szt. Liczba osób odwiedzających – 1000/rok					turystycznego obszaru.
2.	Gmina Suraz	Remont budynku gminnego przystosowanie go do funkcji świetlicy wiejskiej	Cel 1 Zapewnienie miejsca spotkań dla mieszkańców miejscowości, Cel 2 Zwiększenie integracji lokalnej społeczności Zakres realizowanych zadań	Doktorce 3	TAK	200 000,00	2018-2019	Efekt: Zwiększenie atrakcyjności obszaru dla osób młodych, zwiększenie przez to liczby osób młodych

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			- remont budynku w tym jego termomodernizacja, - wyposażenie budynku do potrzeb świetlicy wiejskiej Wskaźniki produktu: Remont budynków i jego przystosowanie do prowadzenia zajęć kulturalnych – 1szt. Utworzenie miejsc rekreacji – 1 szt.					zamieszkujących obszar. Niwelowanie procesu starzenia się społeczeństwa. Zwiększenie integracji mieszkańców, poprawa dostępu do oferty kulturalnej obszaru.
3.	Inwestor prywatny	Budowa ośrodka turystycznego wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Cel. 1 Rozszerzenie oferty turystycznej obszaru rewitalizacji Cel 2 Rozwój lokalnego runku pracy Zakres realizowanych zadań: Budowa obiektu hotelowego, Budowa drogi dojazdowej,	Doktorce	TAK	3 000 000,00	2019-2021	Zwiększenie oferty turystycznej obszaru, powstanie nowego zakładu pracy, rozwój lokalnego rynku pracy.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			<p>Promocja oferty turystycznej,</p> <p>Utworzenie wypożyczalni sprzętu pływającego, budowa mola.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba nowopowstałych obiektów hotelowych – 1 szt.</p> <p>Liczba nowych miejsc noclegowych – 50</p> <p>Liczba zatrudnionych osób – 10</p>					
4.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surazhu	„Stop przemocy”	<p>Cel 1. Walka ze zjawiskiem przemocy w rodzinie.</p> <p>Cel 2. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców miasta.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p>	Surazh ul. 11 listopada 16	TAK Projekt dotyczy całego obszaru rewitalizacji	15 000,00/rok	2018-2019	<p>Efekt:</p> <p>Zmniejszenie skali problemu przemocy w rodzinie. Zwiększenie liczby wydarzeń o charakterze społecznym.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Organizacja spotkań 5 edukacyjnych i 3 pikników rodzinnych. Wskaźniki produktu: Liczba uczestników spotkań – 100 Liczba uczestników pikników – 300.					Poprawa integracji mieszkańców.
5.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	„Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż	Cel: Wzrost aktywności społeczno-zawodowej oraz szans na zatrudnienie. Zakres realizowanych zadań: Wsparcie osób nieaktywnych zawodowo Wskaźniki produktu: 100 osób objętych projektem Co najmniej 50% osób korzystających z projektu zaprzestanie korzystania z pomocy społecznej	Suraż ul. 11 listopada 16	TAK Projekt dotyczy całego obszaru rewitalizacji	50 000,00	2018-2019	Efekt: Zwiększenie szans na zatrudnienie wśród osób nieaktywnych zawodowo Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
6.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Suraziu	„Przez integrację do zatrudnienia”	<p>Cel 1: Zniwelowanie problemu bezrobocia wśród mieszkańców.</p> <p>Cel 2 Zwiększenie integracji mieszkańców.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zawarcie 10 kontraktów socjalnych z osobami bezrobotnymi lub niepracującymi, - poradnictwo indywidualne i grupowe dla uczestników projektu prowadzone przez psychologa, - warsztaty grupowe, - doradztwo zawodowe, - poradnictwo prawne. 	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	30 000,00	2017-2018	<p>Efekt:</p> <p>W wyniku realizacji projektu osoby dotychczas niepracujące uzyskają wymierne wsparcie w postaci porad, doradztwa zawodowego i prawnego. W efekcie odbędą 4 –miesięczne staże, które będą mogły przeobrazić się w stałe zatrudnienie. Dzięki temu zmniejszy się liczba osób bezrobotnych.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Kontrakty zakończone zostaną stażami zawodowymi.					

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraz

7. POZOSTAŁE PROJEKTY I PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

W tym rozdziale ujęte zostały pozostałe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne, tj. takie, których realizacja pozytywnie wpłynie na rozwiązywanie problemów społecznych występujących na obszarach rewitalizacji. Są to projekty, które wykazują się tylko częściowym oddziaływaniem na obszar rewitalizacji, np. dotyczą infrastruktury lub usług, która zlokalizowana jest poza obszarem rewitalizacji, a tylko w części będzie służyć mieszkańcom obszaru rewitalizacji.

W tej kategorii ujęto również projekty i przedsięwzięcia, które na etapie tworzenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż nie zostały szczegółowo zaplanowane.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 28 Lista pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
PODOBSZAR I – SURAŻ CENTRUM								
1.	Gmina Suraż	Modernizacja dróg i chodników miejskich.	<p>Cel 1. Poprawa jakości komunikacji w gminie, zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników dróg.</p> <p>Cel 2. Uatrakcyjnienie oferty turystycznej Suraża.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Remont i przebudowa dróg na terenie obszaru rewitalizacji obejmująca remont nawierzchni, wymianę krawężników, budowę i remont chodników.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p>	Suraż, centrum miasta	TAK	500.000zł	20018-2023	<p>Efekt:</p> <p>Poprawa jakości komunikacji w gminie oraz zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników dróg w szczególności pieszych.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			<p>Remont i przebudowa dróg gminnych – 2 km</p> <p>Budowa chodników – 500 m.</p>					
2.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surazhu	Dzień Dziecka w Surazhu	<p>Cel 1. Rozszerzenie oferty kulturalnej dla odbiorców</p> <p>Cel 2. Zwiększenie integracji mieszkańców miasta.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Organizacja pikniku rodzinnego o charakterze historyczno-patriotycznym.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Liczba nowych wydarzeń kulturalnych – 1/rok</p> <p>Liczba uczestników wydarzeń kulturalnych – 250 osób/rok</p>	Surazh ul. Bielska 4	TAK	10 000,00/rok	2018-2023	<p>Efekt:</p> <p>Zwiększenie oferty kulturalnej w mieście.</p> <p>Zwiększenie liczby wydarzeń o charakterze kulturalnym.</p> <p>Poprawa integracji mieszkańców.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
3.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Wsparcie osób bezrobotnych i niepełnosprawnych	<p>Cel: 1. Niwelacja problemu bezrobocia.</p> <p>Cel.2 Wsparcie osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zakres działania:</p> <p>Wypłacanie zasiłków stałych osobom bezrobotnym i osobom niepełnosprawnym</p>	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	115 000,00 /rok	2018-20123	<p>Efekt: W wyniku wsparcia finansowego osoby bezrobotne będą mogły egzystować i podjąć działania związane z poszukiwaniem pracy, w tym udział w szkoleniach i warsztatach zawodowych.</p>
4.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Dożywianie dzieci i młodzieży	<p>Cel. 1 : Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p> <p>Zakres zadania:</p> <p>- przyznawanie posiłków dzieciom w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych</p>	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	85 000,00 /rok	2018-2023	<p>Efekt.</p> <p>Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			- przyznawanie zasiłków na zakup artykułów żywnościowych.					
5.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Dystrybucja artykułów żywnościowych	<p>Cel. 1 : Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p> <p>Zakres zadania:</p> <p>- dystrybucja artykułów żywnościowych w ramach PO PŻ 2014-2020 w ramach zawartej umowy z Bankiem Żywności w Suwałkach.</p>	Suraż, ul. 11 listopada 16	TAK	15 000,00 /rok	2018-2023	<p>Efekt.</p> <p>Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p>
6.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Zawieranie kontraktów socjalnych	<p>Cel. 1 : Niwelacja zjawiska bezrobocia i niesamodzielności.</p> <p>Zakres zadania:</p> <p>- zawieranie kontraktów socjalnych z osobami dotkniętymi bezrobociem</p>	Suraż, ul. 11 listopada 16	TAK	10 000,00 /rok	2018-2023	<p>Efekt.</p> <p>Niwelacja zjawiska bezrobocia, wsparcie i motywacja osób dotychczas niepracujących.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
PODOBSZAR III – DOKTORCE								
1.	Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach	Ogólnopolska Gra Terenowa	<p>Cel 1 Promocja Doktorc jako ośrodka krajowej turystyki,</p> <p>Cel. 2 Zwiększenie oferty turystycznej obszaru</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>- organizacja cyklicznego wydarzenia o charakterze turystycznym</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Zwiększenie liczby ogólnopolskich wydarzeń kulturalnych – 1 szt/rok</p> <p>Liczba uczestników wydarzeń – 500/rok</p>	Doktorce 1	TAK	50 000,00/rok	2018-2023	Zwiększenie rozpoznawalności Gminy i miejscowości Doktorce jako ośrodka turystycznego, zwiększenie liczby odwiedzających turystów, pobudzenie przedsiębiorczości mieszkańców

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
2.	Gmina Suraż	Modernizacja drogi gminnej	<p>Cel 1. Poprawa jakości komunikacji w gminie, zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników dróg.</p> <p>Cel 2. Uatrakcyjnienie oferty turystycznej obszaru.</p> <p>Zakres realizowanych zadań:</p> <p>Budowa drogi gminnej na terenie obszaru rewitalizacji.</p> <p>Wskaźniki produktu:</p> <p>Budowa dróg gminnych – 0,2 km</p>	Doktorce	TAK	200 000,00	2018	<p>Efekt:</p> <p>Poprawa jakości komunikacji w gminie oraz zwiększenie bezpieczeństwa użytkowników dróg.</p>
3.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Wsparcie osób bezrobotnych i niepełnosprawnych	<p>Cel: 1. Niwelacja problemu bezrobocia.</p> <p>Cel.2 Wsparcie osób niepełnosprawnych.</p> <p>Zakres działania:</p>	Suraż, ul. 11 listopada 16	TAK	115 000,00 /rok	2018-20123	<p>Efekt: W wyniku wsparcia finansowego osoby bezrobotne będą mogły egzystować i podjąć działania związane z poszukiwaniem pracy,</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
			Wypłacanie zasiłków stałych osobom bezrobotnym i osobom niepełnosprawnym					w tym udział w szkoleniach i warsztatach zawodowych.
4.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Dożywianie dzieci i młodzieży	<p>Cel. 1 : Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p> <p>Zakres zadania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyznawanie posiłków dzieciom w przedszkolach, szkołach podstawowych oraz młodzieży w szkołach ponadgimnazjalnych - przyznawanie zasiłków na zakup artykułów żywnościowych. 	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	85 000,00 /rok	2018-2023	<p>Efekt.</p> <p>Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p>
5.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy	Dystrybucja artykułów żywnościowych	<p>Cel. 1 : Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.</p>	Suraz, ul. 11 listopada 16	TAK	15 000,00 /rok	2018-2023	Efekt.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

L.p.	Podmiot zgłaszający	Tytuł projektu	Cele, zakres realizowanych zadań, wskaźniki produktu	Lokalizacja	Lokalizacja na obszarze rewitalizacji TAK/NIE	Planowane nakłady (zł)	Termin realizacji	Planowany efekt rewitalizacji,
	Społecznej w Surazhu		Zakres zadania: - dystrybucja artykułów żywnościowych w ramach PO PŻ 2014-2020 w ramach zawartej umowy z Bankiem Żywności w Suwałkach.					Niwelacja zjawiska niedożywienia wśród dzieci i młodzieży.
6.	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surazhu	Zawieranie kontraktów socjalnych	Cel. 1 : Niwelacja zjawiska bezrobocia i niesamodzielności. Zakres zadania: - zawieranie kontraktów socjalnych z osobami dotkniętymi bezrobociem	Surazh, ul. 11 listopada 16	TAK	10 000,00 /rok	2018-2023	Efekt. Niwelacja zjawiska bezrobocia, wsparcie i motywacja osób dotychczas niepracujących.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Surazh

8. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI

Program Rewitalizacji dla Gminy Suraż ujmuje działania w sposób kompleksowy (z uwzględnieniem projektów rewitalizacyjnych, które mogą być współfinansowane ze środków EFRR, EFS oraz innych publicznych lub prywatnych) tak, aby nie pomijać aspektu społecznego oraz gospodarczego lub przestrzenno-funkcjonalnego, lub technicznego, lub środowiskowego związanego zarówno z danym obszarem, jak i jego otoczeniem.

Program Rewitalizacji dla Gminy Suraż złożony z wielu różnorodnych projektów jest konstrukcją warunkującą osiągnięcie kompleksowości interwencji. Oczekuje się wzajemnego powiązania oraz synergii projektów rewitalizacyjnych. Nie oznacza to w każdym przypadku obowiązku jednoczesnej realizacji projektów, lecz synchronizację efektów ich oddziaływania na sytuację kryzysową.

Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 wskazują na następujące rodzaje komplementarności pomiędzy poszczególnymi projektami/przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji:

- komplementarność przestrzenna,
- komplementarność problemowa,
- komplementarność proceduralno-instytucjonalna,
- komplementarność międzyokresowa,
- komplementarność źródeł finansowania.

Poniżej zestawiono najważniejsze cechy komplementarności Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Tabela 29Najważniejsze cechy komplementarności Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Rodzaj komplementarności	Uzasadnienie
Komplementarność przestrzenna	<p>Działania rewitalizacyjne skupiać się będą na kilku obszarach gminy w tym centrum miasta Suraża, tj. na obszarze, które pełni istotne funkcje usługowe oraz reprezentacyjne w skali miasta i całej gminy.</p> <p>Działania realizowane na obszarze rewitalizacji będą komplementarne do działań podnoszących jakość i funkcjonalność przestrzenną miasta i gminy, co wynika z założeń Strategii Rozwoju Gminy. Projekty realizowane będą w tych samych przestrzeniach, a niektóre z nich będą się ze sobą wręcz łączyły. Takim przykładem jest „Rewitalizacja rynku Lackiego w Surażu”</p>

	<p>i „Poprawa walorów użytkowych Parku Lackiego oraz zagospodarowanie terenu wokół Góry Zamkowej, z zachowaniem zabytkowego układu urbanistycznego</p> <p>Innym przykładem jest skupienie interwencji w stosunkowo małej przestrzeni w miejscowości Doktorce. Jednym z projektów jest przedsięwzięcie Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach w celu adaptacji budynku na cele turystyczne, drugim zlokalizowanym na sąsiedniej działce remont budynku gminnego i jego przystosowanie do funkcji świetlicy wiejskiej.</p>
Komplementarność problemowa	<p>Poszczególne cele Programu Rewitalizacji wykazują się silną spójnością i wzajemnym oddziaływaniem, co zostało szerzej opisane w rozdziale prezentującym cele.</p> <p>Ponadto poszczególne projekty rewitalizacyjne charakteryzują się zróżnicowanym oddziaływaniem, co zaprezentowano w poniżej tabeli. Wszystkie projekty służą rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów, należy zwrócić uwagę na połączenia projektów infrastrukturalnych i tzw. działań „miękkich” które wykorzystują powstałą infrastrukturę. Część projektów ma sama w sobie oba komponenty. Po remoncie Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury, znajdą tam miejsce nie tylko istniejące grupy, ale również nowo zawiązane. Będzie to miejsce np. do prowadzenia szkoleń dla osób bezrobotnych, spotkań powstałego chóru czy grup zajęciowych. W ramach zadań własnych MGOK będzie realizowało szereg zajęć dla dzieci, młodzieży czy seniorów, dotychczas nieoferowanych z powodu ograniczeń lokalowych. Innym przykładem jest stworzenie atrakcyjnej przestrzeni publicznej jaką stanie się Park Lacki i wykorzystanie jej jako miejsca spotkań dla mieszkańców w tym osób starszych. Wszystkie projekty realizują cele określone w dokumencie i mają na celu zwiększenie atrakcyjności obszaru oraz poprawę funkcjonowania jej mieszkańców, są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy.</p>
Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	<p>Program Rewitalizacji dla Gminy Suraż realizowany jest przez Gminę, ale charakteryzuje się również włączeniem w proces tworzenia i realizacji różnych interesariuszy, w tym mieszkańców. Gmina pełnić będzie rolę lidera inicjującego współpracę interesariuszy oraz odpowiedzialna będzie za zorganizowanie procesu uspołecznienia, jak też monitoringu i ewaluacji. Ważnym elementem jest występowanie projektów realizowanych przez podmioty prywatne w tym przedsiębiorców, budowa obiektu hotelowego w Doktorcach jest idealnym uzupełnieniem programu proponowanego w inwestycji gminnej. Ważnym aspektem Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż jest udział projektów realizowanych przez przedsiębiorców i</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

	stowarzyszenia, („Budowa ośrodka turystycznego wraz z infrastrukturą towarzyszącą” czy „Adaptacja budynku Stowarzyszenia Szkoła na cele turystyczne” co przełoży się na lokalny rynek pracy i jest niezależne od interwencji publicznej.
Komplementarność międzyokresowa	Działania ujęte w Programie Rewitalizacji dla Gminy Suraż są kolejnym krokiem wspierającym wychodzenie ze stanów kryzysowych obszarów zdegradowanych w gminie Suraż, mając na uwadze to, że rewitalizacja jest procesem wieloletnim. Nawiązują do działań rewitalizacyjnych podejmowanych w poprzednim okresie. W kolejnej tabeli ujęto najważniejsze przedsięwzięcia o charakterze rewitalizacyjnym zrealizowane w poprzednim okresie.
Komplementarność źródeł finansowania	Realizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż zakłada wykorzystanie szeregu dostępnych funduszy zewnętrznych. Uzupełnieniem środków zewnętrznych będą środki krajowe oraz fundusze własne, w tym publiczne oraz prywatne. Istotnym elementem jest udział środków prywatnych w realizacji projektów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 30 Wykaz przedsięwzięć komplementarnych (o charakterze rewitalizacyjnym) zrealizowanych w latach 2007-2016.

l.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Czas realizacji	Zakres przedsięwzięcia	Powiązanie z PR	Koszt przedsięwzięcia
1.	„Aktywna integracja mieszkańców Gminy Suraż”.	2008 r.	W ramach projektu pomocą zostały objęte osoby korzystające z pomocy społecznej, które nie pracowały i były w wieku aktywności zawodowej, w szczególności długotrwale bezrobotne, o niskich lub zdezaktualizowanych kwalifikacjach zawodowych. W ramach aktywnej integracji mieszkańcy gminy Suraż mogli skorzystać z treningu kompetencji i umiejętności społecznych, indywidualnego poradnictwa zawodowego oraz szkolenia zawodowego wybranego przez siebie.	Projekt adresowany do najuboższych mieszkańców miasta. Komplementarny z projektem „Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż	17 800,00 zł
2.	"Wsparcie integracji społecznej mieszkańców Gminy Suraż"	2010-2011	Projekt obejmował: - szkolenia zawodowe, - trening umiejętności i kompetencji społecznych osobom biorącym udział w szkoleniu , - rodzinną wycieczkę integracyjną „Szlakiem żubra” - wyjazd integracyjny do kina, teatru lub filharmonii - zorganizowanie szeregu zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla	Projekt adresowany do najuboższych mieszkańców miasta. Komplementarny z projektem „Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż oraz projektem dot. zwiększenia oferty zajęciowej Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu.	50 000,00 zł.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

			dzieci i młodzieży w Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury w Surażu - rodzinne zajęcia sportowe oraz zakup projektora multimedialnego do Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu i laptopa z oprogramowaniem do Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Surażu.		
3.	„Dziedzictwo kulturowe – wakacyjne zajęcia edukacyjne dla młodzieży.	2012 r.	Organizacja wakacyjnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży.	Projekt komplementarny z projektami dot. zajęć w MGOK w Surażu.	5 133,87 zł
4.	„Budowa Hali sportowej z zapleczem w Surażu”	2005-2007 r.	Budowa hali sportowej w zapleczem.	Projekt komplementarny z projektem budowy infrastruktury przy MGOK (siłownia, plac zabaw).	2 896 000,00 zł
5.	„Budowa boisk sportowych ORLIK 2012 wraz z remontem budynku zaplecza”	2006 r.	Budowa zespołu boisk sportowych.	Projekt komplementarny z projektem budowy infrastruktury przy MGOK (siłownia, plac zabaw).	440.797,37 zł
6.	„Remont budynku przedszkola przy ulicy Bielskiej 17 w Surażu z adaptacją niewykorzystanej części budynku na potrzeby edukacji przedszkolnej wraz z budową placu zabaw, zagospodarowaniem terenu, zakupem sprzętu i pomocy naukowych”	2010 r.	Remont budynku przedszkola, budowa placu zabaw, zagospodarowanie terenu.	Projekt komplementarny z projektem budowy infrastruktury przy MGOK (siłownia, plac zabaw).	558 347,63
7.	„Budowa pola biwakowego nad Narwią w Surażu”.	2014 r.	Budowa pola biwakowego.	Projekt komplementarny z projektem Budowa ośrodka turystycznego wraz z infrastrukturą towarzyszącą	218 783,18 zł

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami przedstawiony został za pomocą poniżej tabeli.

Tabela 31 Komplementarność projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Programie Rewitalizacji dla Gminy Suraż

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
Podstawowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne						
1.	Remont budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu wraz z budową placu zabaw i siłowni zewnętrznej.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	<p>Duży</p> <p>Remont istniejącego budynku MGOK umożliwi wprowadzenie nowej oferty zajęciowej dla dzieci, młodzieży i osób starszych. Zwiększenie oferty zajęciowej zwiększy atrakcyjność miejsca i wpłynie pozytywnie na liczbę osiedlających się w Surażu ludzi młodych, co docelowo poprawi problem demograficzny.</p> <p>Budowa placu zabaw oraz miejsca integracji poprawi jakość spędzania wolnego</p>	Brak	<p>Duży</p> <p>Budynek MGOK leży w centralnej części Suraża nad samym brzegiem Narwi. Poprawa estetyki tego miejsca poprawi ogólny stan tej części obszaru rewitalizacji, co poprawi walory turystyczne miejscowości. Z kolei te elementy pobudzą rozwój przedsiębiorczości w sektorze</p>	<p>Umiarkowany</p> <p>W ramach remontu budynku zostanie przeprowadzona jego termomodernizacja. Zmniejszenie emisji gazów do atmosfery poprawi jakość powietrza z tym obszarze, co wzmocni atrakcyjność turystyczną Suraża.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			<p>czasu, wpłynie pozytywnie na integrację mieszkańców.</p> <p>Oferta zajęciowa dla seniorów ułatwi integrację międzypokoleniową i zaspokoi potrzeby kulturalne dużej grupy osób biernych zawodowo.</p>		turystyki a tym samym zniwelują problem bezrobocia.	
2.	„Przez integrację do zatrudnienia”	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surazhu	<p>Duży</p> <p>W wyniku realizacji projektu osoby dotychczas niepracujące uzyskają wymierne wsparcie w postaci porad, doradztwa zawodowego i prawnego. W efekcie odbędą 4 –miesięczne staże, które będą mogły przeobrazić się w stałe zatrudnienie. Dzięki temu zmniejszy się liczba osób bezrobotnych.</p>	<p>Umiarkowany</p> <p>Na lokalnym rynku pracy znajdują się osoby dotychczas nieaktywne zawodowo, co zwiększy podaż pracy dla lokalnych pracowników.</p>		
3.			Duży	Brak	Brak	Brak

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
	Poprawa funkcjonowania MGOK w Surażu poprzez zwiększenie oferty zajęć dla mieszkańców.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	Zwiększenie oferty zajęciowej zwiększy atrakcyjność miejsca i wpłynie pozytywnie na liczbę osiedlających się w Surażu ludzi młodych, co docelowo poprawi problem demograficzny.			
4.	Utworzenie chóru „Surażanki” jako forma aktywizacji mieszkańców Suraża	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	Duży	Brak	Brak	Brak
			Projekt jest formą zwiększenia oferty kulturalnej dla osób starszych. Jest odpowiedzią na zdiagnozowany problem starzenia się społeczeństwa.			
5.	Rewitalizacja dawnego Rynku Ruskiego w Surażu.	Gmina Suraż	Duży	Umiarkowany	Duży	Umiarkowany
			W wyniku realizacji projektu powstanie atrakcyjna przestrzeń publiczna która będzie miejscem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców obszaru. Dzięki temu zostanie wzmocniona	W wyniku poprawy estetyki przestrzeni publicznej i tym samym zwiększeniu atrakcyjności Suraża również pod	Projekt zakłada odnowienie zdegradowanej obecnie przestrzeni publicznej znajdującej się u zbiegu głównych	W ramach projektu zostaną wykonane nowe nasadzenia. Powstanie nowej roślinności na terenach publicznych wpłynie pozytywnie

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			atrakcyjność Suraża pod kątem nowych mieszkańców. Wpłynie to pośrednio na problem demograficzny tj. starzenia się społeczeństwa. Pojawienie się atrakcyjnych przestrzeni w tym do spędzania czasu wolnego z dziećmi wpłynie na decyzje osób chcących osiedlić się na terenach innych niż duże miasta. Takim atrakcyjnym miejscem będzie miasto Suraż. Zwiększony przepływ turystów spowoduje powstanie nowych podmiotów gospodarczych co w efekcie zmniejszy występujący problem bezrobocia.	kątem gospodarczym i turystycznym zwiększy się liczba aktywnych podmiotów gospodarczych.	ulic Suraża. Odnowiony rynek stanie się wizytówką miasta.	na stan powietrza i zwiększy ilość terenów biologicznie czynnych.
6.	Piknik rodzinny „Dzień flagi”	Gmina Suraż	Duży	Brak	Brak	Brak
			Realizacja projektu wpłynie pozytywnie na integrację mieszkańców, w tym integrację			

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			międzypokoleniową. Wydarzenie to będzie okazją do poznania się nowych i rodzimych mieszkańców Suraza. Dzień flagi jako wydarzenie o charakterze patriotycznym będzie również okazją do rozmów na temat historii tj. lekcji historii międzypokoleniowej.			
7.	Rewitalizacja Rynku Lackiego w Suraz	Gmina Suraz	Duży	Umiarkowany	Duży	Umiarkowany
			W wyniku realizacji projektu powstanie atrakcyjna przestrzeń publiczna która będzie miejscem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców obszaru. Dzięki temu zostanie wzmocniona atrakcyjność Suraza pod kątem nowych mieszkańców. Wpłynie to pośrednio na problem demograficzny tj. starzenia się społeczeństwa. Pojawienie się atrakcyjnych przestrzeni w tym do	W wyniku poprawy estetyki przestrzeni publicznej i tym samym zwiększeniu atrakcyjności Suraza również pod kątem gospodarczym i turystycznym zwiększy się liczba aktywnych podmiotów gospodarczych.	Projekt zakłada odnowienie zdegradowanej obecnie przestrzeni publicznej znajdującej się u zbiegu głównych ulic Suraza. Odnowiony rynek stanie się wizytówką tej części miasta.	W ramach projektu zostaną wykonane nowe nasadzenia. Powstanie nowej roślinności na terenach publicznych wpłynie pozytywnie na stan powietrza i zwiększy ilość terenów biologicznie czynnych.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			spędzania czasu wolnego z dziećmi wpłynie na decyzje osób chcących osiedlić się na terenach innych niż duże miasta. Takim atrakcyjnym miejscem będzie miasto Suraż. Zwiększony przepływ turystów spowoduje powstanie nowych podmiotów gospodarczych co w efekcie zmniejszy występujący problem bezrobocia.			
8.	Zagospodarowanie terenu wokół Góry Zamkowej, z zachowaniem zabytkowego układu urbanistycznego.	Gmina Suraż	Duży	Umiarkowany	Duży	Umiarkowany
			W wyniku realizacji projektu powstaną atrakcyjne obiekty turystyczne. Pobudzi to ruch turystyczny a tym samym uatrakcyjni Suraż jako miejsce zamieszkania. Dzięki temu zostanie wzmocniona atrakcyjność Suraża pod kątem nowych mieszkańców. Wpłynie to pośrednio na problem demograficzny tj.	W wyniku pojawienia się atrakcji turystycznych o dużej wartości historycznej zostanie atrakcyjności Suraża również pod kątem gospodarczym i	Projekt zakłada odnowienie zaniedbanego terenu o dużej wartości historycznej. Odnowiony teren góry zamkowej stanie się najciekawszą	W ramach projektu zostaną wykonane nowe nasadzenia. Powstanie nowej roślinności na terenach publicznych wpłynie pozytywnie na stan powietrza i poprawi stan terenów

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			starzenia się społeczeństwa. Pojawienie się atrakcyjnych przestrzeni w tym do spędzania czasu wolnego z dziećmi wpłynie na decyzje osób chcących osiedlić się na terenach innych niż duże miasta. Takim atrakcyjnym miejscem będzie miasto Suraż. Zwiększony przepływ turystów spowoduje powstanie nowych podmiotów gospodarczych co w efekcie zmniejszy występujący problem bezrobocia.	turystycznym zwiększy się liczba aktywnych podmiotów gospodarczych.	atrakcją turystyczną miasta.	biologicznie czynnych.
9.	„Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Duży	Duży	Brak	Brak
			Projekt ma na celu wzmocnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pod kątem podejmowania przez nich aktywności zawodowej. Projekt bezpośrednio wpłynie	W wyniku realizacji projektu osoby nieaktywne zawodowo będą mogły rozpocząć pracę. Poprawi to sytuację pracodawców		

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			na poziom bezrobocia na terenie rewitalizacji.	którzy często borykają się z problemem znalezienia wykwalifikowanych pracowników.		
10.	„Wyzwalamy potencjał NEET”	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	<p>Duży</p> <p>Dużym wyzwaniem rewitalizacyjnym jest taka zmiana w Surażu, aby miejsce to stało się atrakcyjne dla ludzi młodych. Projekt wpłynie poprawi możliwości wejścia w dorosłe życie osób młodych. Projekt wpłynie pozytywnie na problem bezrobocia – poprawi możliwości zatrudnienia osób młodych oraz uatrakcyjni Suraż jako miejsce życia i pracy dla osób młodych. Zmniejszy to w efekcie problem starzenia się społeczeństwa.</p>	Brak	Brak	Brak

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
11.	„Stop przemocy”	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	Duży	Brak	Brak	Brak
			Projekt jest bezpośrednią odpowiedzią na zjawisko przemocy w rodzinie. W wyniku jego realizacji zwiększy się świadomość mieszkańców, co spowoduje likwidację tego zjawiska.			
12.	„Usuwanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Suraż”	Gmina Suraż	Umiarkowany	Brak	Duży	Duży
			W wyniku usunięcia wyrobów zagrażających zdrowiu ludzi poprawi się środowisko życia mieszkańców. W efekcie wpłynie na zdrowie mieszkańców obszaru rewitalizacji.		W wyniku wymiany pokryć dachowych z płyt cementowo-azbestowych na nowe bardziej estetyczne zostanie osiągnięty duży efekt poprawy stanu wielu nieruchomości.	Zostanie zniwelowane zagrożenie dla zdrowia i życia mieszkańców. Projekt zakłada usunięcie i unieszkodliwienie odpadów niebezpiecznych, jest bezpośrednią odpowiedzią na zdiagnozowany

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
						problem w tym zakresie.
13.	Adaptacja budynku Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach na cele turystyczne”	Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach	<p>Duży</p> <p>W wyniku realizacji projektu powstanie nowoczesny obiekt turystyczny, który będzie również pełnił funkcję miejsca spotkań mieszkańców i ich integracji. W efekcie powstaną nowe działalności gospodarcze, co poprawi sytuację ludzi bezrobotnych, którzy znajdują zatrudnienie w nowopowstałych podmiotach.</p>	<p>Duży</p> <p>Projekt zakłada utworzenie działalności gospodarczej o charakterze turystycznym (noclegi, wyżywienie i inne.). Bezpośrednio wpłynie na poziom aktywności gospodarczej w Doktorcach, wywoła powstanie innych podmiotów które będą mogły kooperować z powstałym ośrodkiem wypoczynkowych.</p>	<p>Duży</p> <p>Projekt wywoła dużą poprawę estetyki przestrzennej. Obecnie budynek jest zaniedbany, wpłynie to pozytywnie na nastręczenie całej miejscowości.</p>	<p>Umiarkowany</p> <p>Projekt zakłada również termomodernizację budynku. Osiągnięty zostanie efekt ekologiczny w postaci redukcji do atmosfery gazów i pyłów. Poprawi to stan powietrza tego terenu.</p>

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
14.	Remont budynku gminnego przystosowanie go do funkcji świetlicy wiejskiej	Gmina Suraż	Duży	Umiarkowany	Duży	Umiarkowany
			Wyremontowany budynek będzie funkcjonalnie uzupełniał projekt realizowany przez Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach. Będzie pełnił funkcję miejsca spotkań mieszkańców i ich integracji oraz będzie zapleczem do nowych inicjatyw związanych z rozwojem turystyki.	Obiekt po wybudowaniu w ramach swojego funkcjonowania będzie stymulował i inicjował mieszkańców do zakładania nowych działalności w sektorze turystyki.	Poprawi się znacznie estetyka przestrzeni, projekt bezpośrednio wpłynie na efekt jakości przestrzeni w Doktorcach.	Projekt zakłada również termomodernizację budynku. Osiągnięty zostanie efekt ekologiczny w postaci redukcji do atmosfery gazów i pyłów. Poprawi to stan powietrza tego terenu.
15.	Budowa ośrodka turystycznego wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Inwestor prywatny	Duży	Duży	Duży	Umiarkowany
			W wyniku realizacji projektu powstanie nowoczesny obiekt turystyczny, który pobudzi lokalny rynek pracy oraz małą przedsiębiorczość. W efekcie powstaną nowe miejsca pracy oraz nowe działalności gospodarcze, co poprawi sytuację ludzi bezrobotnych,	Projekt zakłada otworzenie działalności gospodarczej o charakterze turystycznym (noclegi, wyżywienie i inne.). Bezpośrednio wpłynie na poziom	Projekt wpłynie pozytywnie na estetykę przestrzeni. Powstanie nowoczesny obiekt który uatrakcyjni ten teren, zostanie zagospodarowany teren obecnie	Projekt zakłada zastosowanie nowoczesnych rozwiązań w tym wykorzystanie OZE..

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Lp.	Tytuł projektu	Nazwa wnioskodawcy	Efekt społeczny	Efekt gospodarczy	Efekt przestrzenny	Efekt środowiskowy
			którzy znajdą zatrudnienie w nowopowstałych podmiotach.	aktywności gospodarczej w Doktorcach, wywoła powstanie innych podmiotów które będą mogły kooperować z powstałym ośrodkiem wypoczynkowych.	zupełnie niewykorzystany.	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

9. INDYKATYWNE RAMY FINANSOWE

Zabezpieczenie finansowe działań związanych z realizacją Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż stanowią przede wszystkim środki budżetowe gminy. Jednakże środki własne gminy wspomagane będą środkami zewnętrznymi pochodzącymi m. in. ze środków Unii Europejskiej.

Podstawowe źródła pozabudżetowe wykorzystywane do realizacji strategii obejmują:

- środki Unii Europejskiej – m. in. fundusze strukturalne i inwestycyjne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Instrument Łącząc Europę, Europejski Fundusz na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów, jak i jako niezależne źródło finansowania,
- środki budżetów samorządów – wojewódzkich, powiatowych – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
- inne środki publiczne – np. fundusze celowe,
- środki prywatne – np. środki organizacji pozarządowych,
- kredyty, pożyczki, obligacje komunalne i inne narzędzia i instrumenty finansowe kierowane do JST.

Łączna wartość projektów ujętych w Programie wynosi 11 273 000,00 zł, w tym projekty podstawowe 8 863 000,00 zł i 2 210 000,00 projekty uzupełniające. W tym wartość projektów gminnych tj. projektów realizowanych z budżetu gminy wynosi 5 973 000,00 zł. W przypadku skuteczności w aplikowaniu o środki zewnętrzne wartość udziału środków gminnych wyniesie 1 209 000,00 zł. W przypadku jednak braku takiej możliwości koszty te są do udźwignięcia przez budżet Gminy Suraż w perspektywie czasowej którą ten Program obejmuje, tj. do końca roku 2023. Wartość projektów prywatnych wynosi 5 300 000,00 zł, projekty te będą mogły być zrealizowane również bez wsparcia zewnętrznego.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 32 Indykatywne ramy finansowe związane z realizacją Programu Rewitalizacji, w odniesieniu do podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nazwa przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Termin realizacji	Szacowana wartość	Program Operacyjny	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				
							Śródki publiczne				Wkład własny (środki publiczne lub prywatne)
					%	zł	EFS [zł]	EFRR [zł]	FS [zł]	Budżet państwa [zł]	[zł]
Remont budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu wraz z budową placu zabaw i siłowni zewnętrznej.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	2018-2022	500 000,00	Środki MKiDN	75%	375 000,00				375 000,00	125 000,00
„Przez integrację do zatrudnienia”	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	2017-2018	30 000,00	RPO WP 2014-2020	85%	25 500,00	25 500,00				4 500,00

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Poprawa funkcjonowania MGOK w Surażu poprzez zwiększenie oferty zajęć dla mieszkańców.	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	2018-2022	15 000,00/rok	n/d							15 000,00/rok
Utworzenie chóru „Surażanki” jako forma aktywizacji mieszkańców Suraża	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	2018-2023	18 000,00/rok	Środki MKiDN	75%	81 000,00				375 000,00	27 000,00
Rewitalizacja dawnego Rynku Ruskiego w Surażu.	Gmina Suraż	2019-2021	500 000,00.	RPO WP 2014-2020	85%	425 000,00		425 000,00			75 000,00
Piknik rodzinny „Dzień flagi”	Gmina Suraż	2018-2020	10 000,00/rok	n/d							10 000,00/rok
Rewitalizacja Rynku Lackiego w Surażu	Gmina Suraż	2019-2020	600 000,00	RPO WP 2014-2020	85%	510 000,00		510 000,00			90 000,00

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Zagospodarowanie terenu wokół Góry Zamkowej, z zachowaniem zabytkowego układu urbanistycznego.	Gmina Suraż	2020-2022	1 600 000,00	RPO WP 2014-2020	85%	1 360 000,00		1 360 000,00			240 000,00
„Droga do niezależności” - aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w Gminie Suraż	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	2018-2019	50 0000,00	RPO WP 2014-2020	85%	42 500,00	42 500,00				7 500,00
„Wyzwalamy potencjał NEET”	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	2018-2019	55 000,00/rok	n/d							15 000,00/rok

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

„Stop przemocy”	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Surażu	2018-2019	15 000,00/rok	n/d							15 000,00/rok
„Usuwanie wyrobów azbestowych na terenie Gminy Suraż”	Gmina Suraż	2018-2019	15 000,00/rok	n/d							15 000,00/rok
Adaptacja budynku Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach na cele turystyczne”	Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach	2019-2020	2 000 000,00	RPO WP 2014-2020	70%	1 400 000,00		1 500 000,00			600 000,00
Remont budynku gminnego przystosowanie go do funkcji świetlicy wiejskiej	Gmina Suraż	2018-2019	200 000,00	RPO WP 2014-2020	75%	150 000,00		150 000,00			50 000,00

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Budowa ośrodka turystycznego wraz z infrastrukturą towarzyszącą	Inwestor prywatny	2019-2021	3 000 000,00	RPO WP 2014-2020	70%	2 100 000,00		2 100 000,00			900 000,00
---	-------------------	-----------	--------------	------------------	-----	--------------	--	--------------	--	--	------------

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 33 – Indykatywne ramy finansowe związane z realizacją Programu Rewitalizacji, w odniesieniu do pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nazwa przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Termin realizacji	Szacowana wartość	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania				
						Środki publiczne				Wkład własny (środki publiczne lub prywatne)
				%	zł	EFS [zł]	EFRR [zł]	FS [zł]	Budżet państwa [zł]	[zł]
Modernizacja dróg i chodników miejskich.	Gmina Suraż	2018-2023	500 000zł	PRPiGID	50%				250 000,00	250 000,00
Dzień Dziecka w Surażu	Miejsko Gminny Ośrodek Kultury w Surażu	2018-2023	10 000,00/rok	n/d						10 000,00/rok
Ogólnopolska Gra Terenowa	Stowarzyszenie Zielona Szkoła w Doktorcach	2018-2023	50 000,00/rok	Środki MKiDN	75%	225 000,00				75 000,00
Modernizacja drogi gminnej (Doktorce)	Gmina Suraż	2018	200 000,00	PROW 2014-2020	85%		170 000,00			30 000,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

10. MECHANIZMY WŁĄCZENIA MIESZKAŃCÓW, PRZEDSIĘBIORCÓW I INNYCH PODMIOTÓW I GRUP AKTYWNYCH W PROCES REWITALIZACJI

Program Rewitalizacji dla Gminy Suraż jest wypracowywany przez samorząd gminny i poddawany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu, bądź jego aktualizacją, jak również wdrażanie (realizacja) programu oparte są na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi.

Partycypacja społeczna obejmuje przygotowanie, prowadzenie i ocenę rewitalizacji w sposób zapewniający aktywny udział interesariuszy, w tym poprzez uczestnictwo w konsultacjach społecznych oraz w pracach Zespołu ds. rewitalizacji.

Przygotowanie, prowadzenie i ocena rewitalizacji polegają w szczególności na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami;
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach, zasadach prowadzenia rewitalizacji, oraz o przebiegu tego procesu;
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji;
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności programu rewitalizacji;
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji;
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy.

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie).

Skonsolidowanie wysiłków różnych podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest ważnym warunkiem sukcesu.

10.1. PROCEDURA USPOŁECZNINIENIA NA ETAPIE PRZYGOTOWANIA PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ

Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż na lata 2017 – 2023 jako dokument strategiczny powstał w wyniku uspołecznionego procesu z czynnym udziałem sektora publicznego, społecznego i gospodarczego, jako efekt szerokiego procesu partycypacji społecznej, opartej m.in. na warsztatach z interesariuszami. Istotnym elementem prac nad Programem Rewitalizacji był udział społeczeństwa w definiowaniu problemów oraz szukanie pomysłów na ich rozwiązanie. Prace nad przygotowaniem Programu zostały wykonane w oparciu o metodę partycypacyjno - ekspercką.

Zastosowano główne zasady partycypacji, do których zaliczamy: zaangażowanie społeczności przez cały czas tworzenia dokumentu, włączenie w proces rewitalizacji różnych grup interesariuszy, równouprawnienie wszystkich uczestników konsultacji, koncentracja na dojrzałych formach partycypacji (współdecydowanie, współodpowiedzialność), jawność, responsywność i dopasowanie form oraz treści partycypacji do potrzeb interesariuszy. O przystąpieniu do opracowania dokumentu zostali poinformowani przedstawiciele komórek organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Surażu, jednostek organizacyjnych i pomocniczych Gminy, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe a także mieszkańcy, którym rozdystrybuowano informacje o toczących się pracach metodycznych wraz z odpowiednimi formularzami konsultacyjnymi oraz kartami fiszek projektów rewitalizacyjnych.

Konsultacje były przeprowadzane etapami, tak aby interesariusze mieli możliwość aktywnego udziału w przygotowaniu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Na etapie prac związanych z diagnozą zjawisk kryzysowych występujących na obszarze gminy Suraż, przeprowadzono badania z przedstawicielami lokalnej społeczności. Pozwoliły one na sformułowanie założeń Programu Rewitalizacji, możliwie bliskiego oczekiwaniom jak największej liczby mieszkańców.

Pierwszy etap konsultacji miał więc na celu zaangażowanie interesariuszy w partycypacyjne opracowanie diagnozy zjawisk kryzysowych, wytyczenie obszarów zdegradowanych, wyznaczenie obszarów do rewitalizacji, zdefiniowanie wizji wyprowadzenia zdefiniowanych obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego, wybór celów i działań rewitalizacyjnych.

Konsultacje odbywały się w terminie: od 30 marca do 3 czerwca 2017 r.

Celem konsultacji było zebranie uwag, wniosków i opinii od mieszkańców, przedsiębiorstw oraz organizacji pozarządowych z terenu Gminy Suraż w sprawie projektu dokumentu. Konsultacje miały zasięg ogólnogminny.

Wdrożenie procesu partycypacji nad opracowaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż obejmowało następujące techniki i narzędzia partycypacyjne oraz działania aktywizacyjne:

1. Działania promocyjno-informacyjne: informacje o pracach nad „Programem Rewitalizacji dla Gminy Suraż” na lata 2017 – 2023 były na bieżąco publikowane na stronie internetowej gminy oraz stronie stworzonej na potrzeby prac nad Programem Rewitalizacji dla Gminy Suraż www.rewitalizacja.suraza.pl Informacje te były zamieszczane również w formie obwieszczeń, plakatów i ulotek..

Wykorzystanie Internetu pozwoliło na maksymalizację zasięgu działań informacyjno-promocyjnych, a tym samym zwiększyło ich skuteczność.

2. Badania kwestionariuszowe: badanie opinii mieszkańców gminy zrealizowane zostało na etapie opracowywania diagnozy, w dniach od 10 kwietnia do 20 maja 2017 r. Badanie było prowadzone metodą PAPI (wywiady bezpośrednie, prowadzone przez ankieterów).

Poznanie opinii i preferencji mieszkańców było bardzo ważne z punktu widzenia trafności diagnozy. Odwołanie się do lokalnej społeczności umożliwiło weryfikację i pogłębienie opisu opracowanego na podstawie danych zastanych. Tym samym stanowisko i punkt widzenia mieszkańców zostały uwzględnione już na etapie wyboru obszarów z degradowanych do rewitalizacji. Połączenie dwóch technik zbieranych danych zwiększyło szanse na dotarcie do wszystkich grup interesariuszy.

3. Spotkania informacyjne odbyły się w dniach 30 marca - 22 maja 2017 r. w siedzibie Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach (30.03.2017 r.), budynku OSP w Zimnochach (22.05.2017 r.), i budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu (04.04.2017 r.)

Spotkanie informacyjne w Doktorcach (30.03.2017r.)

Spotkanie informacyjne zdjęcie nr 1

Spotkanie informacyjne zdjęcie nr 2

Spotkanie informacyjne zdjęcie nr 3

Podczas spotkań zaprezentowane zostały etapy realizacji projektu, a także główne informacje związane z procesem rewitalizacji. Na warsztatach szczegółowo omówione zostały wyniki badania społecznego. Następnie uczestnicy spotkania zostali poproszeni o wskazanie obszarów gminy, które powinny zostać poddane procesowi rewitalizacji w pierwszej kolejności. W toku dalszych prac warsztatowych opracowane zostały charakterystyki wybranych obszarów, obejmujące występujące tam problemy, zjawiska kryzysowe i potrzeby rewitalizacyjne oraz na istniejące potencjały do wykorzystania.

Warsztaty stanowiły efektywną i skuteczną formę jakościowego badania potrzeb i preferencji społeczności lokalnych. Jako technika badawcza o charakterze partycypacyjnym i aktywizującym, warsztaty umożliwiły odwołanie się do wiedzy różnych grup interesariuszy. Do ważnych zalet tej techniki należy również możliwość wykorzystania pozytywnych efektów pracy grupowej m.in. efektu synergii czy zwiększonej motywacji. Dzięki przeprowadzeniu warsztatów możliwe było uzupełnienie wcześniejszych analiz o dane jakościowe. Zaproszenie do udziału w spotkaniu zostało skierowane do różnych grup interesariuszy, dzięki czemu możliwe było zestawienie ze sobą różnych punktów widzenia.

4. Warsztaty strategiczne: odbyły się w dniach 1-3 czerwca 2017 r. Warsztaty strategiczne były kontynuacją prac podjętych podczas spotkań informacyjnych i rozpoczęły się od prezentacją dotychczasowych wniosków a także danych ilościowych, na podstawie których dokonano wyboru obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Po zapoznaniu się z analizą wskaźników w sferach społecznej, technicznej, środowiskowej, gospodarczej, przetrzennie - funkcjonalnej uczestnicy spotkania wspólnie zdefiniowali wizję obszaru rewitalizacji. W drugiej części warsztatów omówione zostały działania rewitalizacyjne, które należy osiągnąć przy zakładanej wizji. Działania te przyporządkowywane były do poszczególnych sfer rewitalizacji. Przedmiotem warsztatów było również omówienie fiszek

projektowych osobom i podmiotom zainteresowanym złożeniem propozycji swojego projektu do Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Uczestnicy zostali poinformowani o możliwości zgłaszania fiszek projektów. Fiszki projektów można było pobrać i składać w formie papierowej w Urzędzie Miejskim w Surażu. Karty można było składać do 15 czerwca 2017 roku.

Warsztaty strategiczne, podobnie jak spotkania informacyjne przyczyniły się do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji.

Ponownie możliwe było wykorzystanie pozytywnych efektów pracy grupowej, a także wypracowywanie konsensusu uwzględniającego punkty widzenia różnych grup.

Warsztaty strategiczne stanowiły najwyższą formę partycypacji - współdecydowanie (i jednocześnie współodpowiedzialność) zaangażowanych przedstawicieli lokalnej społeczności o treści „Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż” na lata 2017 – 2023. Oznacza to, że prace odbywały się w partnerstwie pomiędzy władzami samorządowymi a sektorem społecznym i gospodarczym. Na spotkaniach diagnozowano kluczowe problemy, projektowano główne założenia i rozwiązania.

Konsultacje społeczne zostały przeprowadzone w następujących formach:

- 1) pikniku rewitalizacyjnego – przeprowadzony dnia 24 czerwca 2017 r. na terenie Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury, były formą zachęty dla mieszkańców Gminy Suraż do czynnego udziału w tworzeniu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Podczas pikniku zostały zebrane uwagi wnioski od mieszkańców. Rozmowy miały na celu poinformowanie o profilu rewitalizacji w mieście. Podczas pikniku zostały przeprowadzone rozmaite konkursy o tematyce rewitalizacyjnej, odbyły się liczne wywiady i rozmowy z mieszkańcami.
- 2) otwartych spotkań informacyjnych z mieszkańcami gminy, przedstawicielami sektora gospodarczego i społecznego; spotkania odbyły się w dniach 30 marca - 22maja 2017 r. w siedzibie Stowarzyszenia Zielona Szkoła w Doktorcach (30.03.2017 r.), budynku OSP w Zimnochach (22.05.2017 r.), i budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Surażu (04.04.2017 r.), na spotkaniach zaprezentowano kształt, zakres i strukturę projektowanego dokumentu oraz przybliżono partycypacyjny udział w procesie jego tworzenia, udzielano odpowiedzi na zadawane pytania;
- 3) zbierania uwag, propozycji, opinii i wniosków do projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Konsultacje zostały przeprowadzone poprzez:

- 1) udostępnienie projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż w siedzibie Urzędu Miejskiego w Surażu
- 2) zamieszczenie projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Surażu i stronie poświęconej rewitalizacji, tj. rewitalizacja.suraza.pl
- 3) publikację informacji o konsultacjach w formie obwieszczeń;

- 4) zbierania uwag, wniosków, opinii i propozycji na temat opracowywanego Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraz, przekazywanych przez interesariuszy osobiście w merytorycznych komórkach Urzędu, telefonicznie lub pocztą tradycyjną na adres Urzędu, lub za pośrednictwem Internetu,

W trakcie przygotowywania dokumentu interesariusze mogli wypełniać kartę projektu prezentującej przedsięwzięcie uznawane przez nich za ważne/istotne. Organizatorom konsultacji zależało, aby informacja o Programie Rewitalizacji dla Gminy Suraz dotarła do możliwie szerokiego grona odbiorców zainteresowanych problematyką rewitalizacji.

W tym celu wykorzystano następujące metody:

- 1) informacja zamieszczona na stronie internetowej www.rewitalizacjasuraza.pl
- 2) w proces informacyjny zaangażowano media społecznościowe
- 3) media –ogłoszenie o konsultacjach w prasie lokalnej.

Po opracowaniu wstępnej wersji dokumentu „Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraz” na lata 2017 – 2023 mieszkańcy mieli możliwość zgłaszania uwag do jego zapisu.

Dzięki wykorzystaniu Internetu wszyscy chętni interesariusze mogli wziąć udział w konsultacjach w dogodnym dla siebie czasie, korzystając z dowolnego urządzenia z dostępem do Internetu. Ważną zaletą tego sposobu zgłaszania uwag jest również ustrukturyzowanie zgłaszanych uwag, umożliwiające ich sprawne opracowanie.

Karty projektu oraz ankiety były dostępne w wersji papierowej w Urzędzie Miejskim w Surazie oraz na stronie www.rewitalizacjasuraza.pl

Wnioski, uwagi, sugestie uzyskane zarówno na warsztatach, jak i w formie papierowej, elektronicznej lub telefonicznie zostały poddane analizie merytorycznej w szczególności pod kątem komplementarności z założeniami merytorycznymi, zakresem i celami Programu. Zgłoszono 30 projektów rewitalizacyjnych (28 projektów zgłoszono w formie papierowej, 3 projekty zgłoszono z wykorzystaniem Internetu). Wszystkie projekty poddano szczegółowej analizie merytorycznej. Ostatecznie w treści dokumentu ujęto 30 projektów, w tym 18 projektów uznano za zadania główne, a 12 projektów jako zadania uzupełniające. Wszystkie z nich ostatecznie zostały uwzględnione w treści Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraz.

Uzyskano opinię Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, który wyraził zgodę na odstępnie od przeprowadzenia strategicznej oceny na środowisko dla Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraz na lata 2017 – 2023. Z uwagi na fakt, iż planowane w Programie działania będą częściowo realizowane na terenach objętych ochroną prawną np. prace związane z remontem dróg oraz będą też działaniami mogącymi mieć wpływ na gatunki zwierząt objętych ochroną np. termomodernizacja budynków, podczas realizacji inwestycji zapewniona zostanie właściwa ochrona poszczególnych form ochrony przyrody określonych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016r. poz. 2134 ze zm.). Podczas planowania i realizacji poszczególnych inwestycji zlokalizowanych na obszarowych formach ochrony będą respektowane również przepisy szczególne określone w aktualnych aktach prawnych dot. Obszarów Natura 2000.

Uzyskano również pozytywną opinię Wojewódzkiej Stacji Sanitarna – Epidemiologicznej w Białymstoku.

10.2. PROCEDURA USPOŁECZNIENIA NA ETAPIE REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ

Na etapie wdrażania realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż planuje się powołać Zespół ds. rewitalizacji, który będzie ciałem doradczym i opiniotwórczym Burmistrza Suraża w zakresie rewitalizacji. Jego głównym zadaniem będzie prowadzenie monitorowania realizacji, jak też ewaluacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Zakłada się, że Zespół ds. rewitalizacji będzie ciałem składającym się z kilku osób, które wyłonione zostaną w trakcie otwartego naboru. Kryterium wyboru członków zespołu oparte będzie na doświadczeniu, wiedzy merytorycznej oraz aktywności społecznej. Planuje się aby zespół składał się zarówno z reprezentantów kluczowych dla specyfiki rewitalizacji zagadnień – instytucji publicznych oraz reprezentantów podmiotów prywatnych, w tym organizacji pozarządowych oraz biznesu. Możliwy jest również udział reprezentantów mieszkańców oraz pozostałych interesariuszy, jak np. środowisk seniorskich, grup młodzieży, rodziców, podmiotów turystycznych.

Zespół ds. rewitalizacji powinien odbywać cykliczne spotkania, w trakcie których omawiane będą poszczególne etapy prac nad wdrażaniem Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Pracę zespołu wspomagać będzie Urząd Miejski w Surażu, w szczególności poprzez zapewnienie miejsc do spotkań oraz przygotowanie stosownych informacji, w szczególności o charakterze monitorującym (wskaźniki produktu, rezultatu) jak też ewaluacyjnym. Istotną rolę zespołu będzie przekazywanie informacji uzyskanych w trakcie spotkań środowiskom, które reprezentuje i odwrotnie, przekazywanie Burmistrzowi oczekiwań i opinii tych środowisk. Zakłada się więc, że Zespół ds. rewitalizacji będzie swoistym łącznikiem pomiędzy Burmistrzem, a interesariuszami rewitalizacji.

11. SYSTEM REALIZACJI LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI DLA GMINY SURAŻ ORAZ MONITORING

System realizacji

Proces tworzenia oraz realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż można podzielić na kilka istotnych etapów:

- 1) Przygotowanie do opracowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.
- 2) Opracowanie projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.
- 3) Konsultacje społeczne Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.
- 4) Opiniowanie projektu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.
- 5) Przyjęcie uchwałą Rady Gminy Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.
- 6) Realizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Opracowanie i przyjęcie Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż rozpoczyna pierwszy i najistotniejszy etap procesu wdrażania. Proces wdrażania zależny będzie od podejmowanych działań, a proces realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż – od procedur gwarantujących jej realizację oraz od organizacji prac nad programem, czyli podziału obszarów odpowiedzialności za realizację pomiędzy struktury/jednostki organizacyjne Gminy.

Dla powodzenia wdrożenia Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż należy przyjąć tzw. zasadę partnerstwa, czyli współpracę poszczególnych aktorów rozwoju (instytucji samorządowych, organizacji społecznych, przedstawicieli mieszkańców, przedsiębiorców) oraz zasadę partycypacji społecznej, czyli prowadzenie dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami na terenie gminy, w zakresie wdrażania programu rewitalizacji.

Współpraca podmiotów powinna dotyczyć w szczególności:

- prowadzenia dialogu społecznego pomiędzy różnymi podmiotami w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych i ich komplementarności,
- budowy trwałej sieci partnerstwa na rzecz rozwoju gminy, a tym samym zapewnienia kompleksowego podejścia do rozwiązywania problemów zdiagnozowanych w programie rewitalizacji,
- kojarzenia partnerów do wspólnych przedsięwzięć oraz projektów, poprzez tworzenie płaszczyzny i podstaw wymiany pomysłów, potencjału i potrzeb,
- poprawy skuteczności działania tych podmiotów poprzez wymianę doświadczeń i informacji o trendach/pomysłach rozwojowych,
- prowadzenia badań i analiz w zakresie zmian społeczno-gospodarczych w gminie, które są rezultatem prowadzonych działań rewitalizacyjnych,
- współdziałania w zakresie doboru rozwiązań zapobiegających sytuacjom kryzysowym o charakterze społeczno-gospodarczym,

- budowy warunków sprzyjających wdrażaniu programu rewitalizacji,
- wdrażania programu rewitalizacji.

Skuteczność realizacji programu rewitalizacji i jego celów zapewniac będzie sprawny system oceny skuteczności wdrażania obejmujący:

- monitoring, czyli podsystem zbierania i selekcjonowania informacji,
- ewaluację, czyli podsystem oceny i interpretacji zgromadzonego materiału.

Prace nad realizacją działań rewitalizacyjnych powinny rozpocząć się natychmiast po przyjęciu Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż. Skuteczne, terminowe i efektywne wdrażanie programu wymagać będzie szeregu działań: koordynacyjnych, organizacyjnych, koncepcyjnych, kontrolnych i informacyjnych.

We wdrażanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż *na lata 2017-2023* będą zaangażowane następujące podmioty:

- Urząd Miejski w Surażu;
- Jednostki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Surażu;
- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w granicach obszaru rewitalizacji;
- Jednostki organizacyjne pomocy i integracji społecznej;
- Organizacje pozarządowe oraz inne podmioty prowadzące działalność o charakterze społecznym;
- Instytucje kultury;
- Kościoły i związki wyznaniowe;
- Inne podmioty zainteresowane procesem rewitalizacji.

Koordynatorem realizacji programu rewitalizacji będzie Zespół ds. rewitalizacji funkcjonujący w Urzędzie Miejskim w Surażu. Zespół będzie odpowiedzialny za ocenę postępu realizacji i wdrażania poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz całego programu rewitalizacji. Wyznaczenie ww. Zespołu do koordynowania procesem rewitalizacji wynika z faktu, że samorząd koordynuje proces rewitalizacji i zaangażowany będzie w wiele projektów rewitalizacyjnych. Aby nadać temu podmiotowi jak najwyższą rangę przewodniczyć Zespołowi będzie Burmistrz Suraża. Zapewni to odpowiedni poziom decyzyjności zespołu i spójność z kierunkami działania całego Urzędu Miejskiego w Surażu. Zespół ds. rewitalizacji w razie potrzeby będzie mógł być rozszerzony o niezbędne osoby oraz będzie działał we współpracy ze stałymi strukturami urzędu, działającymi w zakresie kompetencji przewidywanych w programie.

Efektywną realizację działań rewitalizacyjnych zapewni również aktywność lokalnych partnerów, a w szczególności udział mieszkańców w procesie realizacji Programu.

Lista przedsięwzięć rewitalizacyjnych po zatwierdzeniu przez Zespół, została włączona do niniejszego Programu, który po akceptacji Burmistrza jest kierowany do Rady Miejskiej w celu uchwalenia. Decyzje w sprawie włączenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych do programu oraz aktualizacji dokumentu podejmuje Burmistrz Suraża. Aktualizowany dokument podlega uchwaleniu przez Radę Miejską.

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 34 Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji

L.p.	Działanie	Odpowiedzialność	Termin
1.	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w programie rewitalizacji do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające, by mogły zostać wpisane do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miejska wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska	Po uchwaleniu programu rewitalizacji
2	<p>Powołanie i działalność Zespołu ds. rewitalizacji</p> <p>Zespół ds. rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą.</p> <p>Zakłada się cykliczność spotkań Zespołu ds. rewitalizacji, w trakcie których omawiane będą poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacji, ich stan wdrażania oraz rezultaty programu rewitalizacji.</p> <p>Zespół ds. rewitalizacji pełnić będzie funkcję multiplikatora, tj. jest zobowiązany do komunikowania się w sprawach istotnych dla rewitalizacji z interesariuszami, których reprezentuje.</p>	Zespół ds. rewitalizacji, Burmistrz	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
3.	Opracowywanie dokumentacji technicznej dla projektów wpisanych do programu rewitalizacji, kosztorysów, uzyskiwanie wszelkich pozwoleń. Opracowanie studiów wykonalności i wniosków aplikacyjnych oraz niezbędnych załączników. Zgodnie z harmonogramami opracowywania, składania, realizacji i rozliczenia poszczególnych projektów na współfinansowanie zadań.	Podmioty realizujące zadania ujęte w programie rewitalizacji.	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
3.	<p>Ocena aktualności i stopnia realizacji programu rewitalizacji co najmniej raz na trzy lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie.</p> <p>Ocena sporządzona przez Burmistrza podlega zaopiniowaniu przez Zespół ds. rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej gminy.</p> <p>W przypadku stwierdzenia, że program rewitalizacji wymaga zmiany Burmistrz występuje do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę. Do wniosku załącza się opinię.</p>	Burmistrz, Zespół ds. rewitalizacji	Lata 1 – n (okres realizacji programu)

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

	Zmiana programu rewitalizacji nie wymaga uzyskania opinii przeprowadzenia konsultacji społecznych, jeżeli: 1) nie dotyczy przedsięwzięć rewitalizacyjnych, 2) nie wymaga zmiany uchwały.		
4.	Uzupełnienie i rozszerzanie Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż o nowe zadania zgłaszane przez instytucje, organizacje i firmy działające na obszarze objętym programem rewitalizacji, w tym także o zadania miasta i gminy.	Burmistrz, Zespół ds. rewitalizacji, podmioty zamierzające realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne w oparciu o zaktualizowany program rewitalizacji	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
5.	Działania Public Relations, bieżąca i stała komunikacja z mieszkańcami miasta nt. założeń rewitalizacji, postępów w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz efektów. Zbieranie i analizowanie zgłaszanych przez społeczność miasta uwag, opinii, wniosków. Działania komunikacyjne realizowane za pośrednictwem narzędzi komunikacyjnych gminy, lokalnych mediów, Zespołu ds. rewitalizacji oraz podmiotów realizujących przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Burmistrz, Zespół ds. rewitalizacji, podmioty realizujące przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
6.	Uchylenie uchwały w sprawie programu rewitalizacji w całości albo w części, w przypadku stwierdzenia, w wyniku przeprowadzonej oceny stopnia realizacji programu rewitalizacji, osiągnięcia celów w nim zawartych.	Rada Miejska	Lata 1 – n (okres realizacji programu)
7.	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w programie rewitalizacji do załącznika do wieloletniej prognozy finansowej gminy. Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające, by mogły zostać wpisane do wieloletniej prognozy finansowej, Rada Miejska wprowadza przedsięwzięcia do tej prognozy niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.	Rada Miejska	Po uchwaleniu programu rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM Suraż

Monitoring

Monitoring procesu wdrażania programu rewitalizacji i jego efektów jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem, warunkującym skuteczne zarządzanie procesem wdrażania programu. Proces realizacji będzie monitorowany i oceniany przez zespół zadaniowy (Zespołu ds. rewitalizacji).

Głównymi obszarami monitorowania i ewaluacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż są:

- cele główne wytyczone w programie,
- kierunki działań i poszczególne przedsięwzięcia oraz projekty rewitalizacyjne.

Proces monitorowania polegał będzie na systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów wytyczonych w programie. Zaleca się, aby monitoring prowadzony był jednocześnie na kilku płaszczyznach. Powinien dostarczać informacji na temat postępów w osiąganiu przyjętych celów oraz umożliwić kwantyfikację efektów zrealizowanych projektów.

Monitoring programu będzie odbywał się w dwóch etapach:

- Roczne sprawozdania z realizacji celów, zawierające podstawowe informacje na temat podejmowanych działań, stopnia realizacji projektów, ewentualnych efektów końcowych tych projektów.
- Analiza wskaźnikowa, służąca odpowiedzi na pytanie o zbieżność podejmowanych działań z osiąganymi wynikami społeczno-gospodarczymi gminy wg wskaźników rezultatu.

Sprawozdanie z monitoringu programu będą corocznie przekazywane Burmistrzowi.

Burmistrz po zapoznaniu się z wynikami monitoringu będzie miał możliwość wprowadzenia autopoprawek do Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.

Ponadto oprócz corocznego monitoringu programu rewitalizacji, założono przeprowadzenie po upływie połowy horyzontu czasowego programu ewaluacji śródkresowej, której celem będzie ocena wdrażania programu rewitalizacji pod kątem jego wpływu na ożywienie społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji. W tym celu zakłada się przeprowadzenie analizy wskaźników wykorzystanych do delimitacji oraz porównanie ich wartości do stanu wyjściowego i stanu planowanego. Przyjęto, że spadek czy wzrost wartości wskaźników musi odbywać się na poziomie możliwym do osiągnięcia.

Po upływie okresu obowiązywania Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż zakłada się przeprowadzenie ewaluacji końcowej, której zadaniem będzie pełna ocena wdrażania niniejszego programu rewitalizacji. Na tym etapie również zakłada się możliwość przeprowadzenia analizy wskaźnikowej w celu porównania wartości docelowych założonych wskaźników z wartościami śródkresowymi i bazowymi. Wyniki uzyskane na etapie analizy śródkresowej i analizy końcowej umożliwią ocenę skuteczności zaplanowanych działań rewitalizacyjnych.

Wykaz wskaźników wraz ze wskazaniem stanu planowanego na etapie analizy śródkresowej i analizy końcowej przedstawiono w poniższej tabeli.

Wskaźniki monitorowania Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż – stan istniejący i planowany

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 35 Wskaźniki monitorowania programu rewitalizacji – stan istniejący i planowany

Lp.	Nazwa wskaźnika	Stan istniejący - 2016	Stan planowany - 2020	Stan planowany - 2022
1.	Dynamika zmian liczby ludności (depopulacja)	-7,01%	-6,66% (spadek o 5%)	-6,31% (spadek o 10%)
2.	Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem	20,19%	19,79% (spadek o 2%)	19,18% (spadek o 5%)
3.	Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym	13,04%	12,39 (spadek o 5%)	11,74 (spadek o 10%)
4.	Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	105,81	103,69 (spadek o 2%)	100,52 (spadek o 5%)
5.	Wskaźnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	33,24	32,58 (spadek o 2%)	31,58 (spadek o 5%)
6.	Odsetek bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym ogółem	9,50%	9,31% (spadek o 2%)	9,03 (spadek o 5%)
7.	Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem	63,46%	62,19% (spadek o 2%)	60,29% (spadek o 5%)

Ewaluacja

W szerokim aspekcie ewaluacja dotyczy realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż oraz jego wpływu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego. Ewaluacja musi także odpowiadać na pytanie, w jakim stopniu program rozwiązuje realne problemy gminy i jej społeczności.

W wąskim aspekcie ewaluacja koncentruje się na realizacji poszczególnych elementów programu, przy czym kryteriami oceny zapisów są:

- wskaźniki realizacji celów,
- rozwiązywanie problemów,

- realizacja wizji rozwoju (wg przyjętych składników wizji).

Ewaluacja będzie opierać się na trzech rodzajach ocen:

- ocena przed realizacją działań - czy i w jaki sposób program, a w szczególności poszczególne działania i przedsięwzięcia rewitalizacyjne wpłyną na grupy docelowe, przyczynią się do poprawy sytuacji na terenie gminy,
- ocena w trakcie realizacji działań - odpowiada na pytanie, czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania zmierzają w dobrym kierunku,
- ocena po realizacji działań –ocena długoterminowego wpływu programu rewitalizacji na grupy docelowe, czy efekty wynikłe z zastosowania strategii są trwałe.

Sprawozdanie z realizacji Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż oraz raport z przeprowadzonej ewaluacji, które pozwolą ocenić stopień realizacji procesu wychodzenia z sytuacji kryzysowej zdegradowanych obszarów miasta, a także perspektywa pozyskiwania funduszy na realizację przedsięwzięć po 2020 roku przyczynią się do podjęcia decyzji, czy proces rewitalizacji Gminy Suraż będzie kontynuowany w kolejnych latach. Jeśli widoczna będzie potrzeba prowadzenia działań rewitalizacyjnych, będą one realizowane w oparciu o niniejszy dokument do 31 grudnia 2023 roku, zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1020). Po tym terminie Gmina będzie zobowiązane do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Dlatego też końcowa ewaluacja przeprowadzona zostanie pod koniec 2023 r. Na podstawie jej wyników podjęta zostanie decyzja w zakresie konieczności kontynuowania działań rewitalizacyjnych, a co za tym idzie, uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji.

SPIS TABEL

Tabela 1 Podział Gminy na sołectwa/miejscowości.....	17
Tabela 2 Wskaźniki przyjęte do określenia koncentracji negatywnych zjawisk społecznych w Gminie Suraz	19
Tabela 3 Wskaźnik społeczny nr 1 Dynamika zmian liczby ludności (depopulacja) 2016/2011	20
Tabela 4 Wskaźnik społeczny nr 2 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem 2016.....	22
Tabela 5 Wskaźnik społeczny nr 3 Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011	24
Tabela 6 Wskaźnik społeczny nr 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016.....	26
Tabela 7 Wskaźnik społeczny nr 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016	28
Tabela 8 Wskaźnik społeczny nr 6 Odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 2016.....	30
Tabela 9 Wskaźnik społeczny nr 7 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016	32
Tabela 10 Wskaźnik społeczny nr 8 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem 2016	34
Tabela 11 Wskaźnik społeczny nr 9 Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016.....	36
Tabela 12 Wskaźnik społeczny nr 10 Odsetek dożywianych dzieci 2016.....	38
Tabela 13 Wskaźnik społeczny nr 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem 2016	40
Tabela 14 Wskaźnik społeczny nr 12 Liczba wydanych niebieskich kart na 1000 mieszkańców 2016	42
Tabela 15 Wskaźnik społeczny nr 13 Liczba aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016.....	44
Tabela 16 Wyniki standaryzacji liniowej w odniesieniu do problemów społecznych - gmina.....	46
Tabela 17 Wskaźniki przyjęte do określenia współwystępowania negatywnych zjawisk w pozostałych sferach w Gminie Suraz	48
Tabela 18 Wskaźnik w sferze gospodarczej Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców 2016.....	49
Tabela 19 Wskaźnik w sferze technicznej Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem 2016	51
Tabela 20 Wskaźnik w sferze środowiskowej Ilość materiałów zawierających azbest na 1 mieszkańca w m2 2016	54

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Tabela 21Wskaźnik w sferze przestrzenno-funkcjonalnej Odsetek długości chodników wymagających remontu 2016	56
Tabela 22Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla pozostałych sfer łącznie.	59
Tabela 23Płeć respondenta	62
Tabela 24 Wiek respondenta	63
Tabela 25Podsumowanie wyników ankiety.....	70
Tabela 26Podsumowanie wyników końcowych	72
Tabela 27Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	105
Tabela 28Lista pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	127
Tabela 29Najważniejsze cechy komplementarności Programu Rewitalizacji dla Gminy Suraż.	135
Tabela 30Wykaz przedsięwzięć komplementarnych (o charakterze rewitalizacyjnym) zrealizowanych w latach 2007-2016.....	138
Tabela 31Komplementarność projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Programie Rewitalizacji dla Gminy Suraż	140
Tabela 32Indykatywne ramy finansowe związane z realizacją Programu Rewitalizacji, w odniesieniu do podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	153
Tabela 33 –Indyktywne ramy finansowe związane z realizacją Programu Rewitalizacji, w odniesieniu do pozostałych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	158
Tabela 34Kluczowe działania związane z realizacją programu rewitalizacji	169
Tabela 35Wskaźniki monitorowania programu rewitalizacji – stan istniejący i planowany	172

SPIS MAP

Mapa 1 Podział Gminy na sołectwa.....	18
Mapa 2Wskaźnik społeczny nr 1 Dynamika zmian liczby ludności (depopulacja) 2016/2011.....	21
Mapa 3Wskaźnik społeczny nr 2 Odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem 2016.....	23
Mapa 4Wskaźnik społeczny nr 3 Dynamika zmian liczby ludności w wieku poprodukcyjnym 2016/2011 25	
Mapa 5Wskaźnik społeczny nr 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym 2016.....	27
Mapa 6Wskaźnik społeczny nr 5 Wskaźnik obciążenia demograficznego - liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym 2016	29
Mapa 7Wskaźnik społeczny nr 6 Odsetek osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym 2016.....	31

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Mapa 8Wskaźnik społeczny nr 7 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. bezrobocia w liczbie ludności ogółem 2016	33
Mapa 9Wskaźnik społeczny nr 8 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem 2016	35
Mapa 10Wskaźnik społeczny nr 9 Odsetek długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem 2016.....	37
Mapa 11Wskaźnik społeczny nr 10Odsetek dożywianych dzieci 2016	39
Mapa 12Wskaźnik społeczny nr 11 Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z tyt. niepełnosprawności w liczbie ludności ogółem 2016	41
Mapa 13Wskaźnik społeczny nr 12 Liczba wydanych niebieskich kart na 1000 mieszkańców 2016	43
Mapa 14Wskaźnik społeczny nr 13 Liczba aktywnych stowarzyszeń na 1000 mieszkańców 2016	45
Mapa 15Wyniki standaryzacji liniowej w odniesieniu do problemów społecznych – gmina	47
Mapa 16Wskaźnik w sferze gospodarczej Liczba aktywnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców 2016	50
Mapa 17Wskaźnik w sferze technicznej Odsetek budynków niezamieszkałych w liczbie budynków mieszkalnych ogółem 2016	53
Mapa 18Wskaźnik w sferze środowiskowej Ilość materiałów zawierających azbest na 1 mieszkańca w m2 2016.....	55
Mapa 19Wskaźnik w sferze przestrzenno-funkcjonalnej Odsetek długości chodników wymagających remontu 2016	58
Mapa 20Podsumowanie analizy wskaźnikowej dla pozostałych sfer łącznie.	60
Mapa 21Podsumowanie wyników ankiety	71
Mapa 22Podsumowanie wyników końcowych	73
Mapa 23Podobszar III Doktorce.....	94
Mapa 24Mapa z obszarem Rewitalizacji	98

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Struktura wykształcenia respondentów	63
Wykres 2. Struktura zatrudnienia	64
Wykres 3. Ocena potrzeby posiadania Programu Rewitalizacji	65
Wykres 4. Ogólna ocena życia w Gminie Suraż	65
Wykres 5. Ocena sytuacji w Gminie Suraż	66
Wykres 6. Ocena poczucia przynależności do Gminy Suraż.....	67

PROGRAM REWITALIZACJI GMINY SURAŻ NA LATA 2017 – 2023

Wykres 7. Ocena realizacji zadań i inwestycji na terenie Gminy Suraż.....	68
Wykres 8. Plany zmiany miejsca zamieszkania w okresie najbliższych 5-7 lat.....	68